
STRATEGIA ROZWOJU GMINY KRUKLANKI NA LATA 2015-2021

**GMINA KRUKLANKI
POWIAT GIŻYCKI
WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO - MAZURSKIE**

KRUKLANKI 2014

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	2
I. WSTĘP	4
II. DIAGNOZA STRATEGICZNA GMINY KRUKLANKI.....	5
1. Ogólna charakterystyka Gminy Krukłanki	5
2. Sytuacja demograficzna Gminy Krukłanki.....	7
3. Gospodarka	13
3.1. Rolnictwo	13
3.2. Pozarolnicza działalność gospodarcza	15
3.3. Turystyka	17
3.4. Rynek pracy i bezrobocie	25
4. Usługi publiczne na terenie Gminy Krukłanki	27
4.1. Usługi społeczne	27
4.1.1. Oświata i nauka	28
4.1.2. Ochrona zdrowia	31
4.1.3. Sport i rekreacja	32
4.1.4. Kultura	35
4.1.5. Pomoc społeczna	38
4.1.6. Bezpieczeństwo publiczne	40
4.2. Usługi komunalne	41
4.2.1. Wodociąg i kanalizacja	41
4.2.2. Infrastruktura komunikacyjna.....	43
4.2.3. Gospodarka odpadami	45
4.2.4. Mieszkalnictwo	47
5. Analiza budżetu Gminy Krukłanki za lata 2008-2013.....	48
5.1. Dochody budżetu Gminy Krukłanki	48
5.2. Wydatki budżetu Gminy Krukłanki.....	51
5.3. Wynik budżetów Gminy Krukłanki w latach 2008-2013	57
5.4. Polityka inwestycyjna Gminy	57
6. Wyniki badania ankietowego	61
7. Kierunki i szanse rozwojowe Gminy Krukłanki oraz prognozowane tereny zabudowy mieszkańcowej i usługowej	68
8. Podsumowanie diagnozy strategicznej – analiza SWOT	71
III. STRATEGIA ROZWOJU GMINY KRUKLANKI NA LATA 2015-2021.....	77
1. Misja Gminy Krukłanki	77
2. Wizja rozwoju Gminy Krukłanki	77

3. Interesariusze Strategii	77
4. Wartość oczekiwana przez interesariuszy	78
5. Cel główny, cele strategiczne i operacyjne	86
6. Monitorowanie i wdrażanie strategii	99
IV. SPIS TABEL	101
V. SPIS WYKRESÓW	102
VI. SPIS RYSUNKÓW	103

I. Wstęp

Strategia Rozwoju Gminy Kruklanki na lata 2015-2021 jest planem osiągnięcia długofalowych zamierzeń Gminy Kruklanki. Implikuje ona przejście z obecnej sytuacji do pożądanego stanu wyrażonego w wizji rozwoju.

Strategia Rozwoju Gminy Kruklanki na lata 2015-2021 to jeden z najważniejszych dokumentów przygotowywanych przez samorząd gminny. Określa on priorytety i cele polityki rozwoju społeczno-gospodarczego prowadzonego na obszarze danej jednostki. Strategia stanowi także odpowiedź na ustawowy wymóg prowadzenia polityki rozwoju w oparciu o strategię, jak również skuteczną próbę dostosowania działalności Gminy do standardów europejskich. Niniejszy dokument strategiczny stanowi również podstawę do opracowania i wdrożenia na terenie Gminy projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych.

W *Strategii Rozwoju Gminy Kruklanki na lata 2015-2021* Gmina otrzymała nową misję oraz wizję rozwoju. Zmieniły się również zapisy na poziomie kierunków działań i celów strategicznych.

Strategia Rozwoju Gminy Kruklanki na lata 2015–2021 składa się z dwóch części:

- 1) część 1 – Diagnoza strategiczna Gminy Kruklanki,
- 2) część 2 – Strategia Rozwoju Gminy Kruklanki na lata 2015-2021.

Pierwsza część ma na celu zobrazowanie potencjału społeczno-ekonomicznego Gminy Kruklanki w kontekście głównych kierunków jej rozwoju, tj. **mieszkalnictwa, przedsiębiorczości oraz turystyki**, uwzględniając przy tym przestrzenne uwarunkowania środowiskowo-infrastrukturalne Gminy. Diagnoza strategiczna Gminy Kruklanki jest podstawowym punktem wyjścia do konstruowania kierunków działań, a następnie celów strategicznych i celów operacyjnych.

Druga część strategii została opracowana na podstawie wniosków z diagnozy strategicznej i zawiera konkretny plan działania Gminy Kruklanki do 2021 roku, w którym określone zostały następujące elementy: misja, wizja rozwoju, wartości kluczowe, cele strategiczne i operacyjne oraz sposób monitorowania realizacji niniejszej strategii z określeniem docelowych wskaźników.

Strategia Rozwoju Gminy Kruklanki powinna stanowić dokument bazowy, wspierać i synergicznie wpływać na realizację celów i działań sprecyzowanych w innych dokumentach planistycznych i strategicznych Gminy, wpływając na jej ożywienie gospodarcze, ekonomiczne oraz rozwój w sferze społecznej, kulturalnej i turystycznej.

Okres realizacji *Strategii Rozwoju Gminy Kruklanki* przyjęto na siedem lat (2015-2021). Strategia dla Gminy Kruklanki została sformułowana w ścisłej korelacji ze Strategią Rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025 i Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020, jak i z pozostałymi aktualnie obowiązującymi dokumentami o charakterze planistycznym szczebla regionalnego, krajowego i międzynarodowego.

II. Diagnoza strategiczna Gminy Kruklanki

1. Ogólna charakterystyka Gminy Kruklanki

Gmina wiejska Kruklanki położona jest w województwie warmińsko-mazurskim, w północno-wschodniej części powiatu giżyckiego.

Rysunek 1. Gmina Kruklanki na tle województwa warmińsko – mazurskiego i powiatu giżyckiego

Źródło: www.zpp.pl, www.mapa.szukacz.pl;

Gmina Kruklanki sąsiaduje z następującymi gminami:

- z Gminą Wydminy i Gminą Giżycko (powiat giżycki),
- z Gminą Banie Mazurskie (powiat gołdapski),
- z Gminą Kowale Oleckie i Gminą Świętajno (powiat olecki),
- z Gminą Pozezdrze (powiat węgorzewski).

Rysunek 2. Gmina Kruklanki

Źródło: <http://www.kruklanki.pl/>

Gmina Kruklanki zajmuje powierzchnię 201 km², co stanowi blisko 18% powierzchni powiatu giżyckiego.

Administracyjnie Gmina składa się z 12 sołectw, które obejmują 22 miejscowości. Wśród miejscowości sołeckich wyróżniamy: Boćwinę, Brożówkę, Jasieniec, Jeziorowskie, Jurkowo, Kruklanki, Lipowo, Możdżany, Sołtmany, Żabinkę, Żywy, Żywki.

Największym atutem Gminy Kruklanki, są jej walory przyrodnicze. Gmina położona jest na pograniczu trzech atrakcyjnych krain geograficznych: Krainy Wielkich Jezior Mazurskich, Mazur Garbatych i Pojezierza Ełckiego i stanowi połączenie lasów Puszczy Boreckiej, kilkunastu jezior i rzeki Sapiny, rozlokowanych w malowniczym, pagórkowatym krajobrazie.

Sieć dróg gminnych ułatwia dojazd do dróg wyższej kategorii, które umożliwiają dogodne połączenie z Giżyckiem, Węgorzewem czy też graniczącej z Rosją Gołdapi (przejście graniczne). Przez teren Gminy nie przebiegają jednak ważniejsze szlaki komunikacyjne.

Kruklanki – ośrodek administracyjno – handlowy Gminy – są piękną i zadbaną miejscowością, położoną nad jeziorem Gołdapiwo. Miejscowość ma charakter typowo turystyczny. Tu swoją siedzibę mają władze samorządowe gminy. Liczne zabytki w połączeniu ze współczesną zabudową oraz okoliczną przyrodą czynią gminę uroklivym i wyjątkowym. To miejsce pełne zieleni i interesujących zakątków, gdzie tradycja współgra z nowoczesnością, a przyroda naturalnie wtapia się w krajobraz okolicy.

„Gmina Kruklanki nie aspiruje do roli dużego, głośnego ośrodka turystycznego. Nasza oferta skierowana jest do turysty poszukującego ciszy i spokoju wśród malowniczo położonych jezior objętych strefą ciszy...”

Źródło: <http://www.kruklanki.pl>

2. Sytuacja demograficzna Gminy Kruklanki

Zgodnie z danymi GUS, na koniec 2013 roku Gminę Kruklanki zamieszkiwało 3 152 mieszkańców. Pod względem płci, niewielką przewagę stanowili mężczyźni (tj. 50,9% w 2013 roku). W porównaniu do roku 2008, liczba ludności Gminy zwiększyła się o 86 osób (tj. o 2,8%).

Tabela 1. Struktura demograficzna Gminy Kruklanki w latach 2008-2013

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ludność wg miejsca zameldowania/zamieszkania i płci							
ogółem	osoba	3 066	3 103	3 143	3 137	3 178	3 152
mężczyźni	osoba	1 554	1 561	1 597	1 597	1 614	1605
mężczyźni %	%	50,7%	50,3%	50,8%	50,9%	50,8%	50,9%
kobiety	osoba	1 512	1 542	1 546	1 540	1 564	1 547
kobiety %	%	49,3%	49,7%	49,2%	49,1%	49,2%	49,1%
Przyrost naturalny							
ogółem	-	6	8	8	-3	15	-4
mężczyźni	-	3	0	4	-7	4	-6
kobiety	-	3	8	4	4	11	2
Migracje na pobyt stały gminne							
zameldowania ogółem	osoba	33	37	48	42	49	26
zameldowania z miast	osoba	17	25	29	23	29	12
zameldowania ze wsi	osoba	15	12	18	17	14	13
zameldowania z zagranicy	osoba	1	0	1	2	6	1
wymeldowania ogółem	osoba	32	22	40	45	30	46
wymeldowania do miast	osoba	16	14	25	29	16	23
wymeldowania na wieś	osoba	16	6	15	15	12	22
wymeldowania za granicę	osoba	0	2	0	1	2	1
saldo migracji	osoba	1	15	8	-3	19	-20

Źródło: Dane GUS

Z danych uzyskanych z Urzędu Gminy Krukłanki, które ze względu na różnice w sposobie ewidencjonowania odbiegają od danych GUS wynika, że na koniec 2013 roku Gminę Krukłanki zamieszkiwało 3 197 mieszkańców, w tym 1 586 kobiet (tj. 49,6%).

Tabela 2. Stan ludności na terenie Gminy Krukłanki na koniec 2013 roku

Wyszczególnienie	J. m.	Stan na dzień 31.12.2013r.
Stan ludności	osoba	3 197
w tym mężczyźni	osoba	1 611
w tym kobiety	osoba	1 586
Urodzenia żywe	osoba	28
Zgony ogółem	osoba	34
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	osoba	660
Ludność w wieku produkcyjnym	osoba	2 111
Ludność w wieku poprodukcyjnym	osoba	426

Źródło: Urząd Gminy w Krukłankach

Największa liczba ludności zamieszkiwała wieś Krukłanki – 1 321 osób, co stanowiło 41,3% ogółu mieszkańców Gminy. Do największych sołectw pod względem liczby mieszkańców zalicza się: Sołtmany – 300 osób, Jeziorowskie – 204 osoby, Boćwinka – 197 osób Moźdzany – 193 osoby, Żywki – 193 osoby.

Tabela 3. Zestawienie liczby mieszkańców na terenie poszczególnych sołectw Gminy Krukłanki (stan na 31.12.2013 r.)

Nazwa sołectwa	Liczba osób zamieszkujących miejscowość
Boćwinka	197
Brożówka	153
Jasieniec	98
Jeziorowskie	204
Jurkowo	165
Krukłanki	1 321
Lipowo	146
Moźdzany	193
Sołtmany	300
Żabinka	109
Żywki	192
Żywy	117

Źródło: Urząd Gminy Krukłanki

Wykres 1. Zestawienie sołectw na terenie Gminy Kruklanki

Źródło: Opracowanie własne

Przyrost naturalny na terenie Gminy Kruklanki jedynie w 2011 i 2013 roku kształtował się niekorzystnie przyjmując ujemne wartości. W pozostałych latach analizy przyrost naturalny przyjmował wartości dodatnie, co oznacza przewagę urodzeń żywych nad liczbą zgonów w danym okresie.

Również **saldo migracji** gminnych kształtowało się korzystnie przyjmując wartości dodatnie w większości analizowanych lat. Oznacza to, że więcej osób osiedla się na terenie Gminy Kruklanki, niż wyprowadza się z jej terenu.

W związku z powyższym, zarówno w większości dodatni przyrost naturalny jak i dodatnie saldo migracji, wpłynie pozytywnie na wzrost liczby mieszkańców Gminy Kruklanki w kolejnych latach. Potwierdzeniem tego jest dokonana prognoza liczby ludności Gminy Kruklanki do 2021 roku na podstawie danych o liczbie ludności na terenie Gminy Kruklanki w latach 2008 – 2013, a także na podstawie prognozy liczby ludności na obszarach wiejskich oraz miejskich *podregionu warmińsko-mazurskiego – powiat giżycki (2906)* opracowanej przez GUS.

Tabela 4. Prognoza liczby ludności Gminy Kruklanki w latach 2015-2021

Lata	przyrost naturalny	saldo migracji	liczba ludności Gminy Kruklanki
2015	16	22	3 287
2016	16	23	3 326
2017	16	24	3 366
2018	16	26	3 408
2019	17	27	3 451
2020	17	27	3 496
2021	17	27	3 540

Źródło: Opracowanie własne na podstawie długoterminowej prognozy liczby ludności opracowanej przez GUS

Efektom wzrostu liczby mieszkańców Gminy Kruklanki będzie przede wszystkim wzrost dynamiki jej rozwoju w następujących sektorach:

- mieszkalnictwo – napływ nowych mieszkańców będzie miał pozytywny wpływ na rozwój nowego budownictwa mieszkaniowego, a także wyposażenie terenów mieszkaniowych w niezbędną infrastrukturę techniczną (w tym wodno-kanalizacyjną i drogową) i społeczną (choćby poprzez zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc w szkołach i przedszkolach funkcjonujących na terenie Gminy lub zapewnienie odpowiedniego dostępu do kultury i rozrywki),
- przedsiębiorczość – napływ nowych mieszkańców spowoduje wzrost zapotrzebowania na usługi. Istnieje zatem duże prawdopodobieństwo, że zwiększy się aktywność gospodarcza obecnych mieszkańców Gminy Kruklanki.

W konsekwencji, wzrost liczby ludności wpłynie bezpośrednio na wzrost dochodów własnych Gminy (m.in. z tytułu podatku od nieruchomości, podatku dochodowego od osób fizycznych i prawnych).

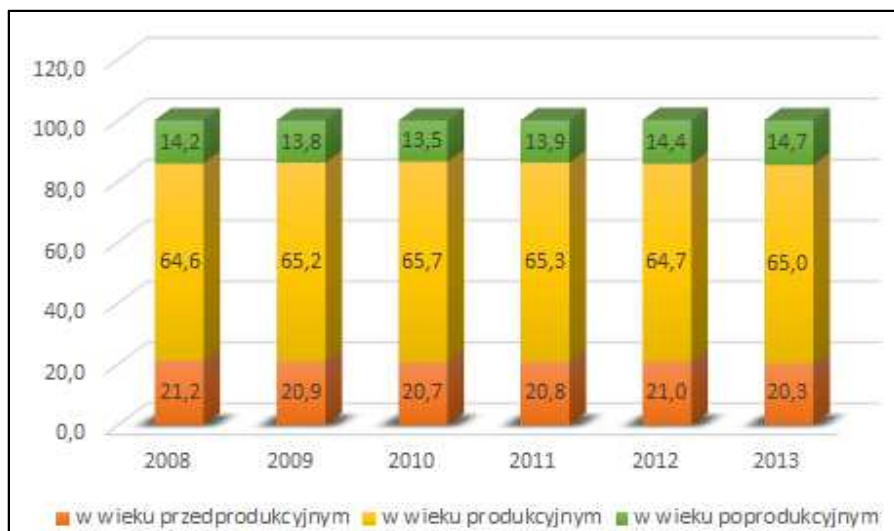
Wykres 1 przedstawia jak kształtował się **podział ludności według ekonomicznych grup wieku** w latach 2008-2013 na terenie Gminy Kruklanki.

Na terenie Gminy Kruklanki ludność w wieku produkcyjnym w 2013 r. stanowiła 65,0% ogólnej liczby ludności, natomiast ludność w wieku przedprodukcyjnym – 20,3% a w wieku poprodukcyjnym – 14,7%. W analizowanym okresie można zauważyć, że:

- liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym generalnie maleje co oznacza, że rodzi się coraz mniej dzieci,
- liczba ludności w wieku produkcyjnym w porównaniu do 2008 roku wzrosła co oznacza, że coraz więcej mieszkańców Gminy osiąga wiek, w którym podejmuje pracę lub naukę w szkołach wyższych,

- liczba ludności w wieku poprodukcyjnym rośnie co oznacza, że coraz więcej osób przechodzi na emerytury.

Wykres 2. Podział ludności wg ekonomicznych grup wieku na terenie Gminy Kruklanki w latach 2008-2013 (w %)

Źródło: Dane GUS

Analiza ludności Gminy Kruklanki w kontekście ekonomicznych grup wieku pozwala zauważyć, że społeczeństwo na terenie Gminy starzeje się, tak jak obserwuje się to w skali kraju i Europy. Zmiany zachodzące w strukturze wiekowej mieszkańców, bez podjęcia odpowiednich działań profilaktycznych, mogą pociągać za sobą następujące problemy:

- nie biorąc pod uwagę ewentualnych migracji na teren Gminy, prognozuje się spadek zapotrzebowania na usługi przedszkolne w kolejnych latach w związku ze spadkiem liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, a także przewiduje się spadek liczby uczniów uczęszczającej do szkół podstawowych i gimnazjów. Może to mieć negatywne konsekwencje w postaci konieczności racjonalizacji sieci szkół, których utrzymanie będzie nieefektywne w stosunku do liczby uczniów do niej uczęszczających,
- obserwowany będzie sukcesywny silny wzrost liczebności osób starszych, który prawdopodobnie pociągnie za sobą nasilenie się problemów społecznych dotyczących osoby starsze oraz wzrost wydatków Gminy w zakresie opieki społecznej. Gmina powinna zatem dążyć do rozwoju usług skierowanych do starszych grup wiekowych oraz rozwoju działalności z zakresu opieki zdrowotnej i socjalnej ukierunkowanej do tej grupy. Niezbędna jest także likwidacja barier architektonicznych oraz tworzenie łatwo dostępnej komunikacji publicznej.

Szczegółowy podział ludności Gminy Kruklanki wg wieku w 2013 roku przedstawia tabela 5. Najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku 30-34 i 20-24 lata.

Tabela 5. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Kruklanki w 2013 roku

Wyszczególnienie	ogółem	mężczyźni	kobiety
ogółem	3 152	1 605	1 547
0-4	174	87	87
5-9	191	97	94
10-14	172	96	76
15-19	179	94	85
20-24	255	131	124
25-29	250	131	119
30-34	267	152	115
35-39	245	132	113
40-44	198	102	96
45-49	214	115	99
50-54	240	129	111
55-59	229	117	112
60-64	158	75	83
65-69	104	54	50
70-74	91	31	60
75-79	79	30	49
80-84	62	24	38
85 i więcej	44	8	36

Źródło: Dane GUS

3. Gospodarka

3.1. Rolnictwo

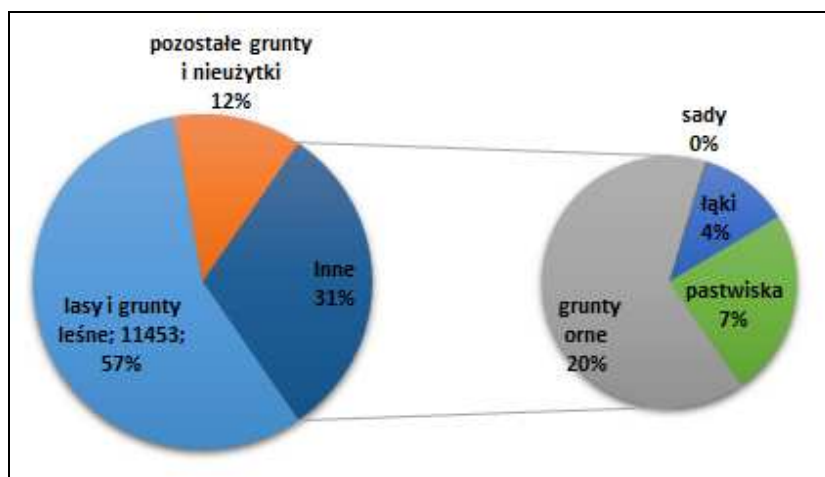
Strukturę zagospodarowania gruntów Gminy Kruklanki przedstawia tabela 6 i wykres 3.

Tabela 6. Struktura zagospodarowania gruntów Gminy Kruklanki

Wyszczególnienie	J. m.	Stan na dzień 31.12.2013r.
użytki rolne w tym:	ha	6 232
- grunty orne	ha	3 978
- sady	ha	12
- łąki	ha	741
- pastwiska	ha	1 501
las i grunty leśne	ha	11 453
pozostałe grunty i nieużytki	ha	2 472
razem	ha	20 157
Powierzchnia gminy ogółem	km²	201,57

Źródło: Urząd Gminy Kruklanki

Wykres 3. Struktura gruntów na terenie Gminy Kruklanki

Źródło: Opracowanie własne

Na koniec 2013 roku na terenie Gminy Kruklanki funkcjonowało 508 gospodarstw rolnych. Największy udział stanowiły gospodarstwa rolne o powierzchni do 1ha włącznie – 207 szt. (tj. 40,7% wszystkich gospodarstw rolnych). Gospodarstwa o powierzchni powyżej 10 ha stanowiły 27,6% wszystkich gospodarstw rolnych.

Tabela 7. Struktura gospodarstw rolnych na terenie Gminy Kruklanki na koniec 2013 roku

Rodzaj gospodarstwa	J. m.	Stan na dzień 31.12.2013r.
do 1 ha włącznie	Szt.	207
1 – 5 ha	Szt.	95
5 – 10 ha	Szt.	66
10 ha i więcej	Szt.	140
Ogółem	Szt.	508

Źródło: Dane GUS

Zgodnie z Powszechnym Spisem Rolnym przeprowadzonym w 2010 roku, największa powierzchnia gruntów rolnych przeznaczona była pod zasiew zbóż (zwłaszcza pszenicy ozimej i jęczmienia jarego) oraz upraw przemysłowych. Najmniejsza powierzchnia przeznaczona była pod uprawę warzyw gruntowych.

Tabela 8. Struktura zasiewów na terenie Gminy Kruklanki w 2010 roku

Wyszczególnienie	jednostka miary	2010
ogółem	ha	2 730,69
pszenica ozima	ha	544,98
pszenica jara	ha	36,96
żyto	ha	60,89
jęczmień ozimy	ha	55,73
jęczmień jary	ha	513,42
owies	ha	13,84
pszenżyto ozime	ha	241,94
pszenżyto jare	ha	23,54
mieszanki zbożowe ozime	ha	17,01
mieszanki zbożowe jare	ha	338,95
kukurydza na ziarno	ha	33,65
ziemniaki	ha	72,69
uprawy przemysłowe	ha	392,44
rzepak i rzepik razem	ha	392,44
warzywa gruntowe	ha	5,56

Źródło: Dane GUS (Powszechny Spis Rolny z 2010 roku)

Najwięcej gospodarstw rolnych hoduje bydło – 131 gospodarstw i trzodę chlewną – 67 gospodarstwa rolne. Natomiast pod względem liczby zwierząt gospodarskich sytuacja

wygląda odwrotnie - zdecydowaną przewagę w hodowli wykazuje trzoda chlewna – 3 953 sztuk a następnie bydło – 2 480 sztuk.

Tabela 9. Struktura hodowli zwierząt gospodarskich na terenie Gminy Kruklanki w 2010 roku

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw [szt.]	Liczba zwierząt gospodarskich [szt.]
bydło razem, w tym:	131	2 480
krowy	121	1 260
trzoda chlewna razem, w tym:	67	3 953
konie	60	137

Źródło: Dane GUS (Powszechny Spis Rolny z 2010 roku)

3.2. Pozarolnicza działalność gospodarcza

Teren Gminy Kruklanki to nie tylko obszar rozwojowy dla rolnictwa. Duży potencjał rolny oraz istniejące zasoby surowca drzewnego powodują, że Gmina Kruklanki może stanowić atrakcyjny teren dla inwestorów.

Na terenie Gminy na koniec 2013 roku działało 248 podmiotów gospodarczych, z czego 4,0% w sektorze publicznym, zaś 96,0% w sektorze prywatnym.

Tabela 10. Struktura działalności gospodarczej według sektorów w Gminie Kruklanki w latach 2008 – 2013

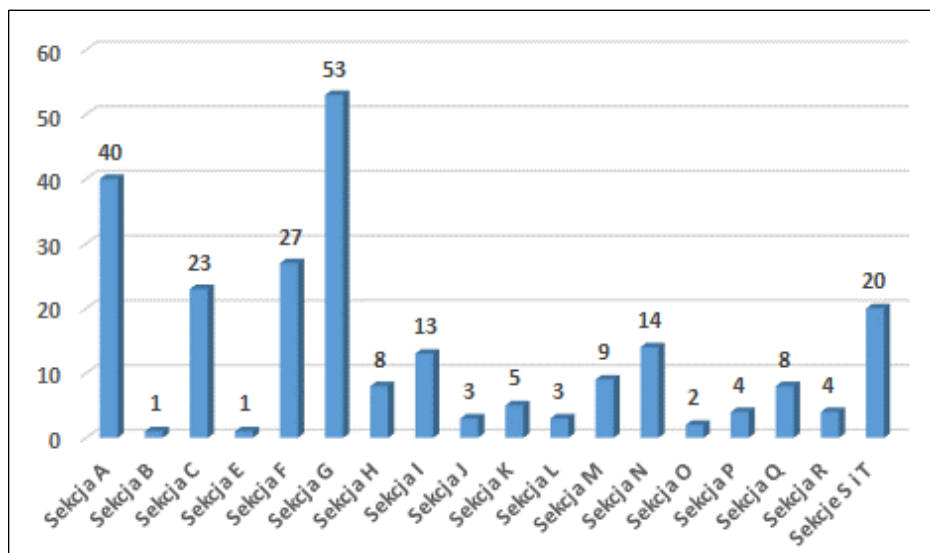
Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
podmioty gospodarki narodowej ogółem	214	198	234	237	241	248
sektor publiczny - ogółem	11	10	10	10	10	10
sektor prywatny – ogółem, w tym:	203	188	224	227	231	238
osoby fizyczne prowadzące działalność gosp.	173	158	190	194	195	200
spółki handlowe	4	4	4	5	7	9
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	2	2	2	2	3	4
spółdzielnie	1	1	1	1	1	1
stowarzyszenia i organizacje społeczne	11	11	14	13	13	13

Źródło: Dane GUS

Liczba podmiotów gospodarczych na obszarze Gminy w latach 2008 – 2013 ulegała niewielkim wahaniom, przy czym w porównaniu z rokiem 2008 liczba podmiotów gospodarczych na koniec 2013 roku wzrosła o 34 podmiotów, tj. o 15,9%. Tendencję wzrostową liczby podmiotów odnotowano w sektorze prywatnym, w którym liczba podmiotów gospodarczych w analizowanym okresie wzrosła o 17,2% (głównie wśród spółek handlowych

oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą). Z kolei w sektorze publicznym w tym samym okresie nastąpił spadek liczby podmiotów o 9,1%.

Wykres 4. Struktura działalności gospodarczej na terenie Gminy Kruklanki w 2013 r. wg sekcji PKD 2007

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Legenda:

A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
B	Górnictwo i wydobywanie
C	Przetwórstwo przemysłowe
D	Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
E	Dostawa Wody.; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
F	Budownictwo
G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
H	Transport i gospodarka magazynowa
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
J	Informacja i komunikacja
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalności wspierająca
O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne
P	Edukacja
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
S	Pozostała działalność usługowa

T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
U	Organizacje i zespoły eksterytorialne

Zgodnie z wykresem 3, prywatna działalność gospodarcza prowadzona na terenie Gminy Kruklanki koncentruje się głównie na: handlu hurtowym i detalicznym oraz rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie.

Do największych podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie Gminy Kruklanki należą między innymi:

- Lasy Państwowe Nadleśnictwo Borki,
- Andrzej Cendrowski „AMAR CENDROWSCY”, zajmująca się produkcją sit stalowych do przesiewaczy;
- „GASTRONOM- MIKUŁA” sp.j., świadcząca usługi dla szerokiej grupy odbiorców w dziedzinach takich jak: budownictwo, turystyka, gastronomia, handel detaliczny, roboty ziemne, czy handel nieruchomościami.
- KAD Spółka jawna Z. Kadyłak, M. Kadyłak, zajmująca się organizacją noclegów oraz wypoczynku dla grup zorganizowanych i osób indywidualnych, organizacją imprez integracyjnych i przyjęć, a także usługi cateringowe.

Dla rozwoju gminy kluczowym jest pozyskiwanie inwestorów zewnętrznych. Aby skutecznie rywalizować z innymi gminami, konieczna jest konkurencyjna oferta. Władze Gminy Kruklanki dążą do stworzenia jak najlepszych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej oraz inwestowania, czego przykładem są obniżone podatki dla podmiotów rozpoczynających działalność gospodarczą.

3.3. Turystyka

Czynnikami warunkującymi konkurencyjność gminy obok atrakcyjnej lokalizacji są: stan środowiska naturalnego oraz jego atrakcyjność turystyczna. Czynniki te wpływają na jakość życia mieszkańców regionu oraz na napływ podmiotów gospodarczych i kapitału spoza niego.

Gmina Kruklanki to malowniczo położona gmina we wschodniej części Krainy Wielkich Jezior Mazurskich, w północno-wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego. Miejsce pełne zieleni i interesujących zakątków. Okoliczne lasy i wody tworzą znakomitą bazę rekreacyjną dla ludzi spragnionych wypoczynku, gdzie na miłośników historii czekają zabytki.

Główne elementy możliwe do wykorzystania na cele turystyczno-rekreacyjne to:

- Puszcza Borecka z czterema rezerwatami przyrody o łącznej powierzchni ponad 650 ha
- na terenie gminy funkcjonuje rezerwat Borki o powierzchni 2,32 km²;

- Kilkanaście jezior, z których największe to Gołdopiwo, Sołtmany i Żywe;
- Cieki wodne stanowiące połączenie między poszczególnymi jeziorami;
- Trasa spacerowa ścieżki przyrodniczo-edukacyjnej;
- Liczne trasy rowerowe;
- Pagórkowaty teren, z długo zalegającą pokrywą śnieżną, sprzyjający uprawianiu narciarstwa;
- Pozostałości umocnień z okresu II wojny światowej m.in. schrony i fortyfikacje;
- Kościół w Krukłankach, wybudowany w 1574 roku;
- XIX-wieczny zespół dworsko-parkowy we wsi Bróźówka;
- Pozostałości po Zespole Dworskim w Żywkach;
- Pozostałości jednego z największych żelbetowych mostów kolejowych na Mazurach w Grądach Krukłaneckich – przysiółek wsi Krukłanki;
- Zespół dworca kolejowego z 1905 roku;
- Cmentarz ewangelicki;
- Cmentarze z I wojny światowej.

WALORY PRZYRODNICZE

Gmina Krukłanki charakteryzuje się bogatą roślinnością ze względu na zróżnicowane warunki biotopu. Na jej terenie występuje wiele ekosystemów, do których należą m.in. ekosystemy naturalne (leśne), seminaturalne (trwałe użytki zielone – łąki i pastwiska), agrocenozy o zróżnicowanej strukturze upraw (okopowe, pastewne, zboża, sady, plantacje krzewów owocowych i warzyw), ogrody przydomowe, zieleń urządzona (skwery, zieleńce).

Najcenniejszym składnikiem szaty roślinnej Gminy są ekosystemy leśne, które zajmują aż 56% jej powierzchni. Na podstawie badań terenowych w Gminie Krukłanki botanicy wyróżnili ponad 20 zespołów roślinnych. Największy udział mają grądy w swych różnych odmianach - lasy liściaste i mieszane z dominującymi gatunkami drzew takimi jak: dąb szypułkowy, grab zwyczajny, lipa drobnolistna, świerk pospolity, jesion wyniosły i inne. Na uwagę zasługuje fakt, że wiele obszarów nie zostało zmienionych przez działalność człowieka, dzięki czemu charakteryzuje je znaczny stopień naturalności.

Wśród drzew najciekawsze objęto ochroną poprzez ustanowienie ich **pomnikami przyrody**. Głównymi gatunkami poddanymi ochronie są: dęby szypułkowe oraz cisy pospolite. Wśród ustanowionych pomników przyrody na uwagę zasługują również głązy narzutowe. Wykaz pomników przyrody na terenie Gminy Krukłanki przedstawia tabela 11.

Tabela 11. Pomniki przyrody na terenie Gminy Krukłanki

Nr ew.	Obiekt	Obwód cm	Wysokość m	Gmina	Lokalizacja
136	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	390	30	Krukłanki	m. Borki N-ctwo Borki teren Ośrodka Hodowli Żubrów
137	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	470	30	Krukłanki	m. Borki N-ctwo Borki teren Ośrodka Hodowli Żubrów
138	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>	105	13	Krukłanki	m. Borki N-ctwo Borki L-ctwo Lipowo oddz.104c
139	Głaz narzutowy	1320	2,35	Krukłanki	m. Borki N-ctwo Borki
164	Głaz narzutowy	1080	2	Krukłanki	m. Zawady N-ctwo Borki L-ctwo Zawady oddz. 91c
165	Głaz narzutowy	810	1,4	Krukłanki	m. Zawady N-ctwo Borki L-ctwo Zawady oddz. 42/g
167	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>	114	11	Krukłanki	m. Lipowo N-ctwo Borki L-ctwo Lipowo oddz.104b
241	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	514	20	Krukłanki	m. Borki N-ctwo Borki L-ctwo Orłowo (Zielonki?) oddz.194f
244	Brzoza brodawkowata <i>Betula pendula</i>	230	24	Krukłanki	m. Borki N-ctwo Borki L-ctwo Orłowo oddz.194c
357	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	327	30	Krukłanki	w. Zielonka N-ctwo Borki L-ctwo Zielonka oddz.155d, przy drodze
358	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>	86	6	Krukłanki	m. Lipowo N-ctwo Borki L-ctwo Lipowo oddz.41b
359	Jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>	425	32	Krukłanki	m. Lipowo N-ctwo Borki L-ctwo Lipowo oddz. 20Ab, przy strumieniu
360	Świerk pospolity <i>Picea bies</i> Charakterystyczny kształt korony	284	35	Krukłanki	m. Lipowo N-ctwo Borki L-ctwo Lipowo oddz. 21a,
396	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>	14	1,6	Krukłanki	m. Lipowo N-ctwo Borki L-ctwo Lipowo oddz. 17a,
397	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>	18	2,6	Krukłanki	m. Lipowo N-ctwo Borki L-ctwo Lipowo oddz. 17a,
398	Cis pospolity <i>Taxus baccat</i>	232	1,9	Krukłanki	m. Lipowo N-ctwo Borki L-ctwo Lipowo oddz. 17a,
400	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	495	30	Krukłanki	m. Lipowo N-ctwo Borki L-ctwo Lipowo oddz. 65Aa
401	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	449	32	Krukłanki	m. Lipowo N-ctwo Borki L-ctwo Lipowo oddz. 90Aa

403	Grab pospolity	284	22	Krukłanki	m. Lipowo N-ctwo Borki L-ctwo Lipowo
-----	----------------	-----	----	-----------	--------------------------------------

Źródło: Dane Urzędu Gminy Krukłanki

Ze względu na to, że ponad połowę powierzchni Gminy Krukłanki zajmują lasy i grunty leśne, występuje tu wiele różnorodnych zbiorowisk tego typu. Wśród nich można wymienić świerkowe lasy mieszane i bory mieszane, a w obniżeniach terenu wilgotne i torfowe bory świerkowe, łągi jesionowo-olszowe i olsy. Niektóre ze zbiorowisk liczą ponad 100 lat i obejmują cenne, chronione gatunki roślin takich jak cis pospolity, wawrzyn wilczełyko, czosnek niedźwiedzi, wielosił błękitny, jak i cudownie kwitnące storczyki. Wśród gęstwiny drzew i krzewów, uważny obserwator może ponadto wypatrzyć żubry, sarny, jelenie, dziki, a nawet wilki i rysie. Czas umila przepiękny śpiew ponad 140 gatunków ptaków, a wśród nich orlik krzykliwy, bocian czarny, słonka, muchołówka białoszyja oraz jarząbek.

Najważniejszym zbiorowiskiem leśnym na terenie Gminy jest Puszcza Borecka. Pokrywa ona falisty teren, charakteryzujący się licznymi wzgórzami morenowymi. Wiele z nich przekracza wysokość 200 m. n. p. m., a najwyższym jest Lipowa Góra o wysokości 223 m n.p.m. Krajobraz Puszczy urozmaicają liczne torfowiska, zabagnienia, strumyki oraz jeziora: m. in. Szwałk Wielki, Pilwąg, Haszno, Litygajno, Szwałk Mały i Ciche, które odznaczają się czystymi wodami i znacznym bogactwem gatunkowym flory i fauny. Natomiast najcenniejszymi pod względem przyrodniczym jeziorami na terenie Gminy Krukłanki są Żabinki, Dubinek i Gołdapiwo.

Na terenie Puszczy Boreckiej, która rozciąga się również poza obszarem Gminy, wyznaczono cztery rezerваты przyrody (jeden na obszarze Gminy Krukłanki), których zadaniem jest ochrona najcenniejszych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym fragmentów puszczy. Należą do nich:

- rezerwat wodno-leśny Mazury o powierzchni 384 ha, który jest ostoją ptactwa wodnego;
- rezerwat leśny Borki o powierzchni 232 ha jest umiejscowiony w całości na terenie Gminy Krukłanki. Na jego terenie występują wiekowe gatunki drzew (100-150 lat), takie jak świerk, grab, dąb, jesion, czy lipa. Na jego obszarze zidentyfikowano łącznie około 320 gatunków roślin, w tym 15 gatunków drzew i 19 gatunków krzewów.
- rezerwat Lipowy Jar o powierzchni 48,5 ha, znajdujący się w centralnej części Puszczy Boreckiej. Został utworzony w celu ochrony wielogatunkowego, potężnego lasu liściastego, który porasta wzgórze o stromych zboczach, wznoszące się nad głęboką doliną strumienia.
- rezerwat florystyczny Wyspa Lipowa o powierzchni 2,7 ha.

Położenie Gminy Kruklanki na pograniczu Krainy Wielkich Jezior Mazurskich, warunkuje wielość występowania jezior na jej terenie. W granicach administracyjnych gminy znajduje się czternaście bardzo czystych zbiorników wodnych tego typu, na których wyznaczono strefy ciszy. Do największych z nich należą: Gołdopiwo, Sołtmany, Kruklin i Żywy. Dzięki temu, Gmina Kruklanki to miejsca idealne do wypoczynku rodzinnego. Wody jezior przyciągają nie tylko rzesze spragnionych sportów wodnych turystów, ale także wędkarzy, ze względu na występującą tu obfitość i różnorodność ryb.

Do zasługujących na uwagę walorów przyrodniczych należy zaliczyć również rzekę Sapinę, która stanowi atrakcyjny szlak kajakowy, łączący jezioro Kruklin z Mamrami. Przedmiotowa rzeka jest jedną z bardziej malowniczych i nieznanymi rzek regionu Mazur. Przypadnie do gustu tym turystom, którzy poszukują ciszy i spokoju, a zarazem niezapomnianych krajobrazów. Trasa kajakowa rozpoczyna się we wsi Kruklin. Szlak należy do łatwych, jego długość to około 33 km, dlatego każdy może z niego korzystać i podziwiać piękno okolicznej przyrody.

WALORY KULTUROWE

Podróżując po Gminie Kruklanki oprócz niezapomnianych widoków można napotkać liczne obiekty zabytkowe, m.in. kościół w Kruklankach, pozostałości jednego z największych żelbetowych mostów kolejowych na Mazurach, zespół dworca kolejowego z 1905 roku, czy też schrony i fortyfikacje z czasów II wojny światowej.

Do najważniejszych zabytków nieruchomych Gminy Kruklanki, należą:

- ✓ „Zwalony most” - to dawny most kolejowy wybudowany nad rzeką Sapiną na przełomie XIX i XX wieku. Konstrukcja należy do jednej z największych budowli kolejowych na okolicznym terenie. Most został zniszczony w 1945 roku przez mieszkańców Kruklanek w obawie przed Rosjanami, którzy grabili okoliczne tereny. Do dzisiaj zachowały się tylko fragmenty konstrukcji.
- ✓ Kościół parafialny w Kruklankach, wybudowany w 1574 roku. To kościół murowany z kamienia polnego oraz cegieł, natomiast strop wykonany jest z drewna. W kościele znajduje się ołtarz i ambona wybudowane w 1612 roku, a w 25-metrowej wieży kościelnej zachowały się pochodzące z XVIII wieku dzwony.
- ✓ XIX-wieczny zespół dworsko-parkowy we wsi Bróżówka. Obiekt usytuowany jest nad jeziorem Brożówka, a budynki zaprojektowano w stylu późnego klasycyzmu z elementami neogotyckimi.
- ✓ Dworek w Żywkach;
- ✓ Majątek w miejscowości Żywy;
- ✓ Zespół dworca kolejowego z 1905 roku;

- ✓ Pozostałości umocnień z okresu II wojny światowej m.in. schrony i fortyfikacje. Wchodziły one w skład Giżyckiego Rejonu Umocnień. Fortyfikacje te nie przeszły nigdy chrztu bojowego.
- ✓ Cmentarze ewangelickie.

ZAPLECZE TURYSTYCZNE

Turyści przybywający do Gminy Kruklanki mogą korzystać z usług sezonowej informacji turystycznej połączonej ze sprzedażą pamiątek i wydawnictw oraz bardzo dobrze rozwiniętej bazy noclegowej i gastronomicznej zlokalizowanej na terenie Gminy. Spośród około 1000 miejsc noclegowych, goście mają możliwość wyboru między obiektami agroturystycznymi, pensjonatami i ośrodkami wypoczynkowymi, a także pokojami gościnnymi.

Bazę gastronomiczną stanowią natomiast restauracje i bary umiejscowione na terenie Gminy, jak i punkty gastronomiczne wchodzące w skład obiektów bazy noclegowej Gminy.

Zgodnie z danymi przedstawionymi w tabeli 12, obserwuje się wzrost ruchu turystycznego na terenie Gminy Kruklanki. W latach 2008-2013 wzrosła zarówno liczba osób korzystających z noclegów ogółem (wzrost o 36%), jak i liczba udzielonych noclegów ogółem (wzrost o 29,2%). Warto podkreślić, że wśród turystów odpoczywających na terenie Gminy Kruklanki są również goście zagraniczni, którzy w 2013 roku stanowili prawie 3% wszystkich korzystających z noclegów.

Tabela 12. Zaplecze turystyczne i ruch turystyczny na terenie Gminy Kruklanki w latach 2008-2013

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2008	2009	2010	2011	2012	2013
TURYSTYCZNE OBIEKTY NOCLEGOWE ogółem							
obiekty ogółem	ob.	3	3	5	5	7	7
obiekty całoroczne	ob.	1	1	2	2	4	4
miejsca noclegowe ogółem	msc	306	364	470	442	567	450
miejsca noclegowe całoroczne	msc	120	120	130	130	184	184
korzystający z noclegów ogółem	osoba	3 067	2 587	4 367	3 228	4 627	4 172
korzystający z noclegów turyści zagraniczni	osoba	230	166	255	206	104	125
wynajęte pokoje ogółem w obiektach hotelowych	-	0	0	39	32	30	43
udzielone noclegi ogółem	-	11 239	11 610	25 955	19 232	17 806	14 526
udzielone noclegi turystom zagranicznym	-	574	943	1 082	994	416	413

Dla podniesienia standardów turystycznych wymagana jest rozbudowa bazy noclegowej i rozwój urządzeń rekreacyjno-sportowych. Szczególnego znaczenia nabiera realizacja urządzeń sportowych – korty tenisowe, pola golfowe oraz wprowadzenia takich form wypoczynku, które umożliwiłyby wydłużenie sezonu turystycznego. Warto również zwrócić uwagę na promocję korzystania z istniejącej już na terenie Gminy infrastruktury.

Teren Gminy Kruklanki to również idealne miejsce dla miłośników rekreacyjnej jazdy na rowerze. **Trasy rowerowe** przebiegają przez najciekawsze zakątki Gminy, są różnej długości i wiodą przez różnorodne obszary, dlatego każdy znajdzie tu coś dla siebie.

- Szlak czarny - wokół jezior Sołtmany i Żywe - długość trasy około 40 km.
- Szlak niebieski - dookoła jeziora Gołdopiwo - długość trasy około 18 km.
- Szlak pomarańczowy - wokół jezior Kruklin - długość trasy około 26 km.
- Szlak żółty - przez Piłackie Wzgórza - długość trasy około 48 km.
- Szlak zielony - przez Puszcę Borecką - długość trasy około 36 km.
- Szlak czerwony - do jezior puszczańskich - długość trasy około 51 km.
- Szlak brązowy - do jeziora Dargin - długość trasy około 32 km.
- Ścieżka rowerowa "Szlakiem Mazurskich Legend" – punktem wyjścia dla wytyczenia trasy ścieżki były legendy mazurskie, natomiast miejsca przystankowe są jednocześnie tytułami legend zawartych w książce Jadwigi Tressenberg „Mazurskie opowieści”.

Istniejące ścieżki wymagają poprawy oznakowania i zabiegów odnawiających.

W oparciu o w/w elementy przyrodniczo-krajobrazowe i kulturowe, w Gminie można rozwinąć następujące formy turystyki, które powinny przyczynić się do wzrostu znaczenia funkcji turystycznej jako wspomagającej rozwój Gminy:

- turystyka krajoznawcza - gmina posiada unikalne warunki dla rozwoju turystyki krajoznawczej,
- turystyka wędkarska,
- turystyka przyrodnicza – obszar gminy Kruklanki odznacza się bogactwem flory i fauny, dzięki czemu może przyciągać stanowić obszar interesujący dla miłośników przyrody,
- agroturystyka – ukształtowanie terenu, warunki przyrodnicze, obiekty dziedzictwa kulturowego są wyraźnymi przesłankami dla wspomagania lokalnych inicjatyw sołectw

w zakresie agroturystyki. W tej kwestii konieczne jest opracowanie spójnego programu rozwoju turystyki w połączeniu z planem odnowy wsi.

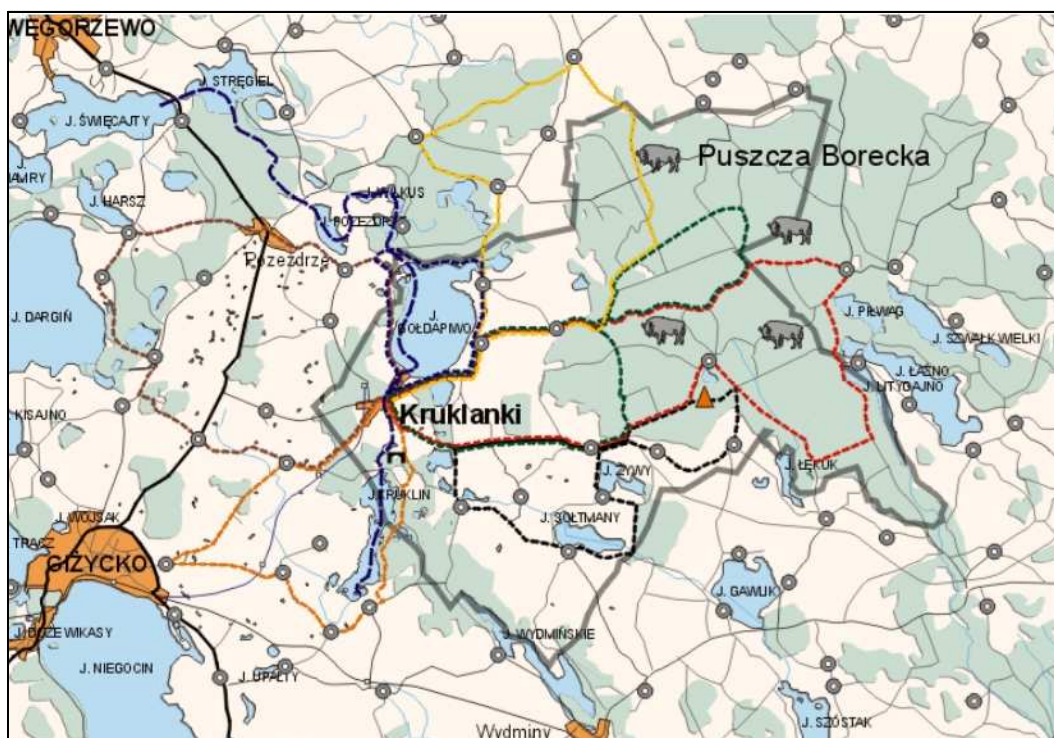
- turystyka tematyczna - teren Gminy Kruklanki należy do zasobnych w obiekty zabytkowe obszarów regionu; występuje tu szereg bardzo cennych ze względu na swoją historię obiektów zabytkowych.

Warunkiem rozwoju turystyki w skali całej Gminy jest wykorzystanie istniejącej bazy oraz stworzenie niezbędnych elementów zagospodarowania turystycznego. Istotnym czynnikiem rozwoju jest promocja turystyczna i pełna informacja o wartościach turystycznych Gminy.

Na terenie Gminy funkcjonuje również " Ekomuzeum u Jeziorowskich". Ekomuzeum – to sieć rozproszonych w terenie obiektów, które tworzą „żywą” kolekcję, obrazującą wartości przyrodnicze i kulturowe regionu oraz dorobek jego mieszkańców. Ekomuzeum to miejsce niezwykle, które nie ma murów i poprzez swoje obiekty realizuje edukację o walorach przyrodniczych regionu, o kulturze i dziedzictwie, o dawno zapomnianych a istotnych zawodach, o dobrych i tradycyjnych smakach kuchni regionalnej.

Źródło: <http://jeziorowskie.eu/portal/ekomuzeum/>

Rysunek 3. Szlaki rowerowe na terenie Gminy Kruklanki

Źródło: <http://www.kruklanki.pl>

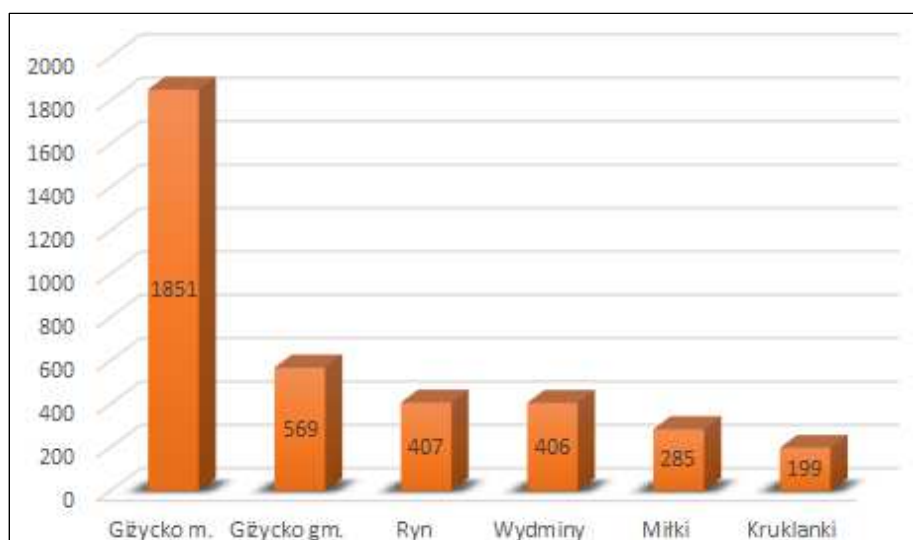
3.4. Rynek pracy i bezrobocie

Na koniec 2013 roku, na terenie Gminy Kruklanki zarejestrowanych było 199 osób bezrobotnych, co stanowiło 5,4% bezrobotnych powiatu. Gmina Kruklanki zajmuje ostatnią pozycję na tle powiatu również pod względem liczby bezrobotnych kobiet oraz bezrobotnych z prawem do zasiłku,.

Tabela 13. Bezrobocie na terenie powiatu giżyckiego (stan na 31.12.2013 r.)

L.p.	Gmina/ Miasto	Bezrobotni ogółem	Kobiety	Liczba bezrobotnych z prawem do zasiłku
1	Giżycko m.	1851	991	293
2	Giżycko gm.	569	297	99
3	Ryn	407	213	56
4	Wydmyny	406	186	51
5	Miłki	285	161	36
6	Kruklanki	199	100	35
7	RAZEM	3717	1948	570

Źródło: Dane PUP w Giżycku

Wykres 5. Bezrobocie na terenie gmin powiatu giżyckiego (stan na 31.12.2013 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Giżycku

Tabela 14. Bezrobocie na terenie Gminy Kruklanki w latach 2008-2013 [osoba]

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012
Liczba osób bezrobotnych OGÓŁEM, w tym:	184	207	202	169	172
- kobiet	107	109	112	97	94
- mężczyzn	77	98	88	72	78
Liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku	34	51	32	25	33
Liczba bezrobotnych absolwentów	-	19	9	14	10
Liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych	-	6	10	12	16
Liczba osób bezrobotnych wg wieku:					
- bezrobotni do 25 roku życia	-	62	51	44	36
- bezrobotni od 26 do 50 roku życia	-	131	138	111	126
- bezrobotni powyżej 51 roku życia	-	14	13	14	10
Liczba osób bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy:					
- bezrobotni do 1 miesiąca	-	12	21	20	10
- bezrobotni od 1 do 12 miesięcy	-	158	131	104	118
- bezrobotni od 12 do 24 miesięcy	-	18	43	25	29
- bezrobotni powyżej 24 miesięcy	-	19	7	20	15
Liczba osób bezrobotnych wg wykształcenia:					
- wykształcenie gimnazjalne i poniżej	-	70	73	64	63
- wykształcenie zasadnicze zawodowe	-	48	52	38	46
- wykształcenie policealne i średnie zawodowe	-	57	47	40	39
- wykształcenie średnie	-	19	19	14	12

Źródło: Dane PUP w Giżycku

Analizując dane dotyczące struktury osób bezrobotnych na terenie Gminy Kruklanki (tabela 14) należy zauważyć, że:

- w porównaniu do roku 2008, w 2012 roku odnotowano spadek liczby osób bezrobotnych o 5,8%
- wśród osób bezrobotnych zdecydowaną przewagę wykazują kobiety (54,7% w 2012 roku),
- w 2012 roku liczba niepełnosprawnych osób bezrobotnych stanowiła 9,3% ogółu bezrobotnych i wzrosła w stosunku do 2009 roku o 166,7%,
- liczba bezrobotnych absolwentów zmniejszyła się od 2009 roku o 47,4% i w 2013 roku wyniosła 10 osób,
- najliczniejszą grupę osób bezrobotnych wg wieku stanowią bezrobotni w wieku od 26 do 50 roku życia – w 2012 roku stanowili 73,3% ogółu bezrobotnych,
- prawie 70% bezrobotnych Gminy stanowią osoby bezrobotne pozostające bez pracy od 1 do 12 miesięcy. Największy wzrost bezrobotnych odnotowano wśród bezrobotnych pozostających bez pracy od 12 do 24 miesięcy (61,1%),
- przeważają osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej – 36,6%, a następnie z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 26,7%.

Brak pracy lub jej utrata jest przyczyną wielu bardzo niepokojących zjawisk społecznych (tj. patologia, przestępczość czy uzależnienia od alkoholu), a także czynnikiem skutecznie ograniczającym popyt wewnętrzny. Długotrwałe występowanie tych efektów bezrobocia w konsekwencji wpłynie bezpośrednio na wzrost wydatków Gminy Kruklanki na pomoc społeczną w zakresie likwidacji lub minimalizacji tych zjawisk, jak również na pogorszenie wizerunku i atrakcyjności osiedleńczej i inwestycyjnej Gminy.

Chcąc zmniejszać poziom bezrobocia, należałoby skutecznie pozyskiwać nowych inwestorów, a także stwarzać odpowiednie warunki do prowadzenia działalności gospodarczej na swoim terenie m.in. poprzez tworzenie odpowiedniego systemu zachęt dla nowych przedsiębiorców lub poprzez wyznaczanie odpowiednich terenów inwestycyjnych.

4. Usługi publiczne na terenie Gminy Kruklanki

4.1. Usługi społeczne

Jednym z czynników warunkujących atrakcyjność osiedleńczą jest dostępność usług społecznych. Podczas wyboru nowego miejsca zamieszkania brane są pod uwagę przede wszystkim: dostęp do oświaty oraz jakość oferty edukacyjnej, oferta kulturalna, baza sportowo-rekreacyjna, dostęp do opieki zdrowotnej, a także poziom bezpieczeństwa publicznego. Od stanu infrastruktury społecznej zależy także jakość życia obecnych mieszkańców Gminy i ich szanse rozwoju.

4.1.1. Oświata i nauka

Na terenie Gminy Kruklanki funkcjonują następujące placówki oświatowe:

- Zespół Szkół w Kruklankach obejmujący Szkołę Podstawową i Gimnazjum,
- Szkoła Podstawowa w Boćwinie,
- Publiczny Punkt Przedszkolny „Pod Dębem”,
- Niepubliczny Punkt Przedszkolny "Chatka Puchatka".

PRZEDSZKOLA

Gminy Kruklanki zapewnia opiekę przedszkolną dla najmłodszych, którą realizuje:

- Oddział przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Boćwinie – realizują go dzieci 5 i 6-letnie,
- Publiczny Punkt Przedszkolny „Pod Dębem” - dla dzieci w wieku od 3 lat,
- Niepubliczny Punkt Przedszkolny "Chatka Puchatka" - na koniec 2013 roku uczęszczało 45 dzieci (stan na 31.12.2013 r.).

Poprzez funkcjonowanie w/w jednostek, Gmina zapewnia rodzinom dzieci (zwłaszcza młodym matkom) możliwość podjęcia lub kontynuacji pracy po powrocie z urlopu wychowawczego zwiększając tym samym ich szanse na rynku pracy. W placówkach publicznych zapewniony jest dostęp do wykwalifikowanej kadry. Każda z placówek posiada bogatą ofertę spędzania czasu dla dzieci, w tym: gry i zabawy dydaktyczne, zajęcia plastyczne, zabawy taneczne i ruchowe, naukę samodzielności, pobyt na świeżym powietrzu. Sympatyczni pracownicy, urozmaicone zajęcia i towarzystwo rówieśników sprawia, że dzieci chętnie przychodzą do przedszkoli.

SZKOŁA PODSTAWOWA W BOĆWINIE

Na terenie Gminy Kruklanki funkcjonuje szkoła Podstawowa w Boćwinie, do której uczęszcza łącznie 80 dzieci. Szkoła posiada status szkoły publicznej.

Szkoła Podstawowa w Boćwinie zlokalizowana jest w 2 różnych miejscowościach w Boćwinie i Jurkowie, oddalonych od siebie o około 7 km, co wiąże się z dużymi kosztami funkcjonowania oddziałów. Władze Gminy zauważają konieczność zmian organizacyjnych, które mają na uwadze dobro dzieci uczęszczających do oddziałów i doprowadzą do ograniczenia kosztów utrzymania obiektów.

Również warunki do uprawiania sportów wymagają poprawy – brak pełnowymiarowej sali gimnastycznej zgodnej z przepisami znacznie utrudnia funkcjonowanie placówek na terenie Gminy.

Łącznie do szkół podstawowych zlokalizowanych na terenie Gminy uczęszcza 196 uczniów.

Tabela 15. Wykaz szkół podstawowych na terenie Gminy Krukłanki (stan na 31.12.2013 r.)

Nazwa placówki (adres)	Liczba dzieci
Szkoła Podstawowa w Krukłankach im. Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego	116
Szkoła Podstawowa w Boćwinie	80

Źródło: Dane Urzędu Gminy Krukłanki

Wyniki testu 6-klasistów w 2012 i 2013 roku dla przeciętnego ucznia klasy VI w Gminie Krukłanki kształtowały się na poziomie średnio 18,9 punktów i były niższe niż średnia dla kraju i województwa warmińsko – mazurskiego. SP Boćwinka drugi rok kolejno osiąga I stanin ze sprawdzianu klas VI - najniższy wynik.

Kształcenie ogólne w szkole podstawowej tworzy fundament wykształcenia. Szkoła łagodnie wprowadza uczniów w świat wiedzy dbając o ich harmonijny rozwój intelektualny, etyczny, emocjonalny, społeczny i fizyczny. Dlatego niskie wyniki testu uczniów klas VI są niepokojące i świadczą o konieczności pochylenia się nad problemem obniżania efektywności kształcenia.

Tabela 16. Wyniki testów 6-klasistów w Gminie Krukłanki w roku szkolnym 2011/2012 i 2012/2013

Wyszczególnienie	2012	2013
Wynik ogólny kraj	22,8	24,0
Wynik ogólny województwo warmińsko - mazurskie	22,1	23,2
Wynik ogólny Gmina Krukłanki	20,4	18,9

Źródło: <http://www.oke.lomza.pl/>**ZESPÓŁ SZKÓŁ W KRUKŁANKACH**

W skład Zespołu Szkół w Krukłankach wchodzi szkoła podstawowa oraz gimnazjum.

Do szkoły podstawowej przy Zespole Szkół na koniec 2013 roku uczęszczało 116 uczniów (tabela 17), zaś do gimnazjum 84 uczniów. Na terenie Gminy zlokalizowane jest jedno gimnazjum publiczne.

Tabela 17. Charakterystyka gimnazjum na terenie Gminy Krukłanki (stan na 31.12.2013 r.)

Nazwa placówki (adres)	Liczba dzieci
Gimnazjum należące do Zespołu Szkół w Krukłankach	84

Źródło: Dane Urzędu Krukłanki

Oferta Zespołu Szkół, dostosowana jest do zainteresowań i zdolności swoich uczniów. Uczniowie mogą uczestniczyć w kołach zainteresowań prowadzonych przez placówkę oraz brać udział w różnorodnych konkursach. Angażują się również w wiele inicjatyw szkolnych, dzięki czemu rozwijają swoje umiejętności organizatorskie. Placówka posiada bogatą bazą

dydaktyczną oraz pracownię komputerową. Wciąż unowocześniane są pracownie przedmiotowe, natomiast zajęcia sportowe prowadzone są na terenie własnych obiektów sportowych. Dzięki temu, szkolne drużyny sportowe osiągają wysokie wyniki w zawodach w różnych dyscyplinach sportowych.

Uczniowie III klas gimnazjum w latach 2012 i 2013 przystąpili do obowiązkowego testu gimnazjalnego. Jego wyniki w Gminie Kruklanki na tle wyników ogólnopolskich i dla powiatu giżyckiego przedstawia tabela 18.

Tabela 18. Wyniki testów gimnazjalnych w Gminie Kruklanki w roku szkolnym 2011/2012 i 2012/2013

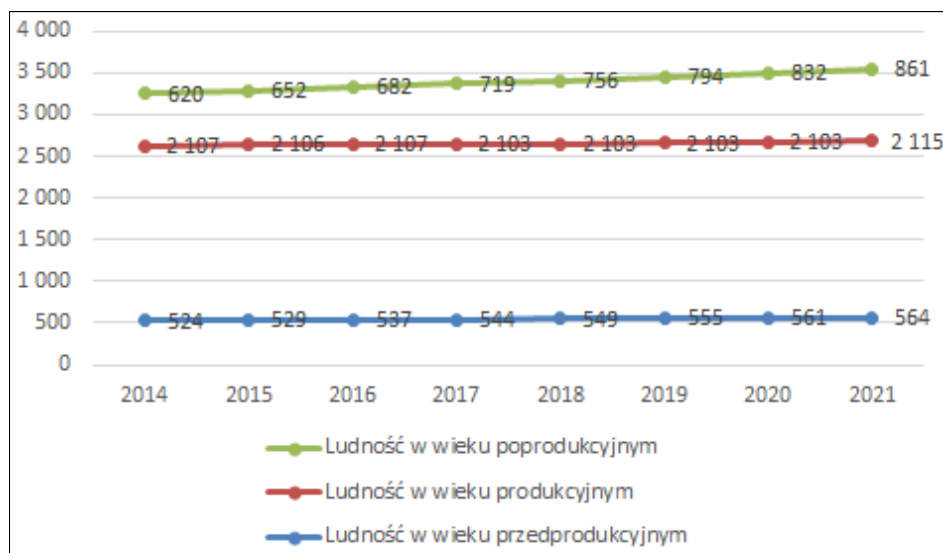
Rok	Przedmioty	Gmina	Powiat	Kraj
		Wynik w %	Wynik w %	Wynik w %
2012	Język polski	66,8	60,9	65
	Historia i wiedza o społeczeństwie	60,8	56,2	61
	Matematyka	49	44,5	47
	Przedmioty przyrodnicze	48,1	57,6	50
	Angielski p. podstawowy	45,8	62,0	63
	Niemiecki p. podstawowy	67,5	68,2	57
2013	Język Polski	57,7	61,9	62
	Historia i wiedza o społeczeństwie	52,9	59,5	61
	Matematyka	53,0	45,0	47
	Przedmioty przyrodnicze	62,2	48,2	50
	Język angielski	62,1	60,3	63
	Język niemiecki	65,6	59,5	58

Źródło: Urząd Gminy Kruklanki

Analizując średnie wyniki testów uczniów III klas szkół gimnazjalnych z terenu Gminy Kruklanki należy zauważyć, że w 2013 roku w części egzaminu z matematyki, przedmiotów przyrodniczych oraz języka niemieckiego były one wyższe niż średnie wyniki dla powiatu giżyckiego, a nawet wyższe niż średnie wyniki ogólnopolskie, co wskazuje na wysoki poziom nauczania również w szkołach gimnazjalnych z terenu Gminy.

Na podstawie prognozy ludności na lata 2011-2035 sporządzonej przez GUS dla powiatu giżyckiego stworzono prognozę liczby ludności z podziałem na grupy wieku na terenie Gminy Kruklanki.

Wykres 6. Prognoza liczby ludności dla Gminy Kruklanki do 2021 roku [osoba]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Obserwowana w ciągu ostatnich kilku lat w skali kraju i Europy zmiana modelu rodziny (2+1) potwierdza, że coraz mniejszy jest udział rodzin wielodzietnych. Również migracje rodzin w celach zarobkowych pociągają za sobą spadek liczby dzieci na danym terenie. Cele zaplanowane do realizacji w ramach niniejszej Strategii, mają doprowadzić do zwiększenia atrakcyjności osiedleńczej i inwestycyjnej Gminy Kruklanki. Możliwymi efektami podjętych działań są:

- Atrakcyjne warunki do zamieszkania będą skutkowały napływem nowych mieszkańców (w tym rodzin z dziećmi), dzięki czemu liczba uczniów w szkołach utrzyma się na poziomie zbliżonym do obecnego a nawet wzrośnie. Tym samym Gmina zapewni odpowiednie dochody z tytułu subwencji oświatowej, a także wyeliminuje ewentualną konieczność racjonalizacji sieci szkół na swoim terenie.
- Z kolei zapewnienie atrakcyjnych warunków inwestycyjnych to szansa na nowe miejsca pracy, co zminimalizuje zjawisko migracji części mieszkańców poza teren Gminy Kruklanki w celach zarobkowych.

4.1.2. Ochrona zdrowia

Istotnym elementem infrastruktury społecznej jest system ochrony zdrowia. Jego poziom w sposób znaczący wiąże się z jakością wykonywanej pracy przez mieszkańców oraz wpływa na wydatki budżetu. Dostęp do infrastruktury ochrony zdrowia zależy przede

wszystkim od liczby instytucji świadczących usługi zdrowotne, ich rozmieszczenia oraz kosztów usług.

Podstawową opiekę zdrowotną mieszkańcom Gminy zapewniają następujące placówki:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej, Usługi Lekarskie w Kruklankach,
- Kontraktowy Gabinet Stomatologiczny w Kruklankach,
- Punkt Apteczny w Kruklankach.

W ramach NZOZ funkcjonuje poradnia lekarza rodzinnego, gabinety: pielęgniarki szkolnej, pielęgniarki środowiskowo-rodzinnej, położnej środowiskowo-rodzinnej, zabiegowy oraz punkt szczepień.

Mieszkańcy Gminy mogą korzystać z usług medycznych również w placówkach zlokalizowanych poza terenem Gminy.

4.1.3. Sport i rekreacja

Sport w Gminie Kruklanki jest nieodzownym elementem życia wielu jej mieszkańców, dlatego też Gmina wspiera rozwój dyscyplin sportowych zarówno finansowo jak i rzeczowo.

Ważną rzeczą jest systematyczne tworzenie i rozbudowa niezbędnej bazy sportowej w Gminie, która już przyczyniła się do poprawy warunków uprawiania sportu, a w niedługim czasie może zaowocować osiąganiem coraz lepszych wyników przez młodzież oraz zwiększeniem zainteresowania uprawianiem sportu w Gminie. Gmina pracuje też nad stworzeniem warunków i możliwości dzieciom do rozwijania zainteresowań sportowych poprzez stworzenie atrakcyjnej oferty, która będzie uwzględniała zainteresowania potencjalnych uczestników.

Głównym celem Gminy jest więc inicjowanie i organizowanie projektów własnych, współpraca ze środowiskami oświatowymi i sportowymi, realizacja ich potrzeb i oczekiwań, zachęcanie lokalnej społeczności do podejmowania różnorodnych form aktywności rekreacyjnej i sportowej.

Z budżetu (w drodze otwartych konkursów ofert) udzielane są dotacje dla stowarzyszeń kultury fizycznej realizujących zadania z zakresu upowszechniania kultury fizycznej i sportu w ramach przygotowywanego rokrocznie *„Rocznego Programu Współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, na terenie Gminy Kruklanki”*.

Działalność Gminy obejmuje również pomoc merytoryczną i finansową przy organizacji imprez sportowych i rekreacyjnych organizowanych przez obce jednostki (zakup pucharów, dyplomów, nagród, udostępnianie sprzętu technicznego).

- **Uczniowski Klub Sportowy "Start Kruklanki"** - jest stowarzyszeniem uczniów szkoły podstawowej, rodziców, nauczycieli i sympatyków. Klub działa zgodnie z ustawą o kulturze fizycznej oraz ustawą o systemie oświaty. Celem klubu jest:
 - o planowanie i organizowanie życia sportowego uczniów w oparciu o możliwości obiektowe i sprzętowe szkoły oraz pomoc organizacyjną i materialną rodziców i sympatyków Klubu,
 - o angażowanie wszystkich uczniów do różnych form aktywności ruchowej, gier i zabaw dostosowanych do wieku, stopnia sprawności i zainteresowań sportowych,
 - o uczestniczenie w imprezach sportowych organizowanych na obszarze działania samorządu terytorialnego i poza nim,
 - o organizowanie zajęć sportowych dla uczniów szkoły w celu wszechstronnego rozwoju ich sprawności fizycznej i umysłowej,
 - o organizowanie działalności sportowej ze szczególnym uwzględnieniem funkcji zdrowotnych,
 - o organizowanie uczniom wszystkich klas różnorodnych form współzawodnictwa sportowego,
 - o kształtowanie pozytywnych cech charakteru i osobowości poprzez uczestnictwo w realizacji zadań sportowych Klubu.

Klub pełni funkcję animatora sportu na terenie Gminy Kruklanki.

Działalność sportowo – rekreacyjną Gmina Kruklanki prowadzi w oparciu o **bazę sportowo – rekreacyjną**, na którą składają się:

- o Stadion gminny w Kruklankach, który w 2013 został zmodernizowany m. in. dzięki współfinansowaniu w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013. W ramach inwestycji dokonano remontu trybun, oddzielono murawę boiska od trybun, wydzielono sektor gości na trybunach, boksy dla zawodników drużyn piłkarskich, punkt sanitarny, a także dokonano modernizacji ogrodzenia obiektu sportowego.
- o Boisko wielofunkcyjne w Boćwinie, zlokalizowane jest przy Szkole Podstawowej w Boćwinie i przeznaczone jest do uprawiania wielu dyscyplin sportowych. Jest to boisko o wymiarach 32,00 x 21,16 m, które spełnia następujące funkcje:
 - boisko do gry w piłkę siatkową o wymiarach 9,00x18,00 m.,
 - boisko do gry w piłkę koszykową o wymiarach 15,00x28,00m.,
 - boisko do gry w mini piłkę nożną 19,16x28,00m.

- o Plaża gminna – Krukłanki - w okresie wakacyjnym na plaży zatrudniony jest ratownik. Nad jeziorem zlokalizowane są pomosty, wypożyczalnie sprzętu wodnego, plac zabaw dla dzieci, boiska oraz siłownia na świeżym powietrzu.
- o "Moje Boisko Orlik 2012" - Na obiektach uczniowie rekreacyjnie grają w piłkę ręczną, nożną, siatkówkę i koszykówkę pod okiem wykwalifikowanych instruktorów. Orlik został zbudowany z myślą o rozwoju umiejętności sportowych dzieci i młodzieży. Mogą z niego korzystać również starsi.

Baza sportowo – rekreacyjna Gminy Krukłanki w większości zaspokaja potrzeby mieszkańców. Mimo to, konieczne jest wybudowanie pełnowymiarowej sali gimnastycznej.

Przyszłość sportu na terenie Gminy Krukłanki rysuje się bardzo obiecująco. Gmina kładzie duży nacisk na rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej. Dzięki takim działaniom, zwiększają się możliwości Gminy pod względem organizowania imprez sportowych jak również kulturalnych.

Poza obiektami sportowymi, na terenie Gminy Krukłanki znajdują się place zabaw dla najmłodszych, siłownia na powietrzu dla mieszkańców Gminy, ścieżki rowerowe, a także parki i skwery wyposażone w ławeczki.

Dzięki istnieniu warunków do uprawiania sportu i rekreacji, tj. boisk, zauważalny jest wzrost zainteresowania aktywnym wypoczynkiem wśród mieszkańców Gminy. Rozwijającymi się amatorsko dziedzinami sportowymi są: piłka nożna, piłka ręczna, siatkówka, koszykówka, a także lekkoatletyka.

Do pozostałych **stowarzyszeń i organizacji** działających na terenie Gminy Krukłanki **w zakresie sportu, rekreacji i turystyki** należą:

- Stowarzyszenie Gospodarstw Agroturystycznych „Ekorozwój – Mazury”;
- Stowarzyszenie Integracja "Pomocna Dłoń";
- Stowarzyszenie Kobiet Wiejskich "KWADRAT";
- Stowarzyszenie Mieszkańców Wsi Boćwinka „KOŁO”;
- Stowarzyszenie Miłośników Sołtan „Pięć Wysp”;
- Stowarzyszenie Miłośników wsi Krukłanki "ŻUBR";
- Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego "Puszcza Borecka" w Krukłankach;
- Stowarzyszenie na rzecz rozwoju wsi Żabinka i Jasieniec;
- Stowarzyszenie Żywy Ośrodek Ochrony Środowiska i Rozwoju Regionalnego w Żywym na Mazurach;
- Związek Ukraińców w Polsce, Koło w Krukłankach,
- Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych w Jeziorowskich i Krukłankach.

W Gminie Kruklanki co roku organizowany jest szereg **imprez sportowo-rekreacyjnych** o zasięgu gminnym, regionalnym jak i ogólnopolskim. Wiele z nich posiada długoletnią tradycję. Wszystkie wydarzenia sportowe organizowane i współorganizowane przez Urząd Gminy w Kruklankach mają charakter masowy i ogólnodostępny i przeznaczone są przede wszystkim dla mieszkańców Gminy Kruklanki oraz turystów odwiedzających te tereny. Szczególny nacisk kładzie się na rozwój sportu amatorskiego, poprzez organizowanie rozgrywek i turniejów w różnych dyscyplinach sportowych. Imprezy sportowe cieszą się dużą popularnością również wśród startujących.

Poniżej przedstawiono zestawienie imprez zorganizowanych bądź współorganizowanych przez Gminny Ośrodek Kultury:

- Nicz na Iwana Kupała (Noc Kupały) - koncert i widowisko obrzędowe odbywające się w lipcu;
- Mazurskie klimaty muzyczne – koncert;
- „Nie ma jak u Jeziorowskich” - świetlica Jeziorowskie;
- Biesiada Agroturystyczna;
- Dożynki Gminne;
- Jesienny Rajd Rowerowy „Szlakiem Mazurskich Legend”.

4.1.4. Kultura

Głównym podmiotem realizującym zadania własne Gminy Kruklanki w dziedzinie wychowania, edukacji i upowszechniania kultury jest **Gminny Ośrodek Kultury w Kruklankach** (GOK).

Zadania Gminnego Ośrodka Kultury w Kruklankach określone zostały w Ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j.Dz. U. z 2012r. poz. 406 z późn. zm.) oraz Uchwały nr XVI / 113 / 2012 Rady Gminy Kruklanki z dnia 25 września 2012 r. w sprawie nadania statutu Gminnemu Ośrodkowi Kultury w Kruklankach.

Celem nadrzędnym GOK jest upowszechnianie kultury oraz wielokierunkowa, otwarta działalność w zakresie edukacji kulturalnej. Działania te obejmują w szczególności upowszechnianie i popularyzowanie kultury poprzez prowadzenie różnorodnych form działalności, stwarzanie warunków do prowadzenia działalności twórczej, a także współdziałanie ze szkołami, biblioteką, instytucjami, stowarzyszeniami, kościołami, organizacjami o podobnych celach i zadaniach w kraju i za granicą.

Do podstawowych zadań GOK należą zwłaszcza:

- rozpoznawanie, pobudzanie i zaspokajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych społeczności gminy,
- prowadzenie różnorodnych form edukacji kulturalnej i wychowanie przez sztukę dzieci, młodzieży i dorosłych,
- inicjowanie i stwarzanie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego, kół, klubów zainteresowań, sekcji i zespołów.

Zadania GOK obejmują ponadto:

- organizowanie i obsługę gminnych imprez o różnorodnym charakterze,
- organizowanie spektakli teatralnych, projekcji filmowych, koncertów, festiwali, wystaw, przeglądów osiągnięć kulturalnych, konkursów, plenerów, konferencji popularno-naukowych, odczytów edukacyjnych oraz imprez o charakterze artystycznym, rozrywkowym, rekreacyjno-sportowym i turystycznym,
- organizowanie i prowadzenie kursów: języków obcych, tańca, fotograficznych, komputerowych, warsztatów rękodzieła artystycznego, pracowni specjalistycznych,
- prowadzenie działalności promocyjnej,
- tworzenie i prowadzenie zespołów artystycznych,
- podejmowanie działań promujących twórców, mecenasów i popularyzatorów kultury;
- prowadzenie świetlic wiejskich,
- prowadzenie form wychowania przedszkolnego,
- doskonalenie form i metod pracy z zakresu upowszechniania kultury.

GOK może także podejmować inne działania wynikające z potrzeb środowiska twórców i popularyzatorów kultury, a także mieszkańców.

Sekcje działające przy Gminnym Ośrodku Kultury:

- Zespół "My";
- Zespół "Sapiniaki";
- Zespół "Białe Kruki";
- Zespół "No name";
- Pracownia plastyczna;
- Grupa tańca nowoczesnego "Rozrabiaki";
- Grupa taneczna przy Szkole Podstawowej w Jurkowie;
- Zajęcia taneczno-ruchowe w Niepublicznym Punkcie Przedszkolnym "Chatka Puchatka";
- Grupa wokalnoinstrumentalna.

Obecnie w GOK-u odbywają się indywidualne lekcje gry na instrumentach, działa kilka zespołów i kół zainteresowań. W okresie jesienno-zimowym w GOK-u następuje czas

intensywnej pracy w zespołach i kołach zainteresowań. W czasie wiosny GOK przygotowuje się do sezonu turystycznego. Wiosną i latem odbywa się wiele imprez w plenerze. Są to okolicznościowe koncerty oraz spływ kajakowy, rajdy rowerowe. GOK współpracuje ze świetlicami wiejskimi w Żywkach, Jeziorowskich, Lipowie, Żabinie i Jasieńcu. Ponadto, GOK organizuje i prowadzi inne formy wychowania przedszkolnego - Niepubliczny Punkt Przedszkolny "Chatka Puchatka".

Drugą ważną instytucją kultury jest **Gminna Biblioteka Publiczna w Krukłankach**.

Zadania Gminnej Biblioteki Publicznej w Krukłankach określone zostały w Ustawie z dnia 27 czerwca 1997r. o bibliotekach (t.j.Dz. U. z 2012r. poz. 642 z późn. zm.) oraz uchwale nr XVI / 112 / 2012 Rady Gminy Krukłanki z dnia 25 września 2012 r. w sprawie nadania statutu Gminnej Bibliotece Publicznej w Krukłankach.

Gminna Biblioteka Publiczna w Krukłankach znajduje się na piętrze budynku Gminnego Ośrodka Kultury. Jest to jedyna biblioteka publiczna w gminie, nie posiadająca filii. Poza nią, istnieją tylko biblioteki szkolne.

Z usług biblioteki korzystają dzieci i młodzież, studenci, osoby pracujące i bezrobotne, emeryci i renciści. Biblioteka w Krukłankach podejmuje cenne inicjatywy kulturalne zmierzające do aktywizacji społeczności lokalnej. Realizowane działania powstają we współpracy ze szkołami, przedszkolami, towarzystwami i organizacjami społecznymi jak również z jednostkami samorządowymi. Wszystkie działania kierowane są do różnych grup społecznych. Organizowane są: przysposobienia i lekcje biblioteczne, konkursy czytelnicze, plastyczne i recytatorskie, spotkania autorskie spotkania z ciekawymi ludźmi. Biblioteka wypełnia wolny czas dzieciom w czasie ferii zimowych i w czasie wakacji. Ponadto włącza się również aktywnie w realizację akcji imprez propagujących ideę codziennego czytania dzieciom. Należy zaznaczyć, że biblioteka poza swoją działalnością statutową czynnie uczestniczy we wszystkich formach życia kulturalnego organizowanego na terenie Gminy Krukłanki.

Gminna Biblioteka Publiczna w Krukłankach współpracuje ze wszystkimi instytucjami i organizacjami działającymi w środowisku, między innymi: szkołami podstawowymi w zakresie organizowania lekcji biblioteczych, wycieczek i apeli, organizowania materiałów metodycznych dla nauczycieli, z bibliotekami szkolnymi i pedagogicznymi, z instytucjami rolniczymi, z zakładami pracy, z Gminnym Ośrodkiem Kultury (wspólne organizowanie imprez artystycznych i czytelniczych).

4.1.5. Pomoc społeczna

Jednostką organizacyjną w zakresie pomocy społecznej dla mieszkańców Gminy Kruklanki jest Gminny **Ośrodek Pomocy Społecznej w Kruklankach (dalej GOPS)**, który realizuje zadania własne i zlecone zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej.

Do zadań Ośrodka Pomocy Społecznej w Kruklankach należy m.in.:

1. Zadania własne Gminy o charakterze obowiązkowym:

- a) opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;
- b) sporządzanie, zgodnie z art. 16a ocena zasobów pomocy społecznej, oceny w zakresie pomocy społecznej;
- c) udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;
- d) przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
- e) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych;
- f) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
- g) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- h) przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;
- i) opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem;
- j) praca socjalna;
- k) organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- l) prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych;
- m) dożywianie dzieci;
- n) sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym;
- o) kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu;

- p) pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- q) sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;
- r) utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników;
- s) przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
- t) opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Organizacja wewnętrzna GOPS w Krukłankach przedstawia się następująco:

- 1) kierownik,
- 2) główny księgowy,
- 3) 2 pracowników socjalnych,
- 4) inspektor ds. świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego,
- 5) asystent rodziny,
- 6) opiekun.

Ze świadczeń GOPS w 2013 roku korzystały 343 osoby, z tego 125 z powodu ubóstwa, 36 z powodu niepełnosprawności oraz 161 osoby z powodu bezrobocia. Łączna liczba korzystających z pomocy Ośrodka w 2013 roku spadła w porównaniu do roku 2011. Wzrosła natomiast kwota świadczeń. Należy podkreślić, że oczekiwany w wyniku realizacji celów niniejszej Strategii rozwój przedsiębiorczości na terenie Gminy przyczyni się do powstawania nowych miejsc pracy, a tym samym do zmniejszania bezrobocia na terenie Gminy i spadku liczby osób bezrobotnych korzystających obecnie z pomocy GOPS. Tym samym, Gmina będzie mogła część zaoszczędzonych środków finansowych przeznaczyć na inne zadania związane z pomocą społeczną lub wykorzystać zupełnie na inne cele (np. inwestycyjne).

Tabela 19. Pomoc społeczna na terenie Gminy Krukłanki

Pomoc społeczna - świadczenia	Stan na dzień 31.12.2011r.	Stan na dzień 31.12.2012r.	Stan na dzień 31.12.2013r.
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	401	363	343
Z powodu ubóstwa	159	140	125
Z powodu bezrobocia	107	171	161
Z powodu niepełnosprawności	37	41	36
Z powodu długotrwałej choroby	5	6	5
Z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	21	19	14
Kwota świadczeń w tys. zł [zadania własne gminy]	373 528	487 965	554 598
Kwota świadczeń w tys. zł [zadania zlecone gminy]	80 900	0	0
Liczba mieszkań socjalnych na terenie Gminy	0	0	0

Źródło: Dane Urzędu Gminy w Krukłankach

4.1.6. Bezpieczeństwo publiczne

Usługi publiczne na terenie Gminy Krukłanki z zakresu **bezpieczeństwa publicznego** realizują: Komenda Powiatowa Policji w Giżycku oraz członkowie jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej w Krukłankach i w Jeziorowskich.

Zgodnie z informacjami Komendy Powiatowej Policji w Giżycku, w 2013 roku na terenie Gminy doszło do 4 wypadków (w tym 1 ze skutkiem śmiertelnym).

Tabela 20. Statystyki wypadków i przestępstw na terenie Gminy Krukłanki w latach 2011-2013

Wyszczególnienie	2011	2012	2013
Liczba wypadków	4	1	4
w tym ze skutkiem śmiertelnym	2	0	1

Źródło: Powiatowa Komenda Policji w Giżycku

4.2. Usługi komunalne

Obszar Gminy Kruklanki jest stosunkowo dobrze wyposażony w urządzenia i sieci infrastruktury technicznej. Należy także podkreślić, że od lat 90-tych następuje zdecydowany rozwój tych sieci i urządzeń.

4.2.1. Wodociąg i kanalizacja

WODOCIĄG

Gmina Kruklanki jest bardzo dobrze wyposażona w sieć wodociągową. Systemy zaopatrzenia w wodę posiadają wszystkie wsie w Gminie Kruklanki.

Długość sieci wraz z przyłączami na terenie Gminy w 2013 roku wynosiła 93,75 km. Liczba przyłączy do budynków mieszkalnych wynosiła 649 sztuk.

Tabela 21. Stan infrastruktury wodociągowej na terenie Gminy Kruklanki na koniec 2013 roku

Wyszczególnienie	Jednostka miary	Stan na dzień 31.12.2013r.
długość czynnej sieci rozdzielczej będącej w zarządzie bądź administracji gminy	km	93,75
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	649
woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam ³	93,98
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	99,00%

Źródło: Urząd Gminy Kruklanki

KANALIZACJA

Wyposażenie mieszkańców Gminy Kruklanki w infrastrukturę sieci kanalizacyjnej przedstawia się gorzej niż w przypadku sieci wodociągowej. Sieć kanalizacyjna na terenie Gminy Kruklanki liczy 30,55 km oraz 409 sztuk przyłączy.

Korzystanie z systemu kanalizacji indywidualnej, niesie ze sobą realne zagrożenie dla środowiska, a także dla życia i zdrowia ludności. Zbiorniki kanalizacji indywidualnej często są nieszczelne, co wiąże się z realnym zagrożeniem przedostawania się szkodliwych substancji bezpośrednio do gleby lub zbiorników wodnych. Dlatego też niezbędne są inwestycje, mające na celu pełne wyeliminowanie tego problemu. Z tego też względu, Gmina Kruklanki podpisała umowę z Instytutem Ekologii Stosowanej Maszewo na zakup dokumentacji technicznej „przydomowej roślinno – stawowej oczyszczalni ścieków – system polski”. Dzięki temu, na terenach nieskanalizowanych Gminy, powstaną roślinne oczyszczalnie ścieków, które pozwolą na unieszkodliwienie nieczystości w tani i prosty sposób, a także co ważne, w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami. Koszty eksploatacyjne wynikające z użytkowania oczyszczalni związane są jedynie z zasilaniem pomp (co rocznie daje koszt

rzędu kilku złotych) oraz kosztami wywozu osadów z osadnika wstępnego. Należy również nadmienić, że oczyszczalnie pozytywnie wpływają na estetykę otoczenia, gdyż w ich ramach buduje się stawy, które można zasiedlić rybami, żabami, a także obsadzić ozdobnymi roślinami wodnymi.

Najważniejszymi zaletami oczyszczalni są:

- Łatwość budowy oczyszczalni, co pozwala na jej samodzielne wykonanie,
- Powiększenie walorów estetycznych działki, na której znajduje się oczyszczalnia,
- Możliwość wykorzystania oczyszczonej wody ze stawu do podlewania np. trawników,
- Mała powierzchnia,
- Niskie koszty inwestycyjne,
- Znikome koszty eksploatacyjne,
- Łatwość eksploatacji,
- Pozytywny wpływ na środowisko przyrodnicze,
- Możliwość uzyskania dofinansowania ze środków UE.

Tabela 22. Stan infrastruktury ściekowej na terenie Gminy Kruklanki na koniec 2013 roku

Wyszczególnienie	Jednostka miary	Stan na dzień 31.12.2013r.
długość czynnej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie bądź administracji gminy	km	30,55
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	409
ścieki odprowadzone z budynków zamieszkałych	dam ³	46,31
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	b.d.

Źródło: Urząd Gminy Kruklanki

W związku z tym, że sieć wodno-kanalizacyjna jest jednym z podstawowych elementów warunkujących rozwój mieszkalnictwa i przedsiębiorczości na każdym terenie, to Gmina Kruklanki systematycznie i w miarę zapotrzebowania realizuje inwestycje w tym zakresie. Należy podkreślić, że podłączenie do sieci wodociągowej jest zapewnione każdemu nowemu gospodarstwu domowemu. Natomiast rozbudowa sieci kanalizacyjnej następuje w pierwszej kolejności na obszarze Gminy o większych skupiskach mieszkańców, gdzie rozbudowa ta jest uzasadniona i opłacalna ekonomicznie. W przypadku terenów, gdzie podłączenie do sieci kanalizacyjnej jest nieopłacalne, budowane są przydomowe oczyszczalnie ścieków. Tym samym należy zakładać, że rozwój budownictwa mieszkaniowego na terenie Gminy (a tym samym wzrost gęstości zaludnienia w poszczególnych miejscowościach) przyczyni się do rozwoju sieci kanalizacyjnej i przydomowych oczyszczalni ścieków, co wpłynie w konsekwencji na dalszy wzrost jej atrakcyjności osadniczej.

Należy nadmienić również, że Gmina Kruklanki należy do spółki Wodociągi i Kanalizacja Aglomeracja Giżycko Sp. z o.o., związanej przez Gminę Giżycko, Miasto Giżycko, Gminę Miłki, Gminę Kruklanki oraz Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Giżycku. Priorytetowym działaniem spółki jest realizacja inwestycji w ramach Projektu pn. „Mazurski Masterplan Regulacja Gospodarki Wodno-Ściekowej w Gminach Regionu WJM – Aglomeracja Giżycko”. W ramach projektu przewidziano szereg zadań, których realizacja pomoże spełnić wymogi unijne oraz uporządkuje system wodno-ściekowy na terenie Aglomeracji Giżycko. W 2014 roku zakończono budowę sieci kanalizacyjnej do Brożówki, Jeziorowskich i Jasieńca. Dzięki funkcjonowaniu sieci możliwe będzie ograniczenie zanieczyszczenia wód spowodowanego nieuszczelnymi zbiornikami bezodpływowymi. Miejsowości te położone są w sąsiedztwie jezior. Budowa sieci kanalizacyjnej wpłynie na poprawę atrakcyjności turystycznej tego obszaru, rozwój agroturystyki i powstawanie hoteli przy akwenach wodnych.

4.2.2. Infrastruktura komunikacyjna

Ze względu na walory lokalizacyjne, Kruklanki stanowią doskonałą bazę dla turystów odwiedzających Mazury.

Największym atutem Gminy Kruklanki, są jej walory przyrodnicze. Gmina położona jest na pograniczu trzech atrakcyjnych krain geograficznych: Krainy Wielkich Jezior Mazurskich, Mazur Garbatych i Pojezierza Elckiego i stanowi połączenie lasów Puszczy Boreckiej, kilkunastu jezior oraz rzeki Sapiny, rozlokowanych w malowniczym, pagórkowatym krajobrazie. Dojazd do tych barwnych terenów zarówno turystom, jak i inwestorom zapewnia dość dobrze rozwinięta sieć dróg gminnych i powiatowych, które zapewniają dogodne połączenie z drogami wyższej kategorii m. in.:

- z drogami wojewódzkimi nr 650 (łącząca drogę wojewódzką 591 w Starej Różance z drogą krajową nr 65 w Gołdapi) i 655 (łącząca drogę krajową nr 63 w miejscowości Kap koło Giżycka z drogą wojewódzką nr 651 w Rutce-Tartak);
- z drogami krajowymi nr 63 (łączy miejscowość Perły, gdzie ma powstać przejście graniczne Perły-Kryłowo z Rosją z przejściem granicznym Sławatycze-Domaczewo z Białorusią) i nr 59 (trasa ta łączy Giżycko z Rozogami.).

Istniejąca sieć dróg gminnych na terenie Gminy Kruklanki liczy około 100 km długości, w większości są to drogi bitumiczno - szutrowe, których stan techniczny w części jest niezadowalający i wymaga modernizacji. Infrastruktura drogowa zaspakaja obecne potrzeby mieszkańców, turystów oraz inwestorów. Drogi te zapewniają dogodne połączenie z drogami wyższej kategorii, a także komunikację z Giżyckiem oraz Olsztynem jako ośrodkiem wojewódzkim – ponadregionalnym głównie w obszarach: wojewódzkiej administracji

samorządowej i rządowej oraz wysokospecjalistycznych usług publicznych (kliniki, uczelnie wyższe, usługi kultury).

Infrastruktura drogowa jest czynnikiem, który może wpłynąć na rozwój inwestycyjny Gminy i może być czynnikiem determinującym, a na pewno brany pod uwagę przez potencjalnych mieszkańców, którzy zdecydowaliby osiedlić się na terenie Gminy Kruklanki. Przewiduje się bowiem, że rola transportu drogowego w najbliższych latach, w dalszym ciągu będzie wzrastać, a tym samym nastąpi wzrost natężenia ruchu na drogach. Zadaniem Gminy jest zatem przyspieszenia działań modernizacyjnych, a także współpraca z władzami powiatu giżyckiego, w celu modernizacji dróg powiatowych. Powyższe działania i budowa nowych dróg będą z pewnością wpływały pozytywnie na rozwój Gminy Kruklanki.

Należy pamiętać, że z infrastrukturą komunikacyjną związane jest także pojęcie **bezpieczeństwa drogowego**. W Gminie Kruklanki, bezpieczeństwo to jest zapewniane w następujący sposób:

- systematycznie modernizowane są drogi (zwłaszcza te gminne) w zakresie: utwardzenia nawierzchni, poszerzenia pasa drogowego jak i poboczy,
- rozbudowywana jest sieć chodników i ścieżek rowerowych,
- wyposażenie dróg biegnących przez poszczególne miejscowości w oświetlenie uliczne,
- budowane są parkingi (głównie w centrach wsi i przy budynkach użyteczności publicznej, tj. szkoły czy kościoły),
- stosuje się odpowiednie oznakowanie poziome (np. przejścia dla pieszych) i pionowe (np. znaki drogowe) dróg.

W planach Gminy jest dalsze usprawnienie komunikacji rowerowej i pieszej. Istotna będzie rozbudowa tras rowerowych i chodników, głównie na bazie istniejących i uczęszczanych obecnie dróg i chodników. W wielu miejscach będzie się to wiązać z przebudową profilu drogowego. Popularność transportu rowerowego rośnie, coraz więcej ludzi korzysta z roweru, jako klasycznego środka transportu. Jest to niewątpliwie właściwy kierunek rozwoju komunikacji, bowiem transport rowerowy z pewnością jest bardziej ekologiczny niż transport samochodowy i wpływa pozytywnie na zdrowie mieszkańców.

Obecnie na terenie Gminy Kruklanki łączna długość chodników wynosi 6 km, natomiast długość ścieżek rowerowych to 0,4 km. Przy drogach i ulicach na terenie Gminy rozmieszczonych jest około 300 lamp oświetlających jezdnię w godzinach nocnych, co zapewnia oświetlenie dróg w 90% obszaru Gminy. Stan techniczny oświetlenia ulicznego jest

dostateczny. Modernizacji wymaga około 70 punktów oświetleniowych. Ekonomicznie uzasadniona jest wymiana zużytych lamp na lampy led.

Tabela 23. Ciągi pieszo-rowerowe na terenie Gminy Krukłanki

L.p.	Sołectwo	Czy na terenie sołectwa są chodniki?	Czy na terenie sołectwa są ścieżki rowerowe?
1	Sotmany	Tak	-
2	Jeziorowskie , Krukłanki	Tak	Tak
3	Żywki	Tak	-
Długość chodników na terenie Gminy – 6 km			
Długość ścieżek rowerowych na terenie Gminy – 0,4 km			

Źródło: Urząd Gminy Krukłanki

Infrastruktura komunikacyjna to również **transport publiczny**. Obecnie, komunikacja autobusowa zapewniona jest głównie dzięki liniom PKS oraz usługom prywatnych przedsiębiorców. Oferta autobusowa oraz układ linii i przystanków nie zaspokaja jednak obecnego zapotrzebowanie mieszkańców.

4.2.3. Gospodarka odpadami

Gmina Krukłanki należy do Mazurskiego Związku Międzygminnego – Gospodarki Odpadami. Podstawą działania Związku jest jego Statut, ogłoszonym w obwieszczeniu Wojewody Warmińsko-Mazurskiego w dniu 25 października 2005r. zmienionym w dniu 27 grudnia 2012r. Zgodnie z powyższym dokumentem, do zadań Związku należy wspólne planowanie i wykonywanie zadań z zakresu ochrony środowiska. Zadania te obejmują:

1. Zapewnienie czystości i porządku na terenie Gmin należących do Związku
 - zapewnienie budowy, utrzymania i eksploatacji własnej regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych,
 - objęcie wszystkich właścicieli nieruchomości na terenie gmin należących do związku systemem gospodarowania odpadami komunalnymi,
 - nadzorowanie gospodarowania odpadami komunalnymi,
 - ustanowienie selektywnego zbierania odpadów komunalnych,
 - tworzenie punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych,
 - zapewnienie osiągnięcia odpowiednich poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami oraz ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji,
 - prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych w zakresie prawidłowego

gospodarowania odpadami komunalnymi,

– udostępnienie na stronie internetowej Związku oraz w sposób zwyczajowo przyjęty informacji o:

- a) podmiotach odbierających odpady komunalne od właścicieli nieruchomości z terenu poszczególnych gmin,
- b) miejscach zagospodarowania przez podmioty odbierające odpady komunalne zmieszanych odpadów komunalnych, odpadów zielonych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania,
- c) osiągniętych przez Związek oraz podmioty odbierające odpady komunalne od właścicieli nieruchomości wymaganych poziomach recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami oraz ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania,
- d) punktach selektywnego zbierania odpadów,
- e) zbierających zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny pochodzący z gospodarstw.

2. Utrzymanie i rekultywacja starych wysypisk śmieci.

Rysunek 4. Gminy i powiaty należące do Mazurskiego Związku Międzygminnego

Źródło: <http://mzmgo.mazury.pl/>

4.2.4. Mieszkalnictwo

Z danych GUS wynika, że w 2013 roku na terenie Gminy Krukłanki znajdowało się 935 mieszkań o łącznej powierzchni 82 239 m².

Tabela 24. Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Krukłanki

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Mieszkania	mieszk.	894	902	924	925	931	935
Izby	izba	3 930	3 974	4 123	4 133	4 165	4 188
Powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	76 405	77 826	80 799	80 997	81 745	82 239

Źródło: Dane GUS

Analizując wyposażenie budynków w instalacje techniczno-sanitarne należy zauważyć, że nie wszystkie mieszkania posiadają dostęp do podstawowych instalacji tj. wodociągu, łazienki czy centralnego ogrzewania. W 2012 roku 4,3% mieszkań nie było podłączonych do wodociągu, 12,9% nie było wyposażonych w łazienkę, zaś 20,2% nie posiadało centralnego ogrzewania.

Tabela 25. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne [%]

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012
wodociąg	94,2	94,2	95,7	95,7	95,7
łazienka	84,1	84,3	87	87	87,1
centralne ogrzewanie	76,3	76,5	79,7	79,7	79,8

Źródło: Dane GUS

Zadaniem własnym gminy jest tworzenie warunków do zaspakajania potrzeb mieszkaniowych swoim obywatelom. Zakres odpowiedzialności obejmuje przede wszystkim zapewnienie lokali socjalnych dla mieszkańców o niskich dochodach. Lokale socjalne służą zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych osób ubogich nie posiadających tytułu prawnego do lokalu oraz osób eksmitowanych na podstawie orzeczenia sądowego.

Aktualnie Gmina posiada 15 lokali mieszkalnych, których łączna powierzchnia użytkowa wynosi 907,96 m². Stan techniczny 5 lokali można określić jako dobry, 7 lokali jako dostateczny, natomiast 2 lokali jako zły.

Gmina Krukłanki nie posiada lokali socjalnych, w okresie objętym Programem przewiduje się wydzielenie z zasobu 1 lokalu i przeznaczenie go na lokal socjalny.

Gmina Krukłanki posiada własne tereny dla budownictwa mieszkaniowego, które zostały wyznaczone na terenie miejscowości Brożówka na obszarze 3 ha.

5. Analiza budżetu Gminy Kruklanki za lata 2008-2013

5.1. Dochody budżetu Gminy Kruklanki

Dane dotyczące zmiany struktury poszczególnych dochodów budżetu Gminy Kruklanki w latach 2008 – 2013 przedstawiono w tabeli 26.

Tabela 26. Struktura dochodów majątkowych i bieżących Gminy Kruklanki w latach 2008-2013 [zł]

Dochody	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ogółem	8 320 253,81	8 614 622,58	8 620 871,00	9 630 683,18	9 980 671,11	11 349 175,91
majątkowe	556 840,04	387 657,24	290 893,48	992 771,96	113 279,69	1 191 314,19
% udział	6,7%	4,5%	3,4%	10,3%	1,1%	10,5%
bieżące	7 763 413,77	8 226 965,34	8 329 977,52	8 637 911,22	9 867 391,42	10 157 861,72
% udział	93,3%	95,5%	96,6%	89,7%	98,9%	89,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Struktura dochodów Gminy Kruklanki na przestrzeni analizowanych lat wykazuje tendencję wzrostową. Od 2008 roku nastąpił wzrost dochodów Gminy Kruklanki o 36,4%.

Udział **dochodów bieżących** w ogólnej strukturze dochodów Gminy zmieniał się z każdym rokiem, jednak zawsze utrzymywał poziom około 90% lub znacznie go przewyższał. I tak w 2008 r. wyniósł 93,3%, w 2009 – 95,5%, w 2010 r. – 96,6%, w 2011 r. – 89,7%, w roku 2012 – 98,9%, a w 2013 r. – 89,5%. Dochody bieżące są źródłem finansowania zadań własnych danej jednostki samorządu terytorialnego i to na ich wysokość gmina ma możliwość oddziaływania. Im większy udział mają one w budżecie, tym łatwiejszy i bardziej przewidywalny jest proces prognozowania budżetu. Wzrostowi dochodów bieżących sprzyja wzrost lokalnej bazy ekonomicznej możliwy do osiągnięcia m.in. w wyniku realizacji inwestycji służących lokowaniu nowej oraz dalszemu rozwojowi istniejącej działalności gospodarczej oraz rozwojowi mieszkalnictwa. Procesy te z kolei w dłuższym okresie czasu zwiększają bazę podatkową.

W strukturze dochodów Gminy Kruklanki zauważalne jest także występowanie co roku **dochodów majątkowych**, do których zalicza się:

- dotacje i środki przeznaczone na inwestycje,
- dochody ze sprzedaży majątku,
- dochody z tytułu przekształcenia prawa użytkowania wieczystego w prawo własności.

Analizując strukturę dochodów Gminy Kruklanki z podziałem na ich rodzaj, to największy udział w analizowanym okresie stanowiły dochody własne Gminy, a następnie subwencja i dotacje.

Tabela 27. Dochody Gminy Kruklanki w latach 2008-2013 [zł]

Dochody	2008	2009	2010	2011	2012	2013
dochody własne	3 532 556,57	3 503 615,77	3 365 100,45	3 881 664,14	3 957 225,10	5 311 306,08
% udział w dochodach ogółem	42,5%	40,7%	39,0%	40,3%	39,6%	46,8%
subwencja ogółem	2 738 764,00	3 041 032,00	2 978 140,00	3 114 844,00	3 740 532,00	3 780 150,00
% udział w dochodach ogółem	32,9%	35,3%	34,5%	32,3%	37,5%	33,3%
dotacja ogółem	-	2 069 974,81	2 277 630,55	2 634 175,04	2 282 914,01	2 257 719,83
% udział w dochodach ogółem	-	24,0%	26,4%	27,4%	22,9%	19,9%
DOCHODY OGÓŁEM	8 320 253,81	8 614 622,58	8 620 871,00	9 630 683,18	9 980 671,11	11 349 175,91

Źródło: Dane GUS

Dochody własne

Wysokość dochodów własnych Gminy Kruklanki ulegała wahaniom, jednakże w latach 2008-2013 odnotowano ponad 50% wzrost dochodów własnych.

Tabela 28. Poszczególne kategorie dochodów własnych Gminy Kruklanki [zł]

Rodzaj podatku	2008	2009	2010	2011	2012	2013
podatek rolny	448 730,84	457 790,43	309 503,35	332 252,17	514 966,29	571 910,04
podatek leśny	210 272,20	218 747,47	134 404,40	154 519,50	186 970,00	188 944,53
podatek od nieruchomości	955 278,85	1 026 250,83	1 062 317,20	1 093 849,69	1 138 036,90	1 264 602,99
podatek od środków transportowych	17 625,04	16 157,00	29 534,00	33 274,51	60 303,49	40 749,00
podatek od ccp	90 429,70	86 659,87	56 245,42	65 640,58	38 628,15	71 770,00
wpływy z opłaty skarbowej	18 082,90	11 926,50	12 483,68	10 382,00	11 388,00	8 857,00
dochody z majątku	499 445,00	414 160,08	114 082,59	135 706,43	90 137,48	596 952,21
wpływy z usług	146 093,81	149 514,30	174 355,64	214 827,06	293 920,75	337 304,56
pozostałe dochody własne	7 038,00	7 380,00	326 990,07	635 210,00	174 474,00	646 577,27

Źródło: Dane GUS

Tabela 29. Udział w podatkach stanowiących dochód państwa w Gminie Kruklanki w latach 2008-2013 [zł]

Udział w podatkach stanowiących dochód państwa	2008	2009	2010	2011	2012	2013
od osób fizycznych	816 543,00	907 424,00	964 563,00	1 006 338,00	1 228 613,00	1 378 853,00
od osób prawnych	7 080,22	6 153,71	5 153,21	4 538,66	10 631,03	21 448,64
razem	823 623,22	913 577,71	969 716,21	1 010 876,66	1 239 244,03	1 400 301,64

Źródło: Dane GUS

Największy udział w dochodach własnych Gminy Kruklanki mają podatki stanowiące dochód państwa od osób fizycznych. Udział ten w 2013 roku wyniósł 26,0%. Równie wysoki udział stanowiły wpływy z tytułu podatku od nieruchomości (tj. 23,8%).

W analizowanym okresie można zauważyć wzrost dochodów z tytułu większości podatków. Spadek dochodów nastąpił w przypadku wpływów z tytułu podatku leśnego, podatku od czynności cywilnoprawnych oraz wpływów z opłaty skarbowej.

Należy podkreślić, że Gmina Kruklanki może w sposób pośredni oddziaływać na wysokość dochodów z udziałów we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych, m.in. poprzez systematyczne tworzenie dogodnych warunków do osiedlania się na swoim terenie.

Subwencja ogólna

Dochody z tytułu subwencji ogólnej stanowiły w roku 2008 – 32,9% ogółu dochodów Gminy Kruklanki, zaś w roku 2013 – 33,3%. Prawie 66% subwencji ogółem stanowi subwencja oświatowa.

Tabela 30. Udział poszczególnych części subwencji w ogólnym dochodzie Gminy Kruklanki w latach 2008-2013 [zł]

Subwencja	2008	2009	2010	2011	2012	2013
część oświatowa subwencji ogólnej	1 952 623,00	2 073 282,00	1 981 121,00	2 244 422,00	2 562 079,00	2 488 427,00
uzupełnienie subwencji ogólnej	0	0	0	0	6 776,00	0
część równoważąca subwencji ogólnej	63 630,00	92 156,00	75 148,00	72 765,00	97 126,00	99 129,00
część wyrównawcza subwencji ogólnej	722511	875594	921 871,00	797 657,00	1 074 551,00	1192594
Razem	2 738 764,00	3 041 032,00	2 978 140,00	3 114 844,00	3 740 532,00	3 780 150,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Biorąc pod uwagę, że subwencja jest formą uzupełnienia dochodów własnych, które z różnych powodów nie są dopasowane do poziomu wydatków ponoszonych przez gminę, to im większy udział subwencji w dochodach gminy, tym większe ryzyko pojawienia

się trudności w długookresowym bilansowaniu budżetu. To z kolei może przełożyć się na zmniejszenie inwestycji w regionie, a w konsekwencji zwiększenie bezrobocia i wzrost przepaści w rozwoju gospodarczym w stosunku do ogółu samorządów tego samego szczebla. Efektem takiego postępowania może być jeszcze większe uzależnienie budżetu od subwencji. Należy jednak podkreślić, że subwencja jest bardziej stabilnym źródłem dochodów niż np. dochody własne.

Dotacje

Gmina otrzymuje wsparcie z budżetu państwa w formie dotacji w formie:

- dotacji przysługującej gminie w wysokości nie pobranych kwot z tytułu ulg i zwolnień określonych w ustawie z dnia 15 listopada 1984 roku o podatku rolnym (Dz. U. z 1993 roku Nr 94, poz. 431 z późn. zm.), ustawie z dnia 28 września 1991 roku o lasach (Dz. U. Nr 101, poz. 444 z późn. zm.), czyli rekompensaty z tytułu ubytku dochodów własnych;
- dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych gminy;
- dotacji celowej z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej zlecone gminie oraz dotacje celowe na inne zadania zlecone gminie ustawami.

Dotacje ogólne mają charakter wyrównawczy: służą finansowaniu niedoboru budżetowego szczebla lokalnego. Dotacje celowe służą natomiast finansowaniu ściśle określonych zadań publicznych.

W perspektywie lat 2008-2013 wysokość dotacji celowych przekazanych Gminie Krukłanki zmniejszyła się o 9,1%. Należy również zauważyć, że udział dotacji ogółem w dochodach ogółem Gminy Krukłanki zmniejszył się w analizowanym okresie o 4,1 p.p.

Tabela 31. Dotacje w budżecie Gminy Krukłanki w latach 2008-2013

Dotacje	2008	2009	2010	2011	2012	2013
dotacje ogółem	-	2 069 974,81	2 277 630,55	2 634 175,04	2 282 914,01	2 257 719,83
dotacje celowe	2 048 933,24	1 939 726,95	2 159 940,18	2 550 470,60	2 182 424,94	2 257 719,83
pozostałe	0,00	130 247,86	117 690,37	83 704,44	100 489,07	0,00
% udział w dochodach ogółem	0,0%	24,0%	26,4%	27,4%	22,9%	19,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

5.2. Wydatki budżetu Gminy Krukłanki

W latach 2008-2013 wydatki Gminy Krukłanki wzrosły o 35%. Największy udział stanowią **wydatki bieżące** (prawie 86% w 2013 roku), które przeznaczane są na bieżące realizowanie zadań własnych Gminy. W okresie 2008-2013 można zaobserwować systematyczny wzrost wydatków bieżących Gminy, który jest spowodowany:

- realizowaniem przez Gminę Kruklanki nowych zadań, które zostały sędowane na wszystkie gminy przez Państwo, jednakże nie zostały przekazane dodatkowe środki na ich realizację. W związku z tym, Gmina realizuje więcej zadań własnych przy takim samym budżecie,
- pojawieniem się nowych kosztów eksploatacyjnych generowanych przez nowo zrealizowane inwestycje (np. koszty utrzymania dróg, boisk wielofunkcyjnych itp.).

Należy zauważyć, że oprócz wydatków bieżących, w budżecie Gminy Kruklanki występują również **wydatki majątkowe**, wynikające z aktywnej polityki inwestycyjnej Gminy. Wydatki majątkowe pełnią rolę wydatków rozwojowych, przekładając się bezpośrednio na wzrost potencjału mieszkaniowego, turystycznego i inwestycyjnego Gminy, a przede wszystkim poprawę jakości życia mieszkańców.

Tabela 32. Wydatki Gminy Kruklanki w latach 2008-2013

Wydatki	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ogółem	8 050 457,29	8 758 615,40	11 081 047,76	10 825 838,92	9 925 195,14	10 866 317,89
majątkowe	594 101,52	858 764,45	2 193 199,01	1 980 062,85	637 361,35	1 528 727,99
% udział w. majątkowych	7,4%	9,8%	19,8%	18,3%	6,4%	14,1%
bieżące	7 456 355,77	7 899 850,95	8 887 848,75	8 845 776,07	9 287 833,79	9 337 589,90
% udział w. bieżących	92,6%	90,2%	80,2%	81,7%	93,6%	85,9%

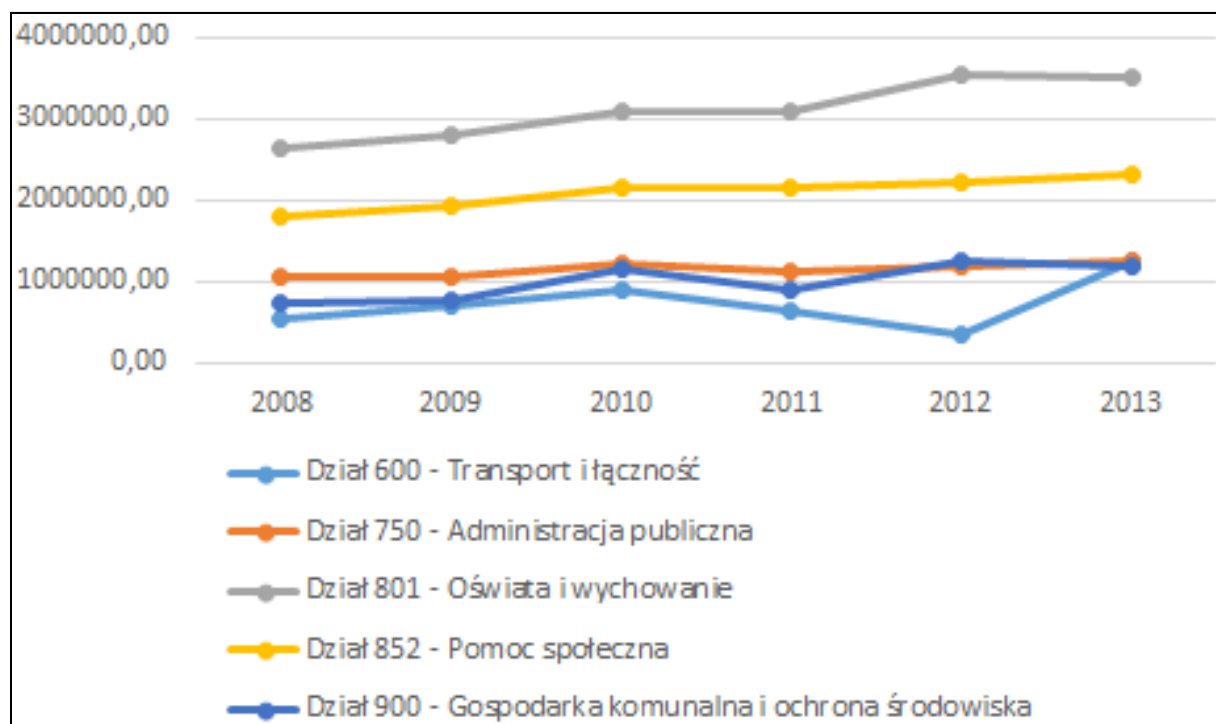
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Tabela 33. Struktura wydatków Gminy Kruklanki w latach 2008-2013 [zł]

Wydatki	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	300 975,28	545 028,64	1 594 154,62	702 363,64	450 917,01	351 029,47
Dział 150 - Przetwórstwo przemysłowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	17 000,00
Dział 400 - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	74 203,80	66 297,96	65 683,02	64 846,40	0,00	0,00
Dział 600 - Transport i łączność	549 440,48	699 539,30	892 360,33	628 208,14	351 790,05	1 247 817,15
Dział 630 - Turystyka	42 192,54	47 801,45	20 449,27	14 530,07	14 407,78	16 348,58
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	82 898,50	4 093,80	4 651,80	4 638,56	5 373,16	5 525,81
Dział 710 - Działalność usługowa	2 430,00	2 603,08	1 359,66	1 900,00	2 700,00	1 897,95
Dział 750 - Administracja publiczna	1 058 810,00	1 057 102,20	1 229 696,32	1 132 440,44	1 182 727,19	1 234 174,77
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	800,00	8 908,00	35 341,00	12 497,00	800,00	800,00
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	32 362,67	50 545,09	42 365,50	34 766,92	52 893,26	58 394,25
Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	30 577,05	29 584,26	24 240,29	24 279,14	0,00	0,00
Dział 757 - Obsługa długu publicznego	12 010,17	0,00	13 630,02	128 479,04	197 715,04	142 853,46
Dział 801 - Oświata i wychowanie	2 642 542,47	2 783 183,32	3 099 761,56	3 078 178,30	3 548 525,29	3 496 445,25
Dział 851 - Ochrona zdrowia	80 366,40	44 599,61	50 353,41	49 823,73	50 315,38	52 661,12
Dział 852 - Pomoc społeczna	1 783 092,56	1 928 817,58	2 158 533,60	2 163 036,01	2 201 761,50	2 313 691,69
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	85 439,56	130 247,86	117 690,37	83 704,44	0,00	6 887,85
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	113 090,79	102 167,95	129 059,72	119 875,61	112 621,98	127 418,54
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	735 227,55	769 128,55	1 142 717,27	880 719,32	1 258 236,56	1 182 457,08
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	386 997,47	451 966,75	422 000,00	368 500,00	434 500,00	440 500,00
Dział 926 - Kultura fizyczna i sport	37 000,00	37 000,00	37 000,00	-	-	-
Dział 926 - Kultura	-	-	-	1 333 052,16	59 910,94	170 414,92

fizyczna

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Wykres 7 Wybrane wydatki Gminy Krukłanki w latach 2008-2013 [zł]

Źródło: Opracowanie własne

Analizując strukturę wydatków Gminy Krukłanki w latach 2008-2013 można zauważyć następujące relacje:

- w całym analizowanym okresie największa część środków finansowych kierowana była na cele oświaty i wychowania – w 2013 roku wydatki te stanowiły 32,2% wszystkich wydatków Gminy Krukłanki. Biorąc pod uwagę wysokość subwencji oświatowej oraz poziom wydatków w dziale „Oświata i wychowanie” należy stwierdzić, że cała część dochodów z tytułu subwencji wystarcza na wynagrodzenia dla kadry nauczycielskiej i część wydatków bieżących placówek oświatowych, natomiast pozostałe wydatki spoczywają na organie prowadzącym, czyli na Gminie Krukłanki.

Do innych wydatków zaliczanych do kategorii oświata należą: obsługa ekonomiczno-administracyjna szkół, środki przeznaczone na doszktałanie i doskonalenie nauczycieli, inne wydatki jak nagrody dla dzieci za udział w szeregu konkursach i olimpiadach tematycznych. remonty placówek oświatowych. Wydatki na oświatę związane są zatem głównie z zapewnieniem bazy oświatowej o wysokim standardzie, a także z zapewnieniem wysokiego poziomu nauczania. Ograniczenie tych wydatków wpłynie niekorzystnie na poziom i wizerunek oświaty na terenie Gminy Krukłanki;

- drugą pod względem wielkości wydatków kategorią jest pomoc społeczna. Udział tej grupy wydatków w 2013 roku wyniósł 21,3% i wzrósł o ok. 29, 8% w stosunku do 2008 r. co wynikało m.in. ze zmiany przepisów prawa (m.in. Ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, która to doprowadziła do zwiększenia potencjalnej liczby beneficjentów świadczeń alimentacyjnych lub Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zgodnie z którą Gmina ma współfinansować pobyt dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym oraz współfinansować pieczę zastępczą). Wprawdzie podstawowym źródłem finansowania większości wydatków Gminy były dotacje budżetu państwa przekazywane na realizację zadań zleconych, jednak z upływem czasu zwiększał się także zakres zadań finansowanych środkami własnymi budżetów gmin;
- trzecim i czwartym co do wielkości wydatkiem Gminy Krukłanki były kwoty przeznaczone na transport i łączność oraz na administrację publiczną, które w 2013 roku stanowiły odpowiednio 11,5% oraz 11,4% wydatków Gminy. Pierwsze z nich obejmowały przede wszystkim wydatki na bieżące remonty i utrzymanie dróg na terenie Gminy. Natomiast wartości przeznaczone na administrację publiczną związane były z wynagrodzeniami dla pracowników administracji, wydatkami bieżącymi (np. na energię, zakup artykułów biurowych, obsługę prawną, usługi telekomunikacyjne i internetowe), a także wydatkami związanymi z pracami remontowymi w budynkach administracji publicznej oraz związanymi z promocją Gminy Krukłanki.
- wysoki udział w wydatkach Gminy Krukłanki stanowią również wydatki na: gospodarkę komunalną i ochronę środowiska – 10,9%, kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego – 4,1% oraz na rolnictwo i łowiectwo - 3,2% wydatków Gminy,
- znaczący spadek wydatków odnotowano w zakresie: gospodarki mieszkaniowej (spadek o 93,3%) oraz pozostałych zadań w zakresie polityki społecznej (spadek o 91,9% w stosunku do 2008 r.).

Należy jednak podkreślić, że w latach 2005-2012 władze centralne przekazały gminom nowe zadania albo rozszerzyły zakres dotychczas realizowanych zadań bez odpowiedniego zabezpieczenia ich finansowania. Dodatkowo liczne zmiany ustawowe spowodowały zmniejszenie dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego. Do zmian tych należą m.in.:

- nowe zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej - Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2012 r., nakłada na jednostki samorządu terytorialnego wiele nowych zadań z zakresu wspierania rodziny oraz opieki nad dzieckiem i rodziną. Ustawa

wprowadza przede wszystkim nowe kategorie pracowników samorządowych – asystenta rodziny oraz koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Niejasne sformułowania użyte w ustawie stawiają pod znakiem zapytania obligatoryjność zatrudniania w gminach asystentów rodziny. Ponadto, ustawa nakłada na gminę liczne zadania własne, których realizacja wymaga znacznych środków finansowych. Szczegółowe ich wyliczenie określa dział VI ustawy. Od 1 stycznia 2012 r. do zadań własnych każdej gminy należy także:

- o opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny,
 - o tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
 - o współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- zwiększenie obowiązkowej składki rentowej o 2% po stronie pracodawcy. Podwyżkę tych kosztów samorząd musi sfinansować sam;
 - wzrost wynagrodzeń nauczycieli o 7% w 2011 r. i o 3,85% w 2012 r. Subwencja oświatowa nie pokrywa w całości podwyżek, co oznacza dla budżetu Gminy Krukłanki konieczność dopłat z własnego budżetu;
 - dodatkowe koszty związane m.in. z systemem ZMOKU (ustawa o ewidencji ludności i dowodach osobistych) lub z nową ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach,
 - ustawa z 4 marca 2010 r. o infrastrukturze informacji przestrzennej – całkowicie nowa regulacja, która nakłada nowe zadania w zasadniczej części ustawy oraz (art. 23) wprowadza zmiany w Prawie geodezyjnym i kartograficznym dotyczącym m.in. gmin (ewidencja miejscowości, ulic i adresów);
 - ustawa z 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami, której rozdział 16 mówi, że koszty zezwoleń na kierowanie pojazdami uprzywilejowanymi ochotniczych straży pożarnych są finansowane z budżetu gminy.

Gmina Krukłanki (podobnie jak inne gminy w Polsce), zmuszona jest pokrywać koszty związane z realizacją nowych zadań narzuconych przez władze centralne z budżetu własnego. W związku z tym, że zmiany te dotyczą różnych obszarów funkcjonowania Gminy, to konsekwencją tych zmian jest znaczny wzrost wydatków bieżących Gminy Krukłanki (zwłaszcza w ramach administracji publicznej, opieki społecznej oraz gospodarki komunalnej), co w konsekwencji wpływa na wzrost udziału tych wydatków w ogólnej strukturze wydatków Gminy.

5.3. Wynik budżetów Gminy Kruklanki w latach 2008-2013

W tabeli 34 przedstawiono wielkość wydatków budżetowych na tle dochodów Gminy Kruklanki w latach 2008-2013, obrazując tym samym wysokość deficytu budżetowego lub nadwyżki budżetowej.

Tabela 34. Wyniki budżetów Gminy Kruklanki w latach 2008-2013 [zł]

Budżet	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dochody	8 320 253,81	8 614 622,58	8 620 871,00	9 630 683,18	9 980 671,11	11 349 175,91
Wydatki	8 050 457,29	8 758 615,40	11 081 047,76	10 825 838,92	9 925 195,14	10 866 317,89
Wynik	269 796,52	-143 992,82	-2 460 176,76	-1 195 155,74	55 475,97	482 858,02

Źródło: GUS

Jak widać na powyższym zestawieniu, w latach 2008, 2012 i 2013 Gmina Kruklanki osiągnęła nadwyżkę budżetową, natomiast w pozostałych latach deficyt budżetowy, tzn. wydatki Gminy znacznie przewyższały jej dochody. Należy jednak podkreślić, że deficyt budżetowy w ostatnich latach wynikał z aktywnej polityki inwestycyjnej Gminy, nastawionej na maksymalizację działań realizowanych przy wsparciu z funduszy UE. Inwestycje realizowane na terenie Gminy, finansowane ze środków zewnętrznych często wymagały wkładu własnego ze strony Gminy. Wkład ten stanowiły wydatki majątkowe z budżetu. Zatem powstały deficyt ma uzasadnienie w zrealizowanych w latach 2008-2013 projektach inwestycyjnych, które mają służyć poprawie warunków życia mieszkańców Gminy Kruklanki.

5.4. Polityka inwestycyjna Gminy

Polityka inwestycyjna gminy polega na świadomym i celowym wyborze przedsięwzięć inwestycyjnych według ustalonych kryteriów oraz na odpowiednim doborze źródeł ich finansowania, co znajduje odzwierciedlenie w planowaniu strategicznym – w strategii rozwoju JST oraz w planowaniu wieloletnim.

Rozwój społeczno-gospodarczy możliwy jest nie tylko dzięki dochodom własnym gminy, ale również dzięki pozyskanym środkom zewnętrznym. Dlatego też, środki te stanowią niewątpliwe wsparcie dla budżetu samorządu lokalnego.

Fundusze zewnętrzne można pozyskać z dwóch źródeł, a mianowicie:

- ze źródeł krajowych (np. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska),
- ze źródeł unijnych (np. Regionalny Program Operacyjny, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, Program Operacyjny Kapitał Ludzki).

Gmina Kruklanki aplikuje o środki zewnętrzne pozyskując je na rozwój infrastruktury drogowej, edukacyjnej, społecznej, a także inwestycje w sferze rozwoju społeczności lokalnej.

Wykaz najważniejszych inwestycji zrealizowanych przez Gminę Kruklanki przy wykorzystaniu środków własnych jak i zewnętrznych, prezentuje tabela 35.

Tabela 35. Inwestycje zrealizowane przez Gminę Kruklanki w latach 2002-2013

L. p.	Nazwa Projektu	Rok inwestycji	Wartość inwestycji tys.	Kwota dofinansowania tys.
1	Termomodernizacja budynku Szkoły w Kruklankach	2002	323	środki własne
2	Budowa kanalizacji sanitarnej w Kruklankach	2003	3 280	PHARE – 1 593 Budżet Państwa – 88
3	Termomodernizacja budynku szkoły Podstawowej w Boćwinie	2003	165	środki własne
4	Modernizacja drogi Jeziorowskie - Knieja Łuczańska	2003	109	Terenowy Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych – 39
5	Budowa sieci wodociągowej Boćwinka – Żywy (Kolonia)	2004	61	środki własne
6	Modernizacja drogi Możdżany - Knieja Łuczańska	2004	106	Terenowy Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych – 39
7	Wymiana sieci wodociągowej kolonia Kruklanki	2004	51	środki własne
8	Modernizacja szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Kruklankach – poddasze	2004	130	Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich – 45
9	Budowa oświetlenia ulicznego ul. 22 Lipca w Kruklankach	2005	48	środki własne
10	Odnowa nawierzchni na drodze – Brożówka	2005	82	Terenowy Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych – 40
11	Modernizacja i rozbudowa stacji uzdatniania wody w Kruklankach	2006	945	PHARE – 322
12	Budowa szlaku pieszego i rowerowego we wsi Jeziorowskie	2006	406	SPOR(2004-2006) – 266
13	Budowa Gminnego Centrum Informacji i zagospodarowanie terenu-placu w centrum wsi Kruklanki	2006	293	SPOR(2004-2006) – 184
14	Remont dachu budynku mieszkalnego w Sołtmanach 38A	2006	20	środki własne
15	Modernizacja drogi do wsi Lipowo	2006	74	Terenowy Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych – 30
16	Termomodernizacja strażnicy OSP w Kruklankach	2006	85	środki własne

17	Modernizacja drogi do wsi Brożówka	2007	80	Terenowy Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych – 30
18	Modernizacja drogi do wsi Brożówka	2008	309	Terenowy Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych – 80
19	Wykonanie - sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w miejscowości Kruklanki, ul. Szkolna, Gmina Kruklanki część 32, etap I w ramach Projektu Mazurski Masterplan Regulacja Gospodarki Wodno-Ściekowej w Gminach Regionu WJM - Aglomeracja Giżycko	2009	150	Wodociągi i Kanalizacja Aglomeracja Giżycko sp. z o.o. w Giżycku Wkład Gminy - 30%
20	Przebudowa drogi nr 1738N - gr. powiatu - Kruklanki - Żywki - Mazuchówka, na odcinku Żywki - Sołtmany	2009	1 423	Regionalny Program Operacyjny (2007 - 2013) Powiat Giżycki Wkład Gminy - 215
21	Przebudowa drogi nr 1977N - Kruklanki - Przerwanki, w miejscowości Kruklanki ul. Wczasowa	2009	1 240	Regionalny Program Operacyjny (2007 - 2013) Powiat Giżycki Wkład Gminy - 312
22	Rozbudowa budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Kruklankach	2009/2010	329	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (2007 – 2013) – 202
23	Przebudowa dróg gminnych w miejscowości Kruklanki - ul. Lipowa, Borecka, Wodna (1 306 km). <u>Wykonany etap (510 m) ul. Borecka</u>	2010	623	środki własne
24	Do kaczego dołka przez bezpieczny mostek - Jeziorowskie	2010	10	Aktywna Wieś Warmii, Mazur i Powiśla - 8
25	Przebudowa skrzyżowania dróg nr 1734N i 1738N z ulicą Lipową w Kruklankach	2010	227	Regionalny Program Operacyjny (2007 - 2013) Powiat Giżycki Wkład Gminy – 34
26	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Brożówka, Jeziorowskie i Jasieniec ramach Projektu Mazurski Masterplan Regulacja Gospodarki Wodno-Ściekowej w Gminach Regionu WJM - Aglomeracja Giżycko ETAP I KRUKLANKI – BROŻÓWKA	2010	800	Wodociągi i Kanalizacja Aglomeracja Giżycko sp. z o.o. w Giżycku Wkład Gminy – 30 %
27	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Brożówka, Jeziorowskie i Jasieniec ramach Projektu Mazurski Masterplan Regulacja Gospodarki Wodno-Ściekowej w Gminach Regionu WJM - Aglomeracja Giżycko ETAP II KRUKLANKI – JEZIOROWSKIE	2011	1 600	Wodociągi i Kanalizacja Aglomeracja Giżycko sp. z o.o. w Giżycku Wkład Gminy – 30 %
28	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Brożówka, Jeziorowskie i	2011	650	Wodociągi i Kanalizacja Aglomeracja Giżycko sp. z

	Jasieniec ramach Projektu Mazurski Masterplan Regulacja Gospodarki Wodno Ściekowej w Gminach Regionu WJM - Aglomeracja Giżycko ETAP III KRUKLANKI – JASIEK			o.o. w Giżycku Wkład Gminy – 30 %
29	Zagospodarowanie terenu wokół Gminnego Ośrodka Kultury	2011	110	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (2007 – 2013) – 67
30	Remont istniejącego chodnika z barierkami zabezpieczającymi w Jeziorowskich	2011	112	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (2007 – 2013) – 68
31	Plac zabaw nad jeziorem - Żywki	2011	13	Aktywna Wieś Warmii, Mazur i Powiśla - 8
32	Budowa Kompleksu Boisk Sportowych "Moje Boisko-Orlik 2012" w Krukłankach	2011	1 191	Ministerstwo Sportu - 500 Urząd Marszałkowski - 333
33	Modernizacja drogi gminnej w miejscowości Lipowo długości 300m.	2011	94	Terenowy Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych – 55
34	Przebudowa dróg gminnych w miejscowości Krukłanki - ul. Lipowa, Borecka, Wodna (1 306 km). <u>Wykonany etap (200 m) ul. Wodna</u>	2011	273	środki własne
35	Remont chodników przy ulicy Dworcowej i 22 Lipca w Krukłankach	2011	194	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (2007 – 2013) LEADER – 126
36	Budowa sieci wodociągowej w miejscowościach Boćwinka i Brożówka- Gmina Krukłanki	2012	54	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (2007 – 2013) - 21
37	Zagospodarowanie terenu wypoczynku i rekreacji w centrum miejscowości Boćwinka	2012	15	Aktywna Wieś Warmii, Mazur i Powiśla - 8
38	Zakup pomocy dydaktycznych i innego sprzętu niezbędnego do nauczania z wykorzystaniem technologii informacyjno - komunikacyjnych w Szkole Podstawowej im K.I. Gałczyńskiego w Krukłankach - CYFROWA SZKOŁA	2013	107	Wojewoda Województwa Warmińsko - Mazurskiego - 86
39	Indywidualizacja procesu nauczania i wychowania uczniów klas I – III w Gminie Krukłanki	2013	55	Program Operacyjny Kapitał Ludzki - 55
40	Modernizacja stadionu gminnego w Krukłankach	2013	110	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (2007 – 2013) LEADER – 71
41	Zagospodarowanie terenu przyległego do linii brzegowej jeziora Gołdopiwo w Krukłankach	2013	1 045	Program Operacyjny RYBY 2007-2013 - 690

42	Zakup lekkiego samochodu ratowniczo-gaśniczego z modułem ekologicznym dla Ochotniczej Straży Pożarnej w Krukłankach	2013	233	Program Operacyjny RYBY 2007-2013 - 198
43	Termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej w Lipowie	2014	28	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (2007 – 2013) LEADER – 18
44	Rozbudowa budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Żabinka	2014	22	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (2007 – 2013) LEADER – 16

Źródło: <http://www.krukłanki.pl>

Należy zaznaczyć, że każda inwestycja pociąga za sobą konkretne wydatki z budżetu Gminy Krukłanki, które znajdują odzwierciedlenie we wzroście wydatków majątkowych. Ze względu na ograniczone możliwości finansowe Gminy, nie każda inwestycja była finansowana z środków własnych. Część inwestycji była współfinansowana z funduszy zewnętrznych, jednakże i tego typu projekty, pomimo znacznego dofinansowania w formie bezzwrotnej dotacji, wymagają poniesienia przez Gminę określonego wkładu własnego. Wysoki udział wydatków majątkowych związanych z inwestycjami w ogólnej strukturze wydatków Gminy wynika z tego, że Gmina Krukłanki wykorzystuje okazje w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych, które wspierają realizację inwestycji najważniejszych z punktu widzenia rozwoju gminy.

6. Wyniki badania ankietowego

W trakcie prac nad opracowaniem Strategii Rozwoju Gminy Krukłanki, przeprowadzone zostały konsultacje społeczne z mieszkańcami Gminy za pośrednictwem ankiety, która składała się z 2 części: 4 pytania zamknięte i 2 pytania otwarte.

Celem badania było zbadanie poziomu zadowolenia mieszkańców Gminy Krukłanki z usług świadczonych przez Gminę, a także określenie najważniejszych problemów i atutów Gminy Krukłanki.

Udział w badaniu ankietowym wzięło 87 mieszkańców Gminy Krukłanki. W związku z tym, przedstawione poniżej odpowiedzi stanowią jedynie materiał poglądowy i nie należy ich interpretować jako opinii całego społeczeństwa Gminy Krukłanki.

Pytanie 1. Proszę ocenić ważność realizacji poniższych przedsięwzięć na terenie gminy według skali: od 5 - bardzo ważna do 1 – zbędna (proszę zaznaczyć „X” wybraną ocenę)

Liczba udzielonych odpowiedzi:

Wyniki		Ocena					Suma	Średnia
		1	2	3	4	5		
Remonty i budowa dróg		5	7	9	12	42	75	4,05
Budowa infrastruktury okołodrogowej	Oświetlenie uliczne	4	18	24	16	21	83	3,39
	Chodniki i ścieżki rowerowe	5	6	20	25	30	86	3,80
	Sygnalizacja świetlna	57	8	8	6	4	83	1,70
Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej		9	28	23	16	9	85	2,86
Rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej		5	27	22	14	16	84	3,11
Rozbudowa i modernizacja sieci gazowej		30	15	10	8	19	82	2,65
Wydzielanie i uzbrajanie terenów inwestycyjnych		12	13	21	20	15	81	3,16
Budowa i modernizacja budynków użyteczności publicznej (świetlic, ośrodków zdrowia, domów kultury, itp.)		8	12	17	15	34	86	3,64
Budowa obiektów sportowo-rekreacyjnych		10	13	12	28	23	86	3,48
Uzbrajanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe		12	18	22	23	8	83	2,96
Poprawa estetyki gminy (np. nowe tereny zielone)		5	15	21	25	21	87	3,48
Szersze wspieranie działań kulturalnych, artystycznych i promocja gminy		6	5	12	25	39	87	3,99

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet

W pierwszym pytaniu poproszono ankietowanych o ocenę ważności realizacji przedsięwzięć na terenie Gminy Kruklanki w poszczególnych obszarach według skali: od 5 – bardzo ważna do 1 – zbędna.

Zgodnie z wynikami zapytania, najważniejszymi przedsięwzięciami do realizacji w najbliższym czasie są: remonty i budowa dróg, szersze wspieranie działań kulturalnych,

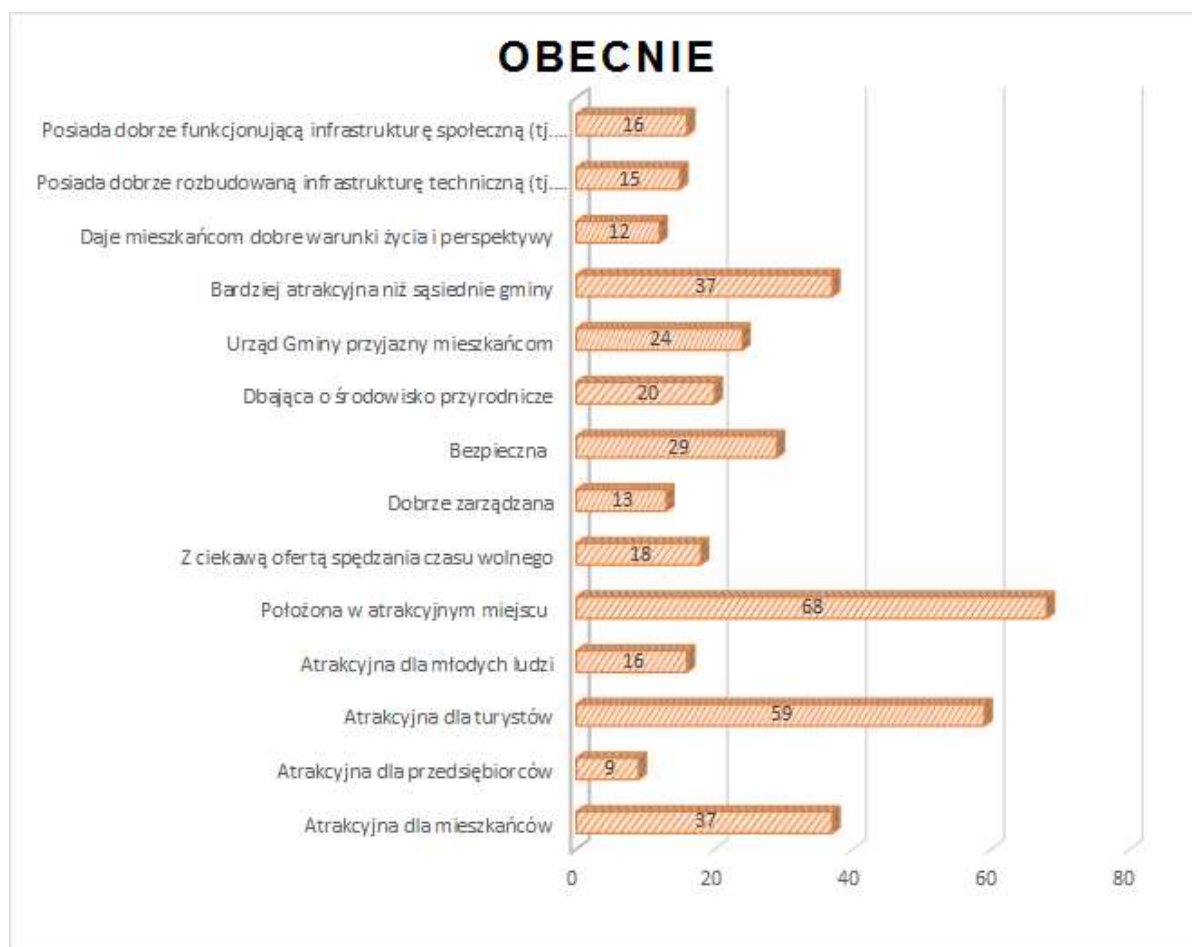
artystycznych i promocja gminy, szersze wspieranie działań kulturalnych, artystycznych i promocja gminy oraz budowa i modernizacja budynków użyteczności publicznej.

Pytanie 2. Które z poniższych stwierdzeń najlepiej charakteryzuje Gminę obecnie, a które z nich powinny charakteryzować Gminę w przyszłości? (Proszę zaznaczyć „X” maksymalnie 5 propozycji w kolumnie „OBECNIE” oraz maksymalnie 5 propozycji w kolumnie „W PRZYSZŁOŚCI”)

Liczba udzielonych odpowiedzi "Obecnie":

Wyniki	Suma	Udział %
Atrakcyjna dla mieszkańców	37	9,92%
Atrakcyjna dla przedsiębiorców	9	2,41%
Atrakcyjna dla turystów	59	15,82%
Atrakcyjna dla młodych ludzi	16	4,29%
Położona w atrakcyjnym miejscu	68	18,23%
Z ciekawą ofertą spędzania czasu wolnego	18	4,83%
Dobrze zarządzana	13	3,49%
Bezpieczna	29	7,77%
Dbająca o środowisko przyrodnicze	20	5,36%
Urząd Gminy przyjazny mieszkańcom	24	6,43%
Bardziej atrakcyjna niż sąsiednie gminy	37	9,92%
Daje mieszkańcom dobre warunki życia i perspektywy	12	3,22%
Posiada dobrze rozbudowaną infrastrukturę techniczną (tj. sieć drogową, kanalizacyjną, wodociągową, itp.)	15	4,02%
Posiada dobrze funkcjonującą infrastrukturę społeczną (tj. bazę oświatową, sportową, kulturalną, opiekę zdrowotną, itp.)	16	4,29%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet

Liczba udzielonych odpowiedzi „W przyszłości”:

Wyniki	Suma	Udział %
Atrakcyjna dla mieszkańców	36	7%
Atrakcyjna dla przedsiębiorców	44	9%
Atrakcyjna dla turystów	31	6%
Atrakcyjna dla młodych ludzi	49	10%
Położona w atrakcyjnym miejscu	10	2%
Z ciekawą ofertą spędzania czasu wolnego	37	8%
Dobrze zarządzana	57	12%
Bezpieczna	33	7%
Dbająca o środowisko przyrodnicze	28	6%
Urząd Gminy przyjazny mieszkańcom	24	5%
Bardziej atrakcyjna niż sąsiednie gminy	23	5%
Daje mieszkańcom dobre warunki życia i perspektywy	45	9%
Posiada dobrze rozbudowaną infrastrukturę techniczną (tj. sieć drogową, kanalizacyjną, wodociągową, itp.)	31	6%
Posiada dobrze funkcjonującą infrastrukturę społeczną (tj. bazę oświatową, sportową, kulturalną, opiekę zdrowotną, itp.)	42	9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet

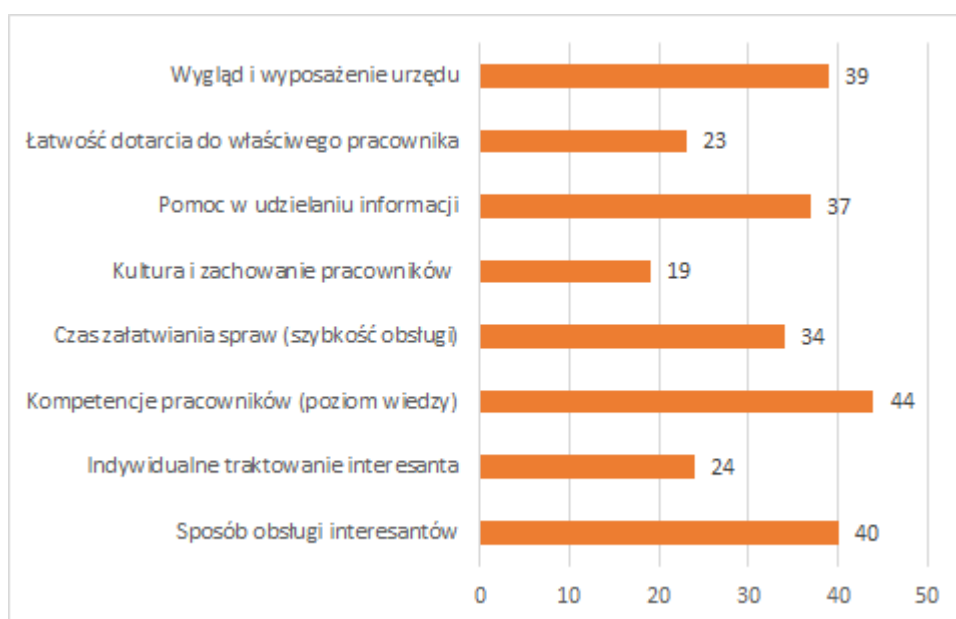
Zdaniem respondentów, Gmina Kruklanki obecnie postrzegana jest jako gmina położona w atrakcyjnym miejscu, bardziej atrakcyjna niż sąsiednie gminy, atrakcyjna dla turystów i mieszkańców.

W przyszłości natomiast respondenci chcieliby, aby Gmina Kruklanki uzyskała dodatkowo wizerunek Gminy dobrze zarządzanej, atrakcyjnej dla młodych ludzi, dającą dobre warunki życia i perspektywy do rozwoju, a także atrakcyjna dla przedsiębiorców. Dzięki określeniu takiego stanu docelowego, respondenci określili docelowy wizerunek Gminy Kruklanki w perspektywie 2020 roku, czyli tzw. wizję rozwoju.

Pytanie 3. Które z poniższych elementów w funkcjonowaniu Urzędu Gminy należałoby poprawić? (Proszę zaznaczyć „x” odpowiednie pozycje)

Liczba udzielonych odpowiedzi:

Wyniki	Suma	Udział %
Sposób obsługi interesantów	40	15,38%
Indywidualne traktowanie interesanta	24	9,23%
Kompetencje pracowników (poziom wiedzy)	44	16,92%
Czas załatwiania spraw (szybkość obsługi)	34	13,08%
Kultura i zachowanie pracowników	19	7,31%
Pomoc w udzielaniu informacji	37	14,23%
Łatwość dotarcia do właściwego pracownika	23	8,85%
Wygląd i wyposażenie urzędu	39	15,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet

Badaniu poddano również ocenę pracy i funkcjonowania Urzędu Gminy w Kruklankach. Zgodnie z uzyskanymi odpowiedziami, poprawy i usprawnienia wymagają: kompetencje pracowników Urzędu (poziom wiedzy), sposób obsługi interesantów, wygląd i wyposażenie urzędu, a także pomoc w udzielaniu informacji przez pracowników Urzędu Gminy.

Pytanie 4. Jakie są najważniejsze problemy do rozwiązania w Gminie? Co w pierwszej kolejności należałoby naprawić i usprawnić?

Zdaniem ankietowanych, do **najważniejszych problemów w Gminie Kruklanki** wymagających jak najszybszej interwencji, należą:

- zły stan techniczny dróg lokalnych,
- brak chodników przy drogach gminnych,
- brak oświetlenia ulicznego we wszystkich miejscowościach na terenie Gminy,
- bezrobocie,
- niski stopień zgazyfikowania Gminy,
- komunikacja publiczna,
- remont szkół podstawowych na terenie Gminy.

Pytanie 5. Jakie obecne atuty Gminy można wykorzystać w przyszłości do jej rozwoju? Co decyduje o obecnej atrakcyjności Gminy Kruklanki? Co może stać się jej szansą dla rozwoju?

Największymi **atutami Gminy Kruklanki** zdaniem ankietowanych są:

- atrakcyjne położenie,
- atuty przyrodnicze,
- potencjał do rozwoju turystyki,
- wykorzystywanie funduszy unijnych i środków z zewnątrz.

Elementy te niewątpliwie mogą być wykorzystane przez władze lokalne do promowania Gminy Kruklanki, jako miejsca idealnego do zamieszkania, inwestowania czy też odpoczynku.

Wyniki przeprowadzonej ankiety zostaną wykorzystane do zdefiniowania celów strategicznych w perspektywie interesariusza w „Strategii Rozwoju Gminy Kruklanki na lata 2015-2021.”

7. Kierunki i szanse rozwojowe Gminy Kruklanki oraz prognozowane tereny zabudowy mieszkaniowej i usługowej

Gmina Kruklanki należy do gmin, które ze względu na swoje położenie na pograniczu trzech atrakcyjnych krain geograficznych: Krainy Wielkich Jezior Mazurskich, Mazur Garbatych i Pojezierza Elckiego oraz uwarunkowania przyrodnicze (połączenie lasów Puszczy Boreckiej, kilkunastu jezior i rzeki Sapiny, rozłokowanych w malowniczym, pagórkowatym krajobrazie) posiada duży potencjał do **rozwoju mieszkalnictwa, przedsiębiorczości i turystyki rekreacyjnej** na tym terenie.

Do czynników przyrodniczych wpływających na atrakcyjność Gminy należy zaliczyć:

- niewielkie nachylenie terenu, co jest korzystne z punktu widzenia rozwoju budownictwa,
- korzystne warunki klimatyczne,
- czyste powietrze, czego potwierdzeniem jest umiejscowienie na terenie Gminy Stacji pomiarowej EMEP – Puszcza Borecka i wyniki prowadzonych przez Stację pomiarów,
- stan jakości wód, jeziora na terenie Gminy Kruklanki zaliczane są do jednych z najczystszych wód na terenie Mazur,
- dostępność i różnorodność obszarów leśnych,
- występowanie obszarów chronionych na podstawie ustawy o ochronie przyrody, w tym:
 - 19 pomników przyrody zlokalizowanych na terenie całej Gminy Kruklanki,
 - około 57% powierzchni Gminy pokrywają lasy i grunty leśne, z który największym i najciekawszym jest Puszcza Borecka. Na części obszarów w celu ochrony unikalnych walorów przyrodniczych utworzono rezerwat leśny Borki;
 - siedliska naturalne chronione.

O atrakcyjności osiedleńczej i inwestycyjnej gminy decyduje również stopień uzbrojenia terenów Gminy w infrastrukturę techniczną. Wszystkie wsie Gminy wyposażone są w sieć wodociągową i prawie wszyscy mieszkańcy mają do niej dostęp (99%). Wyposażenie obszaru w urządzenia kanalizacyjne dotyczy w pełni wsi Kruklanki. Dzięki zrealizowanej w ostatnich latach inwestycji współfinansowanej ze środków unijnych, do sieci kanalizacyjnej przyłączone zostały również wsie: Jasieniec, Brożówka i Jeziorowskie. Pozostali mieszkańcy Gminy korzystają ze zbiorników bezodpływowych i z przydomowych oczyszczalni ścieków. Gmina Kruklanki w trosce o środowisko naturalne oraz życie i zdrowie swych mieszkańców zapoczątkowała także projekt, którego celem jest budowa na nieskanalizowanych obszarach Gminy, roślinnych oczyszczalni ścieków.

Wszystkie wsie posiadają natomiast wyposażenie w sieć i urządzenia elektroenergetyczne. Generalnie istniejące i realizowane inwestycje z zakresu infrastruktury technicznej stanowią

ważny element sprzyjający rozwojowi osadnictwa Gminy Kruklanki, ochronie środowiska oraz podniesienia standardów życia mieszkańców.

Gmina Kruklanki posiada również dogodne połączenie komunikacyjne. Powiązana jest z Olsztynem, jako ośrodkiem wojewódzkim – ponadregionalnym głównie w obszarach: wojewódzkiej administracji samorządowej i rządowej oraz wysokospecjalistycznych usług publicznych (kliniki, uczelnie wyższe, usługi kultury). Z racji przynależności do powiatu giżyckiego, Gmina Kruklanki posiada ściśle związki z Miastem Giżycko w zakresie:

- usług samorządowej administracji szczebla powiatowego, lecznictwa zamkniętego i specjalistycznego, kultury, szkolnictwa ponadgimnazjalnego i usług komercyjnych,
- zatrudnienia – mieszkańcy Gminy Kruklanki znajdują zatrudnienia poza granicami gminy m.in. w bezpośrednio sąsiadującym Giżycku,
- funkcji mieszkaniowej – Gmina stanowi zaplecze mieszkaniowe dla ludności miejskiej. Na obszarze Gminy zostały wyznaczone specjalne tereny pod zabudowę mieszkaniową, na których w znacznej części inwestują mieszkańcy z Giżycka,
- funkcji letniskowej – tereny Gminy ze względu na warunki naturalne, stanowią atrakcyjne miejsca wypoczynku dla mieszkańców okolic.

Położenie Gminy Kruklanki i walory przyrodnicze mają zasadniczy wpływ na jej rozwój.

Gmina Kruklanki ma przede wszystkim duży potencjał do rozwoju turystyki i rekreacji na swoim terenie. Największymi walorami Gminy są:

- piękny krajobraz oraz walory środowiskowe (w tym: jeziora, rzeki, Puszcza Borecka wraz z wyznaczonymi na jej terenie rezerwatami),
- dobrze rozwinięta baza sportowa,
- turystyczne szlaki pieszo-rowerowe.

Elementem integrującym obszary obsługi ruchu turystycznego, jak i tereny Gminy z atrakcyjnymi turystycznie obszarami sąsiednich gmin, są szlaki turystyczne i ścieżki rowerowe (na terenie Gminy Kruklanki wyznaczono 8 szlaków rowerowych, które przebiegają przez najciekawsze zakątki Gminy, są różnej długości i wiodą przez różnorodne obszary). Sieć szlaków i ścieżek wymaga rozbudowy i odpowiedniego zagospodarowania m.in. poprzez wyznaczenie miejsc wypoczynku, oznakowanie atrakcji turystycznych.

Oprócz turystycznego wykorzystania walorów przyrodniczych, należy również rozważyć rozwój rolnictwa ekologicznego na tym terenie, które będzie bazowało na nieskażonych glebach, wodzie i czystym powietrzu. Dodatkowo

GŁÓWNE FUNKCJE GMINY KRUKLANKI

(Na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowanie przestrzennego Gminy Krukłanki)

Dominującymi funkcjami dla całej Gminy Krukłanki są:

- funkcja rekreacyjna, która związana jest z jeziorami: Gołdopiwo, Żywy, Żywki, Sołtmany, Brożówka.
- funkcja rolnicza - ukierunkowana na produkcję zbóż, buraków oraz hodowlę bydła. Funkcja ta wynika m. in. z korzystnych uwarunkowań glebowo-przyrodniczych, wysokiego udziału użytków rolnych w ogólnej strukturze użytkowania gruntów, dotychczasowych tradycji i potencjału produkcyjnego, znaczącej skali zatrudnienia w rolnictwie, potencjalnie wysokiego poziomu hodowli oraz poziomu usług na rzecz rolnictwa i ludności wiejskiej.

W dalszej perspektywie spodziewać się należy sukcesywnego spadku znaczenia funkcji rolnej Gminy, co wynikać będzie z następujących procesów:

- spadku zatrudnienia w rolnictwie,
- obniżania udziału użytków rolnych w wyniku przeznaczania gruntów rolnych na inne cele,
- tworzenia nowych miejsc pracy na wsi w przetwórstwie i usługach,
- przekształcania niewykorzystanych obiektów gospodarczych na wsi na cele nierolne.

Rozwój poszczególnych kierunków produkcji uzależniony będzie także od warunków ekonomicznych i polityki Państwa.

- funkcja ekologiczna - obejmuje cenne przyrodniczo tereny Puszczy Boreckiej, jezior, dolin rzecznych i lasów,
- produkcja leśna,
- funkcja mieszkaniowa - rozwijana we wszystkich miejscowościach.

Dla wsi Krukłanki, pełniącej zadania wielofunkcyjnego ośrodka gminnego, wyznaczona następujące funkcje:

- usługowo – obsługową – Krukłanki zapewniają mieszkańcom Gminy usługi w zakresie edukacji, opieki społecznej, kultury i administracji specjalnej oraz gospodarczej, a także obsługi finansowej i handlowej,
- działalności gospodarczej,
- mieszkalnictwa – w zabudowie jednorodzinnej i wielorodzinnej, głównie dla mieszkańców Gminy, którzy utrzymują się z działalności nierolniczej,
- obsługi rolnictwa,
- administracji samorządowej,
- obsługi turystyki.

Natomiast pozostałe jednostki osadnicze na terenie Gminy pełnią następujące funkcje:

- jednostki z pojedynczymi usługami elementarnymi - m.in.: Możdżany, Boćwinka i Jurkowo, (sklep, świetlica, szkoła, zlewnie mleka) - w ich obrębie dopuszcza się lokalizację budownictwa mieszkaniowego, jednorodzinnego oraz urządzeń usługowych,
- wsie o dominującej funkcji turystyczno - rekreacyjnej: Krukłanki, Brożówka, Jeziorowskie, Sołtmany, Żabinka, Żywki, Żywe,
- pozostałe wsie o dominujących funkcjach rolniczych.

Dla osiągnięcia zamierzonych celów przestrzennych Gminy Krukłanki w zakresie rozwoju mieszkalnictwa, przedsiębiorczości i turystyki, w Studium uwarunkowań (...) wyznacza się strefy polityki przestrzennej, dla których obowiązywać będą odmienne priorytety przy realizacji poszczególnych funkcji. Są to:

1. STREFA I - obejmująca wieś Krukłanki. Pełni ona wiele funkcji, mających na celu obsługę wszystkich mieszkańców gminy. Na strukturę funkcjonalno-przestrzenną wsi składają się: centrum usługowo-administracyjne, tereny istniejących i projektowanych usług turystyczno-wypoczynkowych nad jeziorem Gołdopiwo oraz projektowanych – w południowej części wsi. Nowa zabudowa mieszkaniowa powinna rozwijać w sąsiedztwie istniejącej, koncentrycznie do centrum usługowego, nowa zabudowa przemysłowa powinna rozwijać się w nawiązaniu do istniejących zakładów produkcyjnych w południowo-zachodniej części wsi;
2. STREFA II - ekologiczna, obejmująca tereny Puszczy Boreckiej i tereny do niej przyległe o wysokich walorach przyrodniczych;
3. STREFA III - rekreacyjna z rolnictwem ekologicznym, obejmuje atrakcyjne tereny położone w sąsiedztwie jezior;
4. STREFA IV - obejmuje tereny o funkcji rolniczej położone na terenie chronionego krajobrazu;
5. STREFA V - obejmuje tereny o funkcji rolniczej, na których warunki przyrodnicze pozwalają na znaczne jej intensyfikowanie.

8. Podsumowanie diagnozy strategicznej – analiza SWOT

O konkurencyjności gminy decyduje:

- poziom życia mieszkańców,
- warunki prowadzenia działalności gospodarczej przedsiębiorstw,
- możliwość przyciągnięcia inwestorów.

Przeprowadzona diagnoza strategiczna pozwoliła zauważyć, że na terenie Gminy Kruklanki występuje wiele czynników sprzyjających dalszemu rozwojowi mieszkalnictwa (tzw. **szanse i mocne strony**). Są to:

- atrakcyjne położenie geograficzne Gminy na pograniczu trzech atrakcyjnych krain geograficznych: Krainy Wielkich Jezior Mazurskich, Mazur Garbatych i Pojezierza Ełckiego,
- położenie w bezpośrednim sąsiedztwie Miasta Giżycko,
- korzystne połączenia komunikacyjne w zakresie szlaków drogowych - dobrze rozwinięta sieć dróg powiatowych i gminnych ułatwia dojazd do dróg wyższej kategorii, które umożliwiają dogodnie połączenie z Giżyckiem, Węgorzewem czy też graniczącej z Rosją Gołdapi (przejście graniczne),
- atrakcyjne walory przyrodnicze i krajobrazowe, które stanowią prawdziwą oazę spokoju dla mieszkańców i turystów,
- zapewniony dostęp do opieki zdrowotnej,
- funkcjonowanie Gminnego Ośrodka Kultury i Biblioteki w Kruklankach,
- działalność wielu stowarzyszeń realizujących zadania głównie w zakresie kultury, sportu i integracji społecznej,
- place zabaw dla najmłodszych, siłownia – na powietrzu dla mieszkańców Gminy,
- dobre wyposażenie w infrastrukturę techniczną (zwłaszcza w sieć wodociagową, a także kanalizacyjną),
- dobry stan większości dróg zlokalizowanych na terenie Gminy.

By Gmina Kruklanki mogła się rozwijać i zwiększać swoją przewagę konkurencyjną w stosunku do innych gmin, musi przede wszystkim podjąć działania zmierzające do zatrzymywania obecnych mieszkańców na terenie Gminy a następnie do pozyskiwania nowych mieszkańców Gminy, zwiększenia atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej oraz pozyskiwania nowych podmiotów gospodarczych na swoim terenie, co w dalszej perspektywie przyczyni się do zwiększenia jej dochodów własnych, a tym samym zwiększy możliwości inwestycyjne Gminy. Działania umożliwiające osiągnięcie tych 2 celów, znajdują odzwierciedlenie w konkretnych celach strategicznych.

Szczegółowa analiza mocnych i słabych stron Gminy Kruklanki została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 36. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
– wzrost liczby podmiotów gospodarczych, – warunki przyrodnicze sprzyjające rozwojowi turystyki – liczne jeziora, rzeka Sapina,	– zły stan techniczny części dróg, – sezonowość ruchu turystycznego, – część infrastruktury turystycznej

– Puszcza Borecka i rezerваты przyrody, – liczne zabytki architektury w gminie, w tym tradycyjne gospodarstwa chłopskie z oryginalną zabudową pruską; pozostałości umocnień z okresu II wojny światowej m.in. schrony i fortyfikacje; kościoły w Krukłankach; – zespoły i majątki dworskie; pozostałości jednego z największych żelbetowych mostów kolejowych na Mazurach; – dobrze rozwinięta baza noclegowa i gastronomiczna, – dobrze rozwinięta infrastruktura rekreacyjna (plaże, place zabaw dla najmłodszych, siłownia na powietrzu dla mieszkańców Gminy, ścieżki piesze i kajakowe, profesjonalnie przygotowane i oznakowane trasy rowerowe przebiegające przez najciekawsze zakątki Gminy i gmin ościennych), – atrakcyjne i dobrze rozbudowane zaplecze sportowe, w tym dostęp do plaż i boisk wielofunkcyjnych, – rozwijające się amatorsko dziedziny sportowe: piłka nożna, piłka ręczna, siatkówka, koszykówka , – działalność klubu sportowego, stowarzyszeń i organizacji w zakresie sportu, rekreacji i turystyki, – zapewniony dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej, – funkcjonowanie organu pomocy społecznej - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, – spadek liczby osób objętych pomocą Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krukłankach, – dobry poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną (zwłaszcza w sieć wodociągową, a także kanalizacyjną), – zaplecze siły roboczej w Krukłankach i rejonie, – wzrost dochodów Gminy, – aktywnie prowadzona polityka inwestycyjna;	– i rekreacyjnej jest zaniedbana i wymaga odnowienia, – brak wystarczającej ilości miejsc z dostępem do linii brzegowej, – niewielkie zainteresowanie inwestorów do prowadzenia działalności na terenie Gminy, – brak terenów inwestycyjnych wyposażonych w podstawową infrastrukturę techniczną, – konieczność modernizacji niektórych obiektów sportowych, – brak kluczowej dziedziny sportu na terenie Gminy, – wysoki udział osób dotkniętych ubóstwem, niepełnosprawnością i bezrobociem,
Szanse	Zagrożenia
– atrakcyjne położenie geograficzne Gminy: na pograniczu Krainy Wielkich Jezior Mazurskich, Mazur Garbatych i Pojezierza Elckiego – ogromne walory środowiska przyrodniczego związane z jeziorami, rzeką Sapiną oraz Puszcą Borycką (objętą w części rezerwatami), – wzrost zainteresowania aktywnym wypoczynkiem wśród mieszkańców Gminy, – rozwój ruchu turystycznego – wzrost liczby turystów i udzielonych noclegów, – dostępność zewnętrznych źródeł finansowania, w tym m.in. nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej,	– starzenie się społeczeństwa, – emigracja młodych i wykształconych osób, – degradacja środowiska spowodowana przez ruch turystyczny, – konkurencja wśród gmin zabiegających o turystę. – rosnący odsetek mieszkańców gminy, którzy długotrwale pozostają bez pracy, – zagrożenie wzrostu zjawisk patologicznych w społeczności lokalnej, – niski poziom patriotyzmu lokalnego i ogólnokrajowego (w wymiarze ekonomicznym), – globalny kryzys gospodarczy, mający wpływ na kondycję/sytuację przedsiębiorców /zakładów pracy,

– rozwój współpracy terytorialnej, międzysektorowej i międzyorganizacyjnej, – różnicowanie działalności rolniczej w zależności od warunków naturalnych i ekonomicznych, – zainteresowanie zdrowym stylem życia, w tym zmiana przyzwyczajeń żywieniowych (powstanie rynku zbytu dla produkowanej na terenie gminy zdrowej, naturalnej żywności), – wzrost liczby mieszkańców – prognozowany wzrost liczby mieszkańców,	– niewystarczająca ilość środków na remonty, modernizację i budowę dróg (skutkujące m.in. niską jakością wykonania), – nieuregulowany stan prawny gruntów pod inwestycje infrastrukturalne.
---	--

Źródło: Opracowanie własne

Poniżej przedstawiona tabela prezentuje czynniki wpływające na ogólną konkurencyjność osadniczą, inwestycyjną i turystyczno-rekreacyjną każdej gminy w Polsce (szczegółowy wykaz czynników został przedstawiony w rozdziale III.5. niniejszej *Strategii*). Czynniki te mają charakter subiektywny, gdyż w głównej mierze zostały opracowane na podstawie własnych obserwacji i wywiadów przeprowadzonych z osobami, które mogą być: potencjalnymi mieszkańcami Gminy Kruklanki, potencjalnymi inwestorami zewnętrznymi prowadzącymi działalność na jej terenie, a także potencjalnymi turystami lub odwiedzającymi Gminę w celach turystyczno-rekreacyjnych. Czynniki te odzwierciedlają zatem oczekiwania poszczególnych grup interesariuszy względem obszaru, na którym chcieli by mieszkać i żyć, prowadzić własną działalność gospodarczą lub odpoczywać. Należy jednak podkreślić, że zidentyfikowane czynniki nie stanowią katalogu zamkniętego, a są jedynie punktem odniesienia do zidentyfikowanych kierunków rozwoju Gminy Kruklanki i zdefiniowania ewentualnych działań naprawczych.

Tabela 37. Czynniki atrakcyjności osadniczej, inwestycyjnej i turystycznej

Czynniki konkurencyjności osadniczej (mieszaniowej)	Czynniki konkurencyjności inwestycyjnej	Czynniki konkurencyjności turystycznej
- dostępność terenów i obiektów mieszkaniowych, - poziom rozwoju infrastruktury społecznej (w tym dostęp do oświaty, kultury, rozrywki), - dostępność infrastruktury technicznej (wodno-kanalizacyjnej, energetycznej), - dostępność do rynku pracy, - połączenia komunikacyjne (szlaki drogowe, transport publiczny), - walory przyrodnicze danego obszaru, - poziom bezpieczeństwa publicznego, - potencjał gospodarczy i trendy rozwoju gminy.	- lokalizacja geograficzna i komunikacyjna Gminy, - występowanie stref gospodarczych (terenów inwestycyjnych) na terenie Gminy, - uzbrojenie terenu (działek) pod rozwój przedsiębiorczości, - lokalne przepisy, - wysokość podatków, - stosowanie ulg inwestycyjnych, - posiadanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, - dostęp do siły roboczej.	- walory środowiskowe (tereny o atrakcyjnym środowisku przyrodniczym, urozmaiconym ukształtowaniu powierzchni, obszary chronione i formy ochrony przyrody). - obiekty kultury materialnej i duchowej (tj. zabytki), - specjalistyczne obszary umożliwiające uprawianie hobby, np. wędkarstwa, myślistwa, jeździectwa, kajakarstwa oraz wypożyczalnie sprzętu umożliwiające uprawianie tego hobby, - czystość i jakość środowiska naturalnego (powietrza, wód), - dostępność komunikacyjna w odniesieniu do dróg i środków komunikacji publicznej, - baza noclegowa i gastronomiczna, - dostęp do rozrywki (tj. imprezy kulturalne) i rekreacji (tj. spływy kajakowe, szlaki turystyczne), - promocja gminy w zakresie turystyki.

Źródło: Opracowanie własne

Analizując obecny stan zagospodarowania i wyposażenia Gminy Kruklanki w niezbędną infrastrukturę należy stwierdzić, że aby móc realizować politykę skoncentrowaną na podniesieniu atrakcyjności osiedleńczej, inwestycyjnej i turystycznej, Gmina powinna zintensyfikować swoje działania inwestycyjne i rozwojowe w następujących obszarach:

a) działania zmierzające do wzrostu znaczenia funkcji mieszkaniowej powinny dotyczyć:

- dalszego rozwijania i modernizacji infrastruktury sportowej i rekreacyjnej zachęcającej do aktywnego spędzania czasu wolnego (w tym: boisk i obiektów sportowych, placów zabaw, siłowni na powietrzu itp.) oraz zapewnienie jej równomiernego rozmieszczenia na terenie całej Gminy,
- pobudzenia budownictwa mieszkaniowego,
- dalszego rozwoju bazy oświatowej (m.in. w zakresie wyposażenia szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne jak, dostosowania oferty szkół do potrzeb osób niepełnosprawnych, zapewnienia opieki najmłodszym mieszkańcom Gminy),

- stworzenia oferty dla seniorów (zarówno oferty edukacyjnej, rekreacyjnej, spędzania czasu wolnego jak i opiekuńczej),
- kontynuowania rozbudowy infrastruktury technicznej, m.in. sieci kanalizacyjnej i gazowej,
- kontynuacji modernizacji dróg;
- stworzenia planów zagospodarowania przestrzennego dla obszaru całej gminy.

b) działania zmierzające do wzrostu znaczenia funkcji przemysłowej powinny dotyczyć:

- przygotowywania terenów inwestycyjnych, w tym pozyskania terenów inwestycyjnych będących własnością Gminy Kruklanki,
- przygotowania kompleksowej oferty inwestycyjnej wraz z jej publikacją i promocją,
- promowania przedsiębiorstw działających w strefie inwestycyjnej zlokalizowanej na terenie Gminy Kruklanki;

c) działania zmierzające do wzrostu znaczenia funkcji turystycznej powinny dotyczyć:

- podniesienia standardów istniejącej bazy noclegowej i jej rozbudowy (pensjonaty, motele, hotele),
- rozbudowy urządzeń turystycznych, w tym dla turystyki kwalifikowanej,
- rozwoju agroturystyki i zabudowy lotniskowej.

Zaniechanie w najbliższym czasie realizacji działań rozwojowych w zakresie zwiększenia atrakcyjności osadniczej i inwestycyjnej Gminy Kruklanki może doprowadzić do zmniejszenia się liczby obecnych mieszkańców, którzy będą migrowali z terenu Gminy Kruklanki na obszary dla nich bardziej atrakcyjne, jak i brak napływu nowych mieszkańców i inwestorów. W związku z tym, może to doprowadzić do zmniejszania dochodów własnych Gminy w wyniku zmniejszenia liczby podatników (rozumianych jako mieszkańców i inwestorów) oraz zmniejszenia wpływów do budżetu z tytułu różnych podatków (zwłaszcza podatku od osób fizycznych i prawnych oraz podatku od nieruchomości).

Reasumując powyższe, aby Gmina Kruklanki mogła się rozwijać i zwiększać swoją przewagę konkurencyjną w stosunku do innych gmin, musi przede wszystkim podjąć działania zmierzające do **dalszego pozyskiwania nowych mieszkańców** (zwłaszcza osób młodych i młodych rodzin), **zwiększania atrakcyjności turystycznej** oraz **pozyskiwania nowych inwestorów** na swoim terenie, co w dalszej perspektywie przyczyni się do zwiększenia jej dochodów własnych, a tym samym zwiększy możliwości inwestycyjne Gminy. Działania umożliwiające osiągnięcie tych 3 celów, znajdują odzwierciedlenie w konkretnych celach strategicznych.

III. Strategia Rozwoju Gminy Kruklanki na lata 2015-2021

1. Misja Gminy Kruklanki

Misja to zwięzła, wewnętrznie spójna deklaracja definiująca powód istnienia organizacji, jej podstawowy cel, na którego realizację nastawione są jej działania oraz wartości, które kierują pracą jej personelu.

W przypadku jednostek samorządu terytorialnego, misja została zdefiniowana w Ustawie o samorządzie gminnym, zgodnie z którą do zadań własnych Gminy należy *zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty*.

Uwzględniając powyższe określono następującą **misję Gminy Kruklanki**:

„EFEKTYWNE ZASPOKAJANIE ZBIOROWYCH POTRZEB MIESZKAŃCÓW GMINY.”

2. Wizja rozwoju Gminy Kruklanki

Wizja rozwoju gminy określa stan docelowy, do którego władze lokalne oraz ich partnerzy będą dążyć, wykorzystując możliwości płynące z posiadanego potencjału własnego i szans pojawiających się w najbliższym otoczeniu. Wizja określa zatem jak gmina zamierza być postrzegana w przyszłości.

Uwzględniając powyższe określono następującą **wizję rozwoju Gminy Kruklanki**:

GMINA KRUKLANKI – OBSZAREM Z ROZWINIĘTĄ TURYSTYKĄ, ZAPEWNIAJĄCYM MIESZKAŃCOM DOGODNE WARUNKI DO ŻYCIA I ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI.

3. Interesariusze Strategii

Interesariusze strategii to podmioty (osoby, grupy osób, społeczności, instytucje, organizacje), które mogą istotnie wpływać na gminę oraz których potrzeby zamierza zaspakajać gmina świadcząc określone usługi publiczne.

Interesariuszy definiuje się w kontekście określonej wizji rozwoju.

Należy podkreślić, że w przypadku każdej gminy w Polsce najważniejszymi interesariuszami, których potrzeby musi zaspakajać, są jej mieszkańcy.

Interesariuszami Gminy Kruklanki są:

- 1) obecni i potencjalni mieszkańcy Gminy Kruklanki,
- 2) obecni i potencjalni przedsiębiorcy z terenu Gminy Kruklanki,
- 3) turyści.

Władze Gminy Kruklanki poprzez realizację celów zawartych w niniejszej Strategii, zmierzają do uzyskania dodatniego salda migracji poprzez zatrzymanie na terenie Gminy jej obecnych mieszkańców (zwłaszcza ludzi młodych, którzy coraz częściej wyjeżdżają do większych miast lub za granicę w celu poszukiwania pracy), jak również przyciągnięcie nowych w wyniku rozwoju mieszkalnictwa i przedsiębiorczości na terenie Gminy, co w konsekwencji przyczyni się do rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy.

4. Wartość oczekiwana przez interesariuszy

Wartość oczekiwana przez interesariusza to zbiór wymagań każdego z interesariuszy, który ma wpływ:

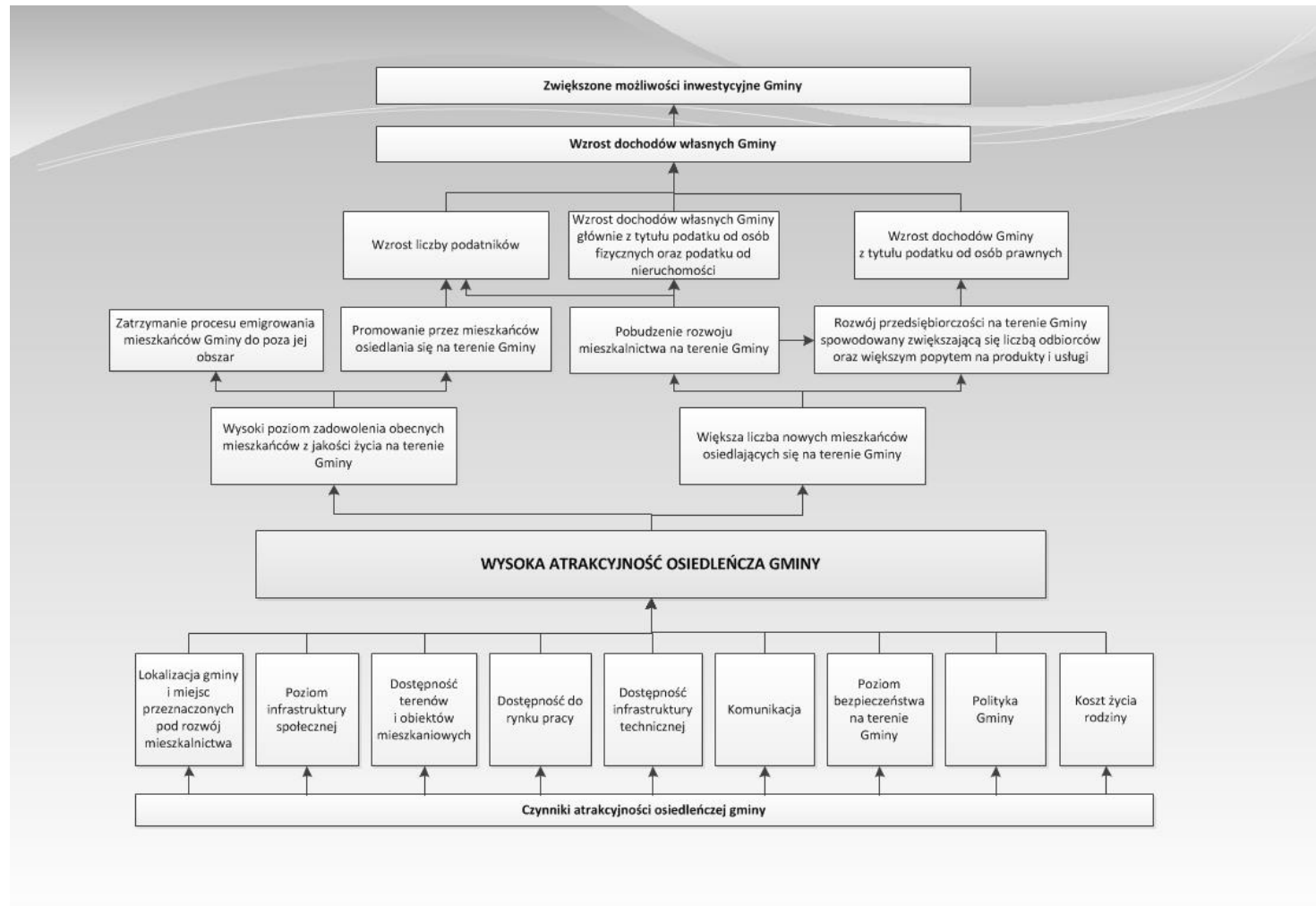
- w przypadku mieszkańców gminy – na atrakcyjność mieszkaniową i osadniczą gminy,
- w przypadku przedsiębiorców – na atrakcyjność inwestycyjną gminy,
- w przypadku turystów – na atrakcyjność turystyczną gminy.

Wartość oczekiwaną przez interesariuszy w kontekście atrakcyjności mieszkaniowej, turystycznej i inwestycyjnej Gminy Kruklanki przedstawiają tabele 38,39 i 40.

Należy podkreślić, że w tabelach zostały ujęte wszystkie czynniki atrakcyjności mieszkaniowej, turystycznej i inwestycyjnej, tzn. te, na które Gmina może wpływać oraz te, na które wpływu nie ma. Przy określaniu celów strategicznych będą brane pod uwagę tylko te obszary, w których Gmina Kruklanki może podjąć jakieś działania inwestycyjne i rozwojowe.

Efekty jakie Gmina uzyska w wyniku osiągnięcia wysokiej atrakcyjności mieszkaniowej, inwestycyjnej i turystyczno-rekreacyjnej, przedstawione zostały za pomocą drzewa celów opracowanych dla każdego z tych obszarów (rysunek 5,6,7).

Rysunek 5. Drzewo celów dla zwiększenia atrakcyjności osiedleńczej Gminy

Źródło: Opracowanie własne

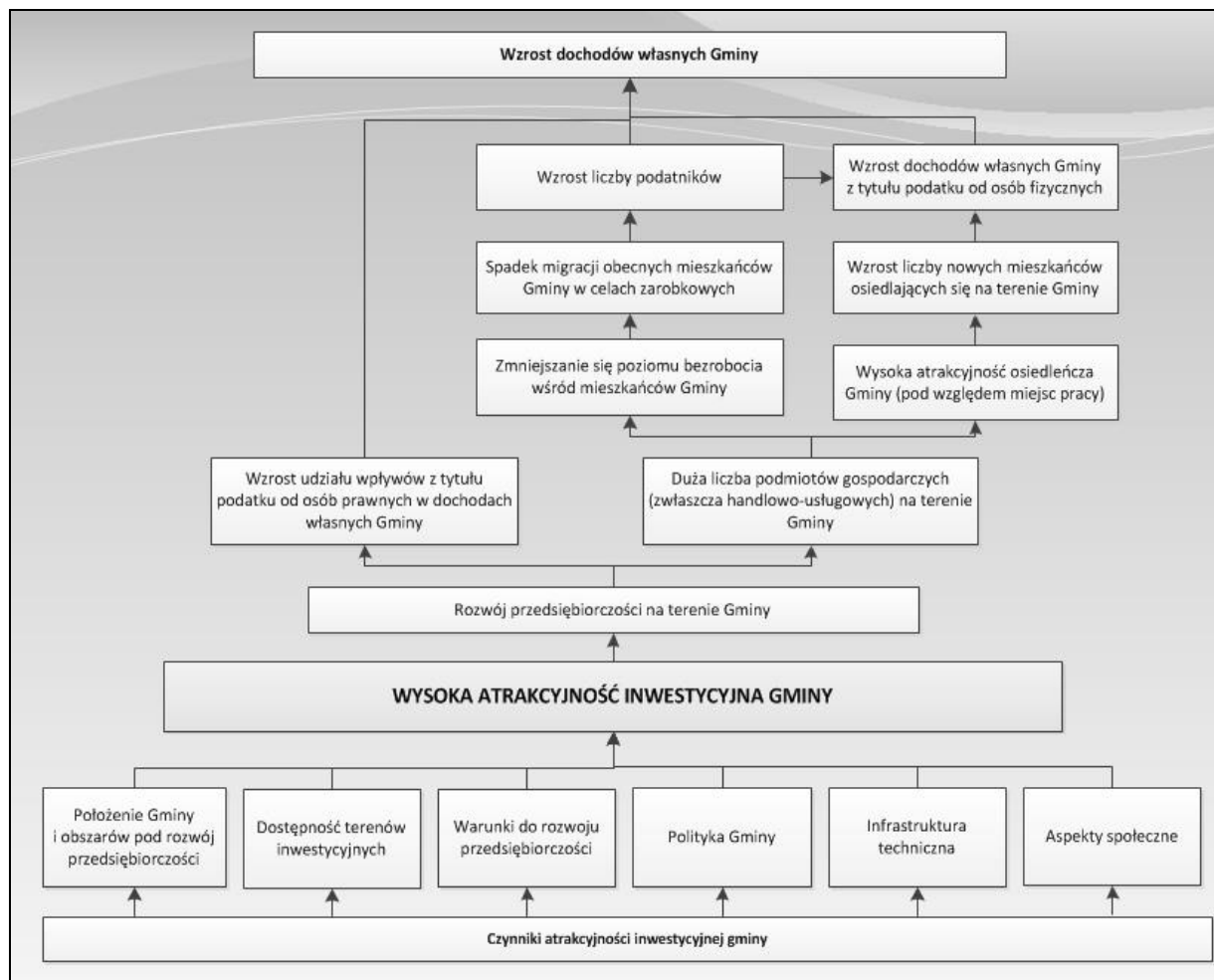
Tabela 38. Wartość oczekiwana przez interesariuszy w zakresie atrakcyjności mieszkaniowej gminy

Lokalizacja gminy i miejsc przeznaczonych pod rozwój mieszkalnictwa		Poziom infrastruktury społecznej	Dostępność terenów i obiektów mieszkaniowych	Dostępność do rynku pracy	
- rodzaj szlaków komunikacyjnych przebiegających przez teren gminy, - odległość od większych ośrodków miejskich, - położenie geograficzne, - walory krajobrazowe (las, jeziora, obszary chronione), - warunki klimatyczne, - rodzaj podmiotów gospodarczych działających w okolicy (czy są one uciążliwe dla mieszkańców), - dostęp do usług (w tym odległość od sklepów)		a) oferta spędzania czasu wolnego: - dostęp do ośrodków kulturalnych, - odpowiednie zagospodarowanie terenu (np. skwery z ławeczkami, place zabaw, parki, ścieżki rowerowe) - imprezy kulturalne i rozrywkowe organizowane na terenie Gminy, - obiekty sportowe, - funkcjonowanie klubów sportowych, b) dostęp do oświaty: - lokalizacja i rozmieszczenie szkół, - dostęp do przedszkoli, - poziom i kierunki kształcenia w szkołach, - wyposażenie i stan techniczny szkół, - oferta zajęć pozalekcyjnych, - kadra nauczycielska, c) dostęp do opieki zdrowotnej: - lokalizacja ośrodków zdrowia, - odległość od szpitala, - rodzaje lekarzy i specjalistów w istniejących ośrodkach zdrowia, d) funkcjonowanie organizacji społecznych i stowarzyszeń (np. klub seniora, OSP, koło gospodyń wiejskich)	- dostępność działek budowlanych, - dostępność mieszkań komunalnych lub mieszkań pod wynajem, - ceny mieszkań i działek budowlanych, - uwarunkowania przyrodnicze terenów pod zabudowę (np. czy są to tereny zalewowe, obszary chronione, tereny zagrożone osuwiskami)	- miejsca pracy (jaka jest możliwość znalezienia pracy na danym terenie), - rodzaj podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie gminy (od tego zależy poziom wymaganych kwalifikacji oraz z tego wynikać będzie średnie wynagrodzenie za pracę), - odległość od większych miast, - polityka inwestycyjna gminy (jakie działania rozwojowe są prowadzone przez władze)	
Dostępność infrastruktury technicznej	Komunikacja	Poziom bezpieczeństwa na terenie Gminy	Polityka Gminy	Koszt życia rodziny	
- wyposażenie terenu w	- rodzaj dróg na terenie	- poziom patologii i	- promocja gminy (co jest	- wysokość podatków,	

media (sieć wodno-kanalizacyjna, energetyczna, gazowa, ciepłownicza), - infrastruktura drogowa (rodzaj dróg, odległość od nich i ich stan techniczny) - dostęp do Internetu, - zasięg sieci komórkowych	Gminy, - stan techniczny dróg, - odległość od głównych dróg, - występowanie ścieżek rowerowych i chodników na terenie gminy, - rodzaj transportu publicznego funkcjonującego na terenie gminy, - częstotliwość kursów transportu publicznego	przestępczości na danym terenie, - dostępność służb porządkowych i ratowniczych (policji, OSP), - prawdopodobieństwo wystąpienia kataklizmów (np. powodzi, huraganów itp.) - chodniki i ścieżki rowerowe, - dobrze funkcjonujący system oświetlenia ulicznego	promowane, czy gmina jest szczególnie z czegoś znana), - polityka inwestycyjna gminy (jakie działania rozwojowe są prowadzone przez władze i z jaką częstotliwością), - polityka prorodzinna, - współpraca samorządu z przedsiębiorcami, - wysokość podatków, - sposób obsługi mieszkańców Gminy i komunikacji z nimi	- wysokość czynszu za mieszkanie, - koszty dostępu do mediów (opłata za wodę, ścieki, ciepło) - koszty związane z posyłaniem dzieci do szkół, - dostępność i odległość od marketów i hipermarketów
--	---	---	--	---

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 6. Drzewo celów dla zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej gminy

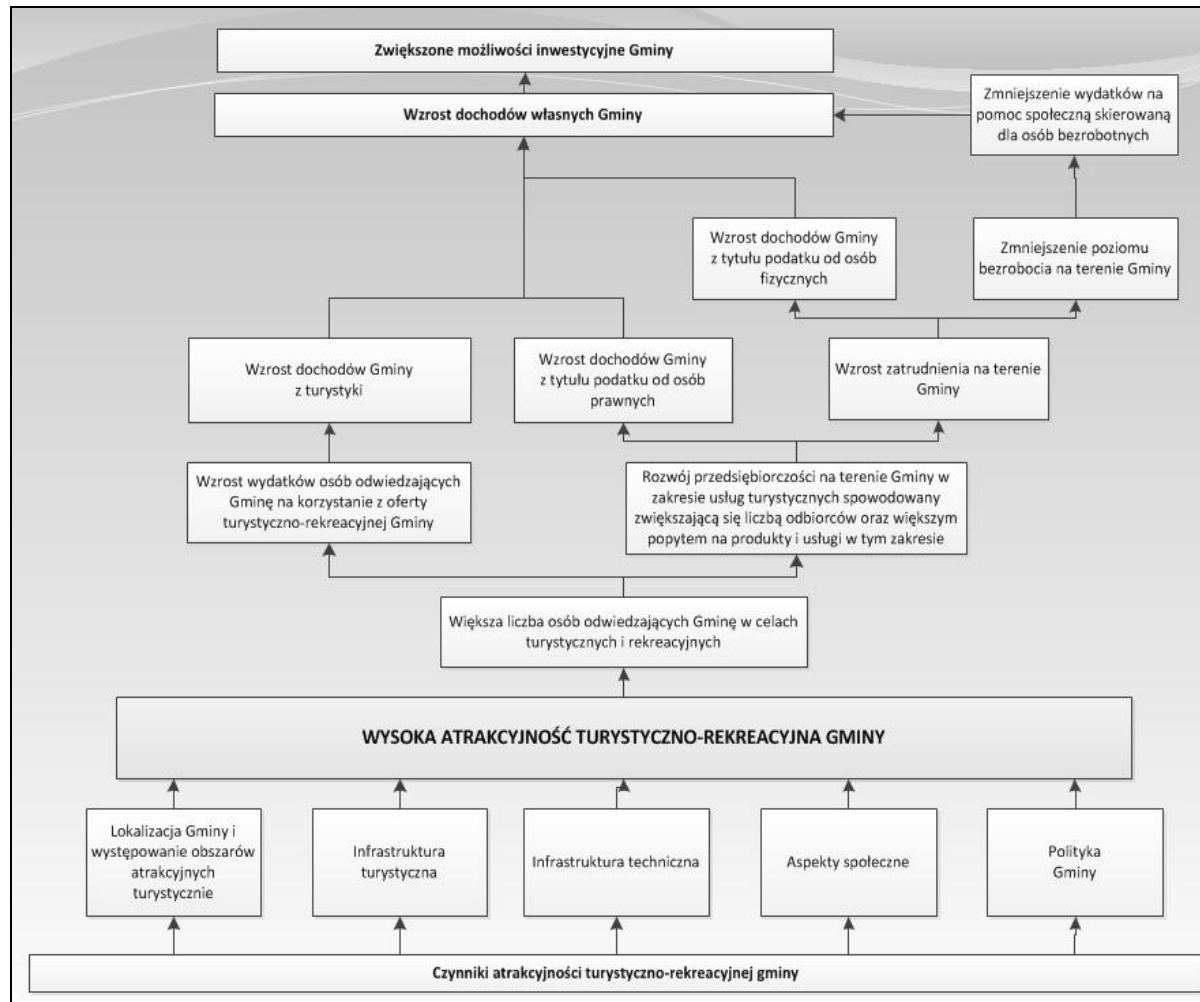
Źródło: Opracowanie własne

Tabela 39. Wartość oczekiwana przez interesariuszy w zakresie atrakcyjności inwestycyjnej gminy

Położenie Gminy i obszarów pod rozwój przedsiębiorczości	Dostępność terenów inwestycyjnych	Warunki do rozwoju przedsiębiorczości	Polityka Gminy	Infrastruktura techniczna	Aspekty społeczne
- lokalizacja Gminy pod względem geograficznym (w jakiej części Polski leży, w pobliżu jakich większych miast), - lokalizacja Gminy pod względem komunikacyjnym (rodzaj i znaczenie szlaków komunikacyjnych przebiegających przez teren Gminy), - walory turystyczne Gminy	- wyznaczenie terenów inwestycyjnych na terenie Gminy, - uzbrojenie działek pod inwestycje, - miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	- dostępność surowców, - odległość od większych rynków zbytu, - popyt na danym rynku (w tym wynikający z uwarunkowania terenu), - dostępność do siły roboczej (w tym wykwalifikowanej), - konkurencja, - atrakcyjność firm już działających na terenie gminy	- pomoc dla przedsiębiorców w prowadzeniu działalności gospodarczej, - szybkość załatwiania spraw w Urzędzie, - podatki, - stosowanie ulg inwestycyjnych, - lokalne przepisy, - preferowane kierunki rozwoju przedsiębiorczości na terenie danej gminy, - promocja Gminy	- dostępność dobrych dróg, - dostępność komunikacyjna (dobre połączenie z większymi ośrodkami zbytu), - dostępność parkingów (dla działalności usługowej), - uzbrojenie gminy w media	- kierunki kształcenia w szkołach i poziomy kształcenia, - poziom bezpieczeństwa publicznego, - klimat do rozwoju przedsiębiorczości (w kontekście mieszkańców)

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 7. Drzewo celów dla zwiększenia atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej gminy

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 40. Wartość oczekiwana przez interesariuszy w zakresie atrakcyjności turystycznej gminy

Położenie Gminy i obszarów atrakcyjnych turystycznie	Infrastruktura turystyczna	Infrastruktura techniczna	Aspekty społeczne	Polityka Gminy
- lokalizacja Gminy pod względem geograficznym (w jakiej części Polski leży, w pobliżu jakich większych miast), - lokalizacja Gminy pod względem komunikacyjnym (rodzaj i znaczenie szlaków komunikacyjnych przebiegających przez teren Gminy), - walory turystyczne Gminy (w tym obszary chronione, krajobraz, wody powierzchniowe)	- dostępność chodników i ścieżek rowerowych, - dostępność tras i szlaków turystycznych, - dostęp do miejsc sprzyjających uprawianiu hobby, - miejsca do odpoczynku na świeżym powietrzu (np. place zabaw, ławeczki w lesie), - baza gastronomiczna i noclegowa, - liczba gospodarstw agroturystycznych na terenie Gminy	- dostępność dobrych dróg, - dostępność komunikacyjna (dobre połączenie z większymi ośrodkami miejskimi), - dostępność parkingów, - oświetlenie drogowe,	- oferta kulturalna, - dostępność zabytków i innych obiektów cennych historycznie i kulturowo, - częstotliwość i rodzaj organizowanych imprez kulturalno-rozrywkowych,	- informacja turystyczna o najważniejszych atrakcjach w Gminie, - informacje na stronie internetowej Gminy, - przewodnik turystyczny Gminy, - promocja Gminy

Źródło: Opracowanie własne

5. Cel główny, cele strategiczne i operacyjne

Cel główny jest to cel najwyższego rzędu w strategii gminy, określający stan jaki chcemy osiągnąć poprzez osiąganie celów strategicznych i operacyjnych. Cel główny jest nierozłącznie powiązany z wizją gminy i przyporządkowane są mu cele strategiczne.

Dla Gminy Kruklanki cel główny zdefiniowano w następujący sposób:

Wzrost konkurencyjności Gminy Kruklanki w zakresie atrakcyjności turystycznej, warunków życia i warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej oraz wysokiej jakości środowiska przyrodniczego.

Cele strategiczne są odpowiedzią na problemy zidentyfikowane w Gminie Kruklanki na podstawie analizy stanu społeczno-gospodarczego Gminy. Cele strategiczne wynikają ze sformułowanego wcześniej celu głównego. Wytaczają ścieżki, którymi trzeba podążać, by osiągnąć założony w niej stan. Niniejsza *Strategia* postawiła przed sobą 3 cele strategiczne charakteryzujące każdy z trzech obszarów/kierunków działań:

- 1) atrakcyjność mieszkaniowa,
- 2) atrakcyjność inwestycyjna,
- 3) atrakcyjność turystyczna.

Obszary rozwojowe Gminy są zależne od siebie i wzajemnie się przenikają. Zadania zrealizowane w zakresie infrastruktury technicznej pomogą zrealizować zadania w sferze mieszkaniowej i gospodarczej, pozytywnie wpłyną na ochronę środowiska i rozwój turystyki. Cele osiągnięte w ramach strefy społecznej i kulturowej wpłyną na realizację celów w zakresie atrakcyjności mieszkaniowej i turystycznej. Z kolei cele dotyczące rozwoju Gminy ułatwią realizację pozostałych celów strategicznych.

Cele strategiczne będą osiągnięte poprzez realizację konkretnych celów operacyjnych.

Tabela 41 zawiera Schemat prezentujący plan strategiczny Strategii Rozwoju Gminy Kruklanki na lata 2015-2021, natomiast w tabeli 42 uszczegółowiono cele operacyjne poprzez przedstawienie przykładowych działań do realizacji w ramach Strategii. Działania zostały poprzedzone analizą SWOT. Dodatkowo określono głównych beneficjentów efektów podjętych działań.

Tabela 41. Schemat prezentujący plan strategiczny Strategii Rozwoju Gminy Kruklanki na lata 2015-2021

WIZJA GMINY KRUKLANKI GMINA KRUKLANKI – OBSZAREM Z ROZWINIĘTĄ TURYSTYKĄ, ZAPEWNIAJĄCYM MIESZKAŃCOM DOGODNE WARUNKI DO ŻYCIA I ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI.		
Cel strategiczny 1: Rozwój turystyki	Cel strategiczny 2: Rozwój aktywności społecznej	Cel strategiczny 3: Rozwój przedsiębiorczości
<u>Cele operacyjne:</u> 1.1. Rozwój oferty i bazy turystycznej. 1.2. Kształtowanie i promocja korzystnego wizerunku pod względem turystycznym i rekreacyjnym gminy. 1.3. Ochrona środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego. 1.4. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii i gospodarka niskoemisyjna.	<u>Cele operacyjne:</u> 2.1. Rozwijanie i unowocześnianie infrastruktury społecznej na potrzeby różnych grup wiekowych. 2.2. Integracja społeczeństwa, kształtowanie tożsamości lokalnej i rozwijanie społeczeństwa obywatelskiego.	<u>Cele operacyjne:</u> 3.1. Rozwój infrastruktury technicznej na potrzeby przedsiębiorców i mieszkańców. 3.2. Tworzenie dogodnych warunków dla lokalizacji przedsięwzięć gospodarczych i rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców. 3.3. Rozwijanie współpracy międzysektorowej, międzygminnej i międzyregionalnej.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 42. Przykładowe działania do realizacji w ramach Strategii Rozwoju Gminy Kruklanki na lata 2015-2021

Cel strategiczny	Rozwój turystyki
Cel operacyjny	Rozwój oferty i bazy turystycznej.
Elementy analizy SWOT	Mocne strony: – warunki przyrodnicze sprzyjające rozwojowi turystyki – liczne jeziora, rzeka Sapina, Puszcza Borecka i rezerваты przyrody, – liczne zabytki architektury w gminie, w tym tradycyjne gospodarstwa chłopskie z oryginalną zabudową pruską; pozostałości umocnień z okresu II wojny światowej m.in. schrony i fortyfikacje; kościół w Kruklankach; – zespoły i majątki dworskie; pozostałości jednego z największych żelbetowych mostów kolejowych na Mazurach; – dobrze rozwinięta baza noclegowa i gastronomiczna, – dobrze rozwinięta infrastruktura rekreacyjna (plaże, place zabaw dla najmłodszych, siłownia na powietrzu dla mieszkańców Gminy, ścieżki piesze i kajakowe, profesjonalnie przygotowane i oznakowane trasy rowerowe przebiegające przez najciekawsze zakątki Gminy i gmin ościennych), – atrakcyjne i dobrze rozbudowane zaplecze sportowe, w tym dostęp do plaż i boisk wielofunkcyjnych. Słabe strony: – zły stan techniczny części dróg, – sezonowość ruchu turystycznego, – brak wystarczającej ilości miejsc z dostępem do linii brzegowej. Szanse: – atrakcyjne położenie geograficzne Gminy: na pograniczu Krainy Wielkich Jezior Mazurskich, Mazur Garbatych i Pojezierza Ełckiego – ogromne walory środowiska przyrodniczego związane z jeziorami, rzeką Sapiną oraz Puszcza Borycką (objętą w części rezerwatami), – rozwój ruchu turystycznego – wzrost liczby turystów i udzielonych noclegów, – dostępność zewnętrznych źródeł finansowania, w tym m.in. nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej, – rozwój współpracy terytorialnej, międzysektorowej i międzyorganizacyjnej. Zagrożenia: – degradacja środowiska spowodowana przez ruch turystyczny,

	– konkurencja wśród gmin zabiegających o turystę,
Przykładowe działania	– modernizacja i poszerzenie oferty turystycznej, – budowa, rozbudowa i modernizacja ścieżek edukacyjnych i rowerowych.
Logika interwencji	Produkty: poszerzona oferta turystyczna, inwestycje z zakresu ścieżek edukacyjnych i rowerowych, Efekty: poprawa stanu technicznego infrastruktury okołoturystycznej, zmodernizowana i rozbudowana infrastruktura okołoturystyczna Oddziaływanie: wzrost poziomu świadczonych usług turystycznych, wzrost poziomu konkurencyjności, wzrost poziomu jakości życia
Beneficjenci:	turyści odwiedzający Gminę, mieszkańcy Gminy,
Cel operacyjny	Kształtowanie i promocja korzystnego wizerunku pod względem turystycznym i rekreacyjnym gminy.
Elementy analizy SWOT	Mocne strony: – sprecyzowany odbiorca oferty turystycznej, – opracowany informator turystyczny, – informacje dotyczące bazy noclegowej na stronie Gminy, – funkcjonowanie na terenie Gminy jednostek obsługi ruchu turystycznego. Słabe strony: – konieczność poszerzenia zasięgu informacji turystycznej.
Przykładowe działania	– rozwój promocji turystycznej Gminy, – promowanie dorobku kulturalnego Gminy, – organizowanie imprez i happeningów promujących lokalne walory turystyczno – rekreacyjne.

Logika interwencji	Produkty: kompleksowa informacja turystyczna Efekty: wykreowanie korzystnego wizerunku turystycznego gminy Kruklanki Oddziaływanie: wzrost poziomu konkurencyjności Gminy,
Beneficjenci:	turyści odwiedzający Gminę, mieszkańcy Gminy,
Cel operacyjny	Ochrona środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego.
Elementy analizy SWOT	Mocne strony: – lasy i jeziora zajmują ponad 60% powierzchni, – występowanie rzadkich gatunków roślin i zwierząt, – niskie stężenie zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, wód i gleby, – liczne zabytki architektury w gminie, w tym tradycyjne gospodarstwa chłopskie z oryginalną zabudową pruską; pozostałości umocnień z okresu II wojny światowej m.in. schrony i fortyfikacje; kościół w Kruklankach, – zespoły i majątki dworskie; pozostałości jednego z największych żelbetowych mostów kolejowych na Mazurach. Słabe strony: – konieczność renowacji części zabytków architektury, – niewystarczający poziom wyposażenia w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, – niska świadomość wśród mieszkańców o konieczności ochrony środowiska. Szanse: – dofinansowanie działań z zakresu ochrony środowiska ze środków zewnętrznych, – zmiana stylu życia mieszkańców na „zdrowy”, – stosowanie zasad dobrej praktyki rolniczej, Zagrożenia: – spływ powierzchniowy z pól i zanieczyszczenia komunalne, – zanieczyszczenie liniowe powietrza, – pogorszenie stanu środowiska naturalnego w wyniku poszerzenia oferty turystycznej i zwiększenia ruchu turystycznego,

	– pogorszenie stanu środowiska naturalnego w wyniku działalności mieszkańców Gminy,
Przykładowe działania	– zwiększenie stopnia usuwania azbestu, – termomodernizacja budynków użyteczności publicznej, – budowa przydomowych oczyszczalni ścieków, – wspieranie ustanawiania na terenie Gminy nowych form ochrony przyrody, – wspieranie merytorycznie i organizacyjnie lokalnego ruchu artystycznego i kulturalnego.
Logika interwencji	Produkty: zrealizowane zadania wodno-kanalizacyjne, obszar gminy oczyszczony z azbestu Efekty: zmniejszenie poziomu zrzutu nieoczyszczonych ścieków, wzrost czystości jezior Oddziaływanie: poprawa stanu środowiska naturalnego, poprawa warunków życia mieszkańców gminy
Beneficjenci:	Mieszkańcy Gminy, turyści
Cel operacyjny	Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii i gospodarka niskoemisyjna.
Elementy analizy SWOT	Słabe strony: – Opalanie domów i mieszkań paliwami stałymi o niskiej wartości energetycznej i zanieczyszczonymi, – Opalanie domów i mieszkań odpadami, Szanse: – Promowanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, – Zmiana przyzwyczajeń mieszkańców, co do sposobu wytwarzania ciepła i energii,
Przykładowe działania	– zwiększenie stopnia wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy, – efektywna dystrybucja ciepła z Odnawialnych Źródeł Energii (OZE), – działania zmierzające do ograniczenia niskiej emisji,

	– promocja pozyskania energii z niskoemisyjnych źródeł.
Logika interwencji	Produkty: inwestycje w odnawialne źródła energii, Efekty: zmniejszenie emisji CO₂ do atmosfery, wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii Oddziaływanie: poprawa stanu środowiska naturalnego, poprawa warunków życia mieszkańców gminy
Beneficjenci:	Mieszkańcy Gminy, turyści
Cel strategiczny	Rozwój aktywności społecznej
Cel operacyjny	Rozwijanie i unowocześnianie infrastruktury społecznej na potrzeby różnych grup wiekowych.
Elementy analizy SWOT	Mocne strony: – dobrze rozwinięta infrastruktura rekreacyjna (plaże, place zabaw dla najmłodszych, siłownia na powietrzu dla mieszkańców Gminy, ścieżki piesze i kajakowe, profesjonalnie przygotowane i oznakowane trasy rowerowe przebiegające przez najciekawsze zakątki Gminy i gmin ościennych), – atrakcyjne i dobrze rozbudowane zaplecze sportowe, w tym dostęp do plaż i boisk wielofunkcyjnych, – rozwijające się amatorsko dziedziny sportowe: piłka nożna, piłka ręczna, siatkówka, koszykówka , – działalność klubu sportowego, stowarzyszeń i organizacji w zakresie sportu, rekreacji i turystyki, – zapewniony dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej, – funkcjonowanie organu pomocy społecznej - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, – spadek liczby osób objętych pomocą Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krukłankach, Słabe strony: – konieczność modernizacji niektórych obiektów sportowych, – brak kluczowej dziedziny sportu na terenie Gminy, – wysoki udział osób dotkniętych ubóstwem, niepełnosprawnością i bezrobociem, – ograniczony zakres wsparcia osób starszych,

	Szanse: – możliwość wykorzystania zewnętrznych źródeł finansowania na działania zmierzające do pobudzenia aktywności społecznej, Zagrożenia: – starzenie się społeczeństwa, – emigracja młodych i wykształconych osób, – rosnący odsetek mieszkańców gminy, którzy długotrwale pozostają bez pracy, – zagrożenie wzrostu zjawisk patologicznych w społeczności lokalnej, – niski poziom patriotyzmu lokalnego i ogólnokrajowego (w wymiarze ekonomicznym),
Przykładowe działania	– wyposażenie szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne, – lepsze wykorzystanie świetlic wiejskich na potrzeby dzieci i młodzieży, – wyrównanie szans edukacyjnych dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych, – wsparcie uczniów młodszych, którzy każdy etap edukacyjny zaczynają wcześniej, – budowanie kompetencji w zakresie matematyki, informatyki i nauk przyrodniczych, jako podstawy do uczenia się przez całe życie, – poprawa bazy lokalowej szkół i przedszkoli, – rozwój oferty sportowo-kulturalnej, – stworzenia oferty edukacyjnej, rekreacyjnej i opiekuńczej dla seniorów, – budowa bazy służącej do zaspokojenia potrzeb osób starszych, m.in. w zakresie zapewnienia usług opiekuńczych.
Logika interwencji	Produkty: zrealizowane inwestycje w infrastrukturę społeczną, Efekty: wzrost poziomu edukacji na terenie gminy, powstanie i wzrost jakości usług dla osób starszych, Oddziaływanie: wzrost poziomu życia mieszkańców
Beneficjenci:	Mieszkańcy Gminy, przedsiębiorcy, turyści

Cel operacyjny	Integracja społeczeństwa, kształtowanie tożsamości lokalnej i rozwijanie społeczeństwa obywatelskiego.
Elementy analizy SWOT	Mocne strony: – działalność organizacji pozarządowych i klubów sportowych, Słabe strony: – niewystarczająca oferta kulturalna i sportowa, – wąski obszar współpracy pomiędzy gminą a organizacjami pozarządowymi, – niski poziom integracji społecznej, – niewielki udział społeczeństwa lokalnego w życiu społecznym,
Przykładowe działania	– niwelowanie zjawiska wykluczenia społecznego, – organizacja zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży, – wspieranie i aktywizacja działań stowarzyszeń, organizacji pozarządowych, klubów sportowych i inicjatyw społecznych, – wykorzystanie istniejącej bazy i potencjału świetlic wiejskich oraz obiektów sportowych do rozwijania funkcji sportowych, kulturalnych i rekreacyjnych, – rozwój partnerstwa publiczno-społecznego z ukierunkowaniem na zlecanie zadań publicznych organizacjom pozarządowym, – wspieranie inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej, – inicjowanie i wspieranie działań służących kształtowaniu postaw obywatelskich w szkołach i społecznościach.
Logika interwencji	Produkty: zrealizowane inwestycje w projekty miękkie zmierzające do zbudowania wspólnoty, imprezy kulturalne i sportowe, współpraca pomiędzy instytucjami a gminą Efekty: powstanie szerszej oferty spędzania czasu wolnego, Oddziaływanie: wzrost poziomu integracji społecznej, ukształtowanie społeczeństwa obywatelskiego, zwiększenie wartości kapitału społecznego
Beneficjenci:	Mieszkańcy Gminy, przedsiębiorcy, turyści

Cel strategiczny	Rozwój przedsiębiorczości
Cel operacyjny	Rozwój infrastruktury technicznej na potrzeby przedsiębiorców i mieszkańców.
Elementy analizy SWOT	Mocne strony: – wzrost liczby podmiotów gospodarczych, – dobry poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną (zwłaszcza w sieć wodociągową, a także kanalizacyjną), – zaplecze siły roboczej w Krukłankach i rejonie, – aktywnie prowadzona polityka inwestycyjna; Słabe strony: – zły stan techniczny części dróg, – ograniczona dostępność komunikacyjna, – niewielkie zainteresowanie inwestorów do prowadzenia działalności na terenie Gminy, – brak terenów inwestycyjnych wyposażonych w podstawową infrastrukturę techniczną,
Przykładowe działania	– budowa i modernizacja oświetlenia ulicznego, – rozbudowa sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy, – budowa sieci gazowej, – budowa/przebudowa/modernizacje dróg na terenie Gminy, – modernizacja wraz z rozbudową chodników i ścieżek rowerowych,
Logika interwencji	Produkty: realizacja inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej, zmodernizowana sieć oświetlenia ulicznego, rozbudowana sieć kanalizacyjna, powstanie sieci gazowej, zmodernizowane drogi i infrastruktura około drogowa, Efekty: dostęp do uzbrojonych działek inwestycyjnych i mieszkaniowych, Oddziaływanie: większy stopień wyposażenia w infrastrukturę techniczną, większa konkurencyjność inwestycyjna i mieszkaniowa gminy, wyższa jakość życia mieszkańców gminy,

Beneficjenci:	Przedsiębiorcy, mieszkańcy Gminy,
Cel operacyjny	Tworzenie dogodnych warunków dla lokalizacji przedsięwzięć gospodarczych i rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców.
Elementy analizy SWOT	Mocne strony: – wzrost liczby podmiotów gospodarczych, – warunki przyrodnicze sprzyjające rozwojowi turystyki, – zaplecze siły roboczej w Krukłankach i rejonie, – aktywnie prowadzona polityka inwestycyjna; Słabe strony: – niski poziom wykształcenia osób bezrobotnych, – niewystarczający poziom aktywności zawodowej mieszkańców gminy, – ograniczona dostępność komunikacyjna i zły stan techniczny części dróg, – niewielkie zainteresowanie inwestorów prowadzeniem działalności na terenie Gminy, – brak terenów inwestycyjnych wyposażonych w podstawową infrastrukturę techniczną, Szanse: – różnicowanie działalności rolniczej w zależności od warunków naturalnych i ekonomicznych, Zagrożenia: – emigracja młodych i wykształconych osób, – rosnący odsetek mieszkańców gminy, którzy długotrwale pozostają bez pracy,
Przykładowe działania	– stosowanie ulg inwestycyjnych dla nowych podmiotów gospodarczych tworzących nowe miejsca pracy, – opracowanie profesjonalnej oferty inwestycyjnej, – promowanie istniejących, jak i nowych przedsiębiorstw poprzez publikowanie informacji o danym przedsiębiorstwie na stronach internetowych Gminy, – tworzenie warunków do rozwoju ośrodków agroturystycznych, ośrodków noclegowych i gastronomicznych na terenie Gminy, – rozwijanie rolnictwa ekologicznego na bazie istniejących warunków przyrodniczych, – promocja działań zmierzających do zmniejszenia bezrobocia i aktywizacji zawodowej mieszkańców,

	– wspieranie rozwoju działalności małych i średnich przedsiębiorstw, – kreowanie i wspieranie doradztwa prawno-finansowego, w szczególności dla nowopowstających podmiotów gospodarczych, – organizowanie projektów na rzecz przeciwdziałania bezrobociu (m.in. szkoleń dla bezrobotnych, przekwalifikowania, pomoc w otwieraniu własnej działalności gospodarczej),
Logika interwencji	Produkty: profesjonalna oferta inwestycyjna gminy, informacja i wsparcie dla przedsiębiorców, Efekty: rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy, powstawanie nowych podmiotów gospodarczych, Oddziaływanie: większa atrakcyjność inwestycyjna i konkurencyjność gminy, większa aktywność zawodowa mieszkańców,
Beneficjenci:	Przedsiębiorcy, mieszkańcy Gminy,
Cel operacyjny	Rozwijanie współpracy międzysektorowej, międzygminnej i międzyregionalnej.
Elementy analizy SWOT	Mocne strony: – współpraca z organizacjami pozarządowymi w ramach realizacji zadań gminy, Słabe strony: – brak podpisanych porozumień z innymi gminami, – brak inwestycji realizowanych w partnerstwie publiczno-prywatnym,
Przykładowe działania	– realizowanie działań we współpracy z sektorem prywatnym i organizacjami pozarządowymi, – rozwijanie współpracy z gminami sąsiednimi, – współpraca z gminami skupionymi wokół idei Krainy Wielkich Jezior Mazurskich.
Logika interwencji	Produkty: podpisane porozumienia i umowy o współpracy, Efekty: realizowanie we współpracy z innymi jst i podmiotami inwestycji i zadań,

	Oddziaływanie: zbudowanie wspólnoty i spójności wewnątrz gminy
Beneficjenci:	Przedsiębiorcy, mieszkańcy Gminy, turyści

Źródło: Opracowanie własne

6. Monitorowanie i wdrażanie strategii

Istotnym wymogiem, stawianym dokumentom szczebla strategicznego, jest wewnętrzny system monitorowania i ewaluacji postępów we wdrażaniu oraz osiąganiu założonych celów. Gromadzenie i interpretacja danych dotyczących Strategii pozwala na bieżące korekty działań komórek organizacyjnych i osób wdrażających Strategię w razie wystąpienia nieprawidłowości.

Wdrażanie Strategii będzie się odbywać poprzez projekty lub funkcjonalne programy działania. Istotnym elementem każdego planu jest szczegółowa projekcja alokacji środków na poszczególne cele i działania danego programu. Celowe jest stworzenie wokół strategii korzystnego klimatu, dzięki włączeniu w proces opracowania programów operacyjnych instytucji publicznych, społecznych i gospodarczych. Szeroki horyzont, tworzony przez szereg współdziałających instytucji, przyczyni się wydatnie do sukcesu Strategii.

Monitoring wdrażania strategii służy:

- kontroli postępu realizacji poszczególnych projektów wyznaczonych w ramach poszczególnych celów strategicznych;
- obserwacji i ocenie stanu zaawansowania konkretnych projektów umożliwiającej bieżącą identyfikację trudności w ich realizacji;
- ocenie zaangażowania komórek organizacyjnych i osób odpowiedzialnych za ich wdrażanie;
- weryfikacji zgodności z założonymi celami;
- efektywności wykorzystania przeznaczonych na ich realizację środków.

Aby możliwe było obiektywne zbadanie postępu realizacji inwestycji, należy stworzyć wskaźniki umożliwiające jego zbadanie.

W celu ułatwienia nadzoru i kontroli nad realizacją strategii rozwoju Gminy Kruklanki, dla każdego celu strategicznego należy opracować kilka obiektywnych mierników pozwalających skutecznie monitorować postępy w realizacji strategii rozwoju. Punktem wyjściowym do pomiaru realizacji poszczególnych celów strategicznych (a tym samym do osiągnięcia określonych wskaźników) będzie stan na dzień 31.12.2013 roku (rok zero) a także 31.12.2021 rok (stan docelowy).

Poniżej w tabeli 43 zaprezentowano przykładowe wskaźniki monitorowania realizacji *Strategii Rozwoju Gminy Kruklanki na lata 2015-2021*.

Tabela 43. Przykładowe wskaźniki monitorowania realizacji Strategii Rozwoju Gminy Kruklanki na lata 2015-2021

Cel strategiczny 1: Rozwój aktywności społecznej.	Cel strategiczny 2: Rozwój turystyki.	Cel strategiczny 3: Rozwój przedsiębiorczości.
- wzrost liczby mieszkańców Gminy Kruklanki o 5%,	- wzrost liczby turystów odwiedzających Gminę co najmniej o 5%, - wzrost udziału turystów zagranicznych odwiedzających Gminę o 10%,	- wzrost liczby przedsiębiorstw na terenie Gminy co najmniej o 10%,

Źródło: Opracowanie własne

Monitoring realizacji strategii powinien umożliwiać:

- korygowanie działań, jeśli nie przynoszą one zamierzonych efektów;
- reagowanie na zmiany sytuacji strategicznej.

Za wdrożenie niniejszej Strategii jak i realizację poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych odpowiedzialni będą:

- przedstawiciele Urzędu Gminy Kruklanki,
- mieszkańcy Gminy (w tym Radni i Sołtysi),
- stowarzyszenia i organizacje pozarządowe działające na terenie Gminy,
- przedsiębiorcy działający na terenie Gminy,
- instytucje publiczne o zasięgu powiatowym, wojewódzkim i krajowym.

IV. Spis tabel

Tabela 1. Struktura demograficzna Gminy Kruklanki w latach 2008-2013	7
Tabela 2. Stan ludności na terenie Gminy Kruklanki na koniec 2013 roku	8
Tabela 3. Zestawienie liczby mieszkańców na terenie poszczególnych sołectw Gminy Kruklanki (stan na 31.12.2013 r.)	8
Tabela 4. Prognoza liczby ludności Gminy Kruklanki w latach 2015-2021	10
Tabela 5. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Kruklanki w 2013 roku	12
Tabela 6. Struktura zagospodarowania gruntów Gminy Kruklanki	13
Tabela 7. Struktura gospodarstw rolnych na terenie Gminy Kruklanki na koniec 2013 roku.....	14
Tabela 8. Struktura zasiewów na terenie Gminy Kruklanki w 2010 roku	14
Tabela 9. Struktura hodowli zwierząt gospodarskich na terenie Gminy Kruklanki w 2010 roku.....	15
Tabela 10. Struktura działalności gospodarczej według sektorów w Gminie Kruklanki w latach 2008 – 2013.....	15
Tabela 11. Pomniki przyrody na terenie Gminy Kruklanki	19
Tabela 12. Zaplecze turystyczne i ruch turystyczny na terenie Gminy Kruklanki w latach 2008-2013.	22
Tabela 13. Bezrobocie na terenie powiatu giżyckiego (stan na 31.12.2013 r.)	25
Tabela 14. Bezrobocie na terenie Gminy Kruklanki w latach 2008-2013 [osoba].....	26
Tabela 15. Wykaz szkół podstawowych na terenie Gminy Kruklanki (stan na 31.12.2013 r.).....	29
Tabela 16. Wyniki testów 6-klasistów w Gminie Kruklanki w roku szkolnym 2011/2012 i 2012/2013.	29
Tabela 17. Charakterystyka gimnazjum na terenie Gminy Kruklanki (stan na 31.12.2013 r.).....	29
Tabela 18. Wyniki testów gimnazjalnych w Gminie Kruklanki w roku szkolnym 2011/2012 i 2012/2013	30
Tabela 19. Pomoc społeczna na terenie Gminy Kruklanki.....	40
Tabela 20. Statystyki wypadków i przestępstw na terenie Gminy Kruklanki w latach 2011-2013	40
Tabela 21. Stan infrastruktury wodociągowej na terenie Gminy Kruklanki na koniec 2013 roku	41
Tabela 22. Stan infrastruktury ściekowej na terenie Gminy Kruklanki na koniec 2013 roku	42
Tabela 23. Ciągi pieszo-rowerowe na terenie Gminy Kruklanki.....	45
Tabela 24. Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Kruklanki.....	47
Tabela 25. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne [%]	47
Tabela 26. Struktura dochodów majątkowych i bieżących Gminy Kruklanki w latach 2008-2013 [zł] .	48

Tabela 27. Dochody Gminy Krukłanki w latach 2008-2013 [zł].....	49
Tabela 28. Poszczególne kategorie dochodów własnych Gminy Krukłanki [zł].....	49
Tabela 29. Udział w podatkach stanowiących dochód państwa w Gminie Krukłanki w latach 2008-2013 [zł]	50
Tabela 30. Udział poszczególnych części subwencji w ogólnym dochodzie Gminy Krukłanki w latach 2008-2013 [zł].....	50
Tabela 31. Dotacje w budżecie Gminy Krukłanki w latach 2008-2013	51
Tabela 32. Wydatki Gminy Krukłanki w latach 2008-2013.....	52
Tabela 33. Struktura wydatków Gminy Krukłanki w latach 2008-2013 [zł]	53
Tabela 34. Wyniki budżetów Gminy Krukłanki w latach 2008-2013 [zł].....	57
Tabela 35. Inwestycje zrealizowane przez Gminę Krukłanki w latach 2002-2013.....	58
Tabela 36. Analiza SWOT	72
Tabela 37. Czynniki atrakcyjności osadniczej, inwestycyjnej i turystycznej.....	75
Tabela 38. Wartość oczekiwana przez interesariuszy w zakresie atrakcyjności mieszkaniowej gminy.....	80
Tabela 39. Wartość oczekiwana przez interesariuszy w zakresie atrakcyjności inwestycyjnej gminy ..	83
Tabela 40. Wartość oczekiwana przez interesariuszy w zakresie atrakcyjności turystycznej gminy ...	85
Tabela 41. Schemat prezentujący plan strategiczny Strategii Rozwoju Gminy Krukłanki na lata 2015-2021.....	87
Tabela 42. Przykładowe działania do realizacji w ramach Strategii Rozwoju Gminy Krukłanki na lata 2015-2021	88
Tabela 43. Przykładowe wskaźniki monitorowania realizacji Strategii Rozwoju Gminy Krukłanki na lata 2015-2021	100

V. Spis wykresów

Wykres 1. Zestawienie sołectw na terenie Gminy Krukłanki.....	9
Wykres 2. Podział ludności wg ekonomicznych grup wieku na terenie Gminy Krukłanki w latach 2008-2013 (w %)	11
Wykres 3. Struktura gruntów na terenie Gminy Krukłanki.....	13
Wykres 4. Struktura działalności gospodarczej na terenie Gminy Krukłanki w 2013 r. wg sekcji PKD 2007	16
Wykres 5. Bezrobocie na terenie gmin powiatu giżyckiego (stan na 31.12.2013 r.).....	26
Wykres 6. Prognoza liczby ludności dla Gminy Krukłanki do 2021 roku [osoba].....	31
Wykres 7 Wybrane wydatki Gminy Krukłanki w latach 2008-2013 [zł]	54

VI. Spis rysunków

Rysunek 1. Gmina Kruklanki na tle województwa warmińsko – mazurskiego i powiatu giżyckiego.....	5
Rysunek 2. Gmina Kruklanki	6
Rysunek 3. Szlaki rowerowe na terenie Gminy Kruklanki.....	25
Rysunek 4. Gminy i powiaty należące do Mazurskiego Związku Międzygminnego	46
Rysunek 5. Drzewo celów dla zwiększenia atrakcyjności osiedleńczej Gminy	79
Rysunek 6. Drzewo celów dla zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej gminy.....	82
Rysunek 7. Drzewo celów dla zwiększenia atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej gminy	84